

Tisdagen den 2 februari

Kl. 13.00–15.56
18.00–20.58

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 12 januari justerades.

§ 2 Anmälan om nya riksdagsledamöter

Följande berättelser hade kommit in från Valprövningsnämnden:

Berättelse om granskning av bevis för ny ledamot av riksdagen

Till Valprövningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Magnus Stuart (M) utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 februari 2021 sedan Lotta Finstorp (M) avsagt sig uppdraget.

Valprövningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 28 januari 2021

Svante O. Johansson

ersättare för ordföranden

/Agota Földes
sekreterare

Berättelse om granskning av bevis för ny ledamot av riksdagen

Till Valprövningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Lorentz Tovatt (MP) utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 februari 2021 sedan Isabella Lövin (MP) avsagt sig uppdraget.

Valprövningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 28 januari 2021

Svante O. Johansson

ersättare för ordföranden

/Agota Földes
sekreterare

§ 3 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *John Weinerhall* (M) av sagt sig uppdraget som suppleant i kulturutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 4 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Moderaternas riksdagsgrupp anmält *John Weinerhall* som ledamot i kulturutskottet och *Magnus Stuart* som suppleant i kulturutskottet.

Andre vice talmannen förklarade valda till

ledamot i kulturutskottet
John Weinerhall (M)

suppleant i kulturutskottet
Magnus Stuart (M)

§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2020/21:32 för torsdagen den 28 januari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från socialutskottet.

§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2020/21:321

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:321 Brott mot småföretag
av *Alexander Christiansson* (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 2 mars 2021.

Stockholm den 28 januari 2021

Justitiedepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:339 Angreppen mot Aleksej Navalnyj
av Hans Wallmark (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 5 februari 2021.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 1 februari 2021

Utrikesdepartementet

Ann Linde (S)

Enligt uppdrag

Anna Hammargren

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:360

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:360 Stölder och olaglig godstrafik
av Thomas Morell (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 2 mars 2021.

Stockholm den 28 januari 2021

Justitiedepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:372

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:372 Incitament för fler poliser och civilanställda i Västerbottens inland

av Elisabeth Björnsdotter Rahm (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 2 mars 2021.

Stockholm den 29 januari 2021

Justitiedepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Prot. 2020/21:74
2 februari

Interpellation 2020/21:374

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:374 Andningsmasker
av Alexandra Anstrell (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 12 februari 2021.

Stockholm den 29 januari 2021

Justitiedepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:375

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:375 Aktiviteten hos arbetssökande
av Lars Beckman (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 5 mars 2021.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 29 januari 2021

Arbetsmarknadsdepartementet

Eva Nordmark (S)

Enligt uppdrag

Charlotte Kugelberg

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:376

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:376 Personer som bedöms som säkerhetsrisker
av Lars Beckman (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 12 februari 2021.

Stockholm den 29 januari 2021

Justitiedepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott

Prot. 2020/21:74
2 februari

Följande dokument hänvisades till utskott:

Skrivelse
2020/21:76 till finansutskottet

Motioner
2020/21:3848, 3850, 3851 och 3855 till justitieutskottet

EU-dokument
COM(2021) 25 till trafikutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 26 mars*.

§ 8 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Konstitutionsutskottets betänkanden och utlåtande
2020/21:KU5 Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen
2020/21:KU11 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse
2020/21:KU14 2020 års rapport om rättsstatsprincipen

Finansutskottets betänkande
2020/21:FiU40 Extra ändringsbudget för 2021 – Stöd till företag, medel för vaccinering och andra åtgärder med anledning av coronaviruset

Justitieutskottets betänkande
2020/21:JuU15 Ökad ordning och säkerhet i frivården

Socialutskottets betänkande
2020/21:SoU7 Stöd till personer med funktionsnedsättning

Trafikutskottets betänkande
2020/21:TU4 Digitaliserings- och postfrågor

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
2020/21:AU7 Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens tjänst Stöd och matchning

§ 9 Svar på interpellation 2020/21:349 om regeringens näringspolitik

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):
Fru talman! Lars Hjälmered har frågat mig hur jag ser på att regeringen anser sig regelmässigt använda effektutvärderingar av näringspolitiken när Riksrevisionen samtidigt slår fast att så inte är fallet. Vidare har Lars Hjälmered frågat mig om jag kan garantera att de skattepengar som används

till stöd till företag används effektivt samt om jag avser att vidta några åtgärder för att regeringen ska få koll på vilka näringspolitiska förslag som har effekt och inte.

Fru talman! Till att börja med välkomnar regeringen Riksrevisionens granskningsrapport som utgör ett viktigt kunskapsunderlag när det gäller effektutvärderingar av näringspolitiken. Regeringen kommer i en skrivelse under våren att utveckla sin bedömning av rapportens slutsatser och rekommendationer samt redovisa vilka eventuella åtgärder som regeringen avser att vidta med anledning av rapporten.

I budgetpropositionen för 2020 tog regeringen upp sin avsikt att fortsätta arbeta för att förbättra förutsättningarna för utvärderingar, vilket också har gjorts. Genom budgetpropositionen för 2021 tillfördes till exempel Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser – Tillväxtanalys – 2 miljoner kronor 2021 och beräknas tillföras 3 miljoner kronor 2022 samt 4 miljoner kronor 2023. Medlen ska användas till att genomföra fler effektutvärderingar, men även bidra till Tillväxtanalys långsiktiga mål att utveckla en heltäckande databas som stöd för utvärdering av offentliga insatser inom tillväxtpolitiken.

Riksrevisionens granskning täcker perioden 2015–2018. Sedan dess har regeringen växlat upp sina ansträngningar inom området effektutvärderingar i syfte att öka träffsäkerheten av de näringspolitiska stöden. Regeringen har under senare år också arbetat med att utveckla resultatredovisningen inom utgiftsområde 24 Näringsliv för att åstadkomma en tydligare koppling mellan näringspolitikens mål och de insatser som görs.

Anf. 2 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Ganska nyligen kom en rapport från Riksrevisionen. Man hade granskat näringspolitiken och detta med effektutvärderingar. Lite förenklat sa Riksrevisionen att man inte med hundra procents säkerhet kan säga om näringspolitiken är riktigt effektiv. Detta tycker jag manar till eftertanke kring hur vi använder skattebetalarnas pengar på ett effektivt sätt.

Fru talman! Låt mig börja i en annan ände. Näringspolitiken handlar om att människor ska kunna ha ett jobb att gå till, att det skapas nya företag och att företag omdanas och utvecklas. Den handlar om att via näringslivet, när hjulen snurrar, kunna säkra välfärdens finansiering. Inte minst i denna pågående coronapandemi har vi kunnat se vilket slag det kan ge när tusentals, till och med tiotusentals, människor nästan på dagen sägs upp på hotell, på restauranger, i butiker och hos många andra viktiga arbetsgivare.

Näringspolitiken, som kan vara både nationell och lokal, är alltså utomordentligt viktig för att underlätta, stödja och hjälpa landets företagare. Då menar jag inte bara nu i krisen utan i stort och generellt. Det är naturligtvis helt rimligt att vi tar ordentligt med skattepengar och använder dem till områden som forskning, till exempel demonstration av ny teknik, så att man kan samverka.

Fru talman! Till exempel i min egen hemstad Göteborg har det länge skett stora satsningar på fordonsforskning för att stegvis utveckla ny teknik, inte minst inom områden som elektrifiering, hybridisering och liknande, och för att minska miljöutsläppen men också naturligtvis, för att tala klartext, för att kunna säkra jobben ute på Hisingen på AB Volvo och på Volvo Personvagnar.

Vi kan se i forskningspropositioner över tid från både röda och blå regeringar och brett i näringspolitiken med årliga beslut att det sammantaget läggs tiotals miljarder kronor, beroende på hur man räknar, i olika former av stöd till företag och företagare. Då är det viktigt att dessa pengar används på ett kostnadseffektivt sätt.

Rapporten från Riksrevisionen är inte den första kritiken eller synpunkten som har kommit. Redan för fyra eller fem år sedan kom den så kallade Entreprenörskapsutredningen med ett antal förslag om hur man bättre kunde följa upp och utvärdera näringspolitiken. Ibrahim Baylans företrädare lät olyckligtvis dessa förslag ligga på skrivbordet utan att gå vidare med dem.

År 2017, tror jag, kom Riksrevisionen med kritik. Det föranledde riksdagen att fatta beslut om att ge ett uppdrag, ett så kallat tillkännagivande, till regeringen med inriktning på att följa upp och effektutvärdera näringspolitiken och företagsstöden.

I en budgetproposition häromåret valde näringsministern att ange att detta var fullgjort, alltså att man hade gjort allt i enlighet med kravet och önskemålet från riksdagen om att bättre följa upp att det hushållas med skattebetalarnas pengar. Nu har kritiken kommit.

Fru talman! Min första fråga är: Hur ser Ibrahim Baylan på denna kedja, där man har ansett att man har gjort vad man kan och vad man ska men där det sedan kommer förnyad kritik?

Slutligen var en av mina huvudfrågor till näringsministern: Kan han på heder och samvete garantera att skattebetalarnas pengar används på ett kostnadseffektivt sätt? Jag noterar att han inte svarar på den frågan i sitt svar. Det tycker jag tarvar ett svar.

Anf. 3 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Som jag påpekar i mitt svar handlar denna rapport om effektutvärdering 2015–2018, och det är några år sedan. Därefter har det vidtagits ett antal åtgärder, och jag har redogjort för några av dem.

Lars Hjalmered säger att det i rapporten sägs att man inte med hundra procents säkerhet kan säga något om effekterna. Jag är hemskt ledsen, Lars Hjalmered, men om det är hundra procents säkerhet som du är ute efter kommer du nog aldrig att kunna få någonting gjort. Det finns nämligen nästan ingenting som är hundra procent säkert, och definitivt inte när vi pratar om ett så komplext område som just näringspolitiken och dess effekter.

Vi ska naturligtvis göra vårt yttersta för att fortsätta utveckla verktyg. Det är mot denna bakgrund, för att utveckla dessa metoder och kunna följa upp detta, som vi skjuter till ytterligare resurser till Tillväxtanalys. Anledningen till att jag säger det är att det är precis som Lars Hjalmered säger. Innovationspolitiken och tillväxtpolitiken är en sak. Men om han ställer en fråga till ett företag skulle de lika gärna kunna säga att det är infrastrukturpolitiken, bostadspolitikerna och utbildningspolitiken samt forskning och utveckling, som Lars Hjalmered pratar om, som är väldigt centrala för hur ett företag kan etablera sig och växa.

Jag tror, fru talman, att för de allra flesta som tittar på den här debatten framstår det som lite diffust vad det är vi diskuterar. Vad är det egentligen vi resonerar kring? Låt mig ta ett exempel som jag själv varit involverad i från allra första början på vad som kan vara näringspolitik.

År 2015 eller 2016 träffade jag en företrädare för ett bolag som sedermera har etablerat sig men som då var helt nytt. Det var en startup. Jag hade för övrigt förmånen att få prata med denne man igen i morse. Jag talar om Peter Carlsson, vd:n för Northvolt. Vi diskuterade just näringspolitik och vad vi kan göra för att bolaget ska kunna utvecklas ytterligare. Men då, för fem år sedan, var det inget bolag. Det var en entreprenör med en övertygelse och en idé, och idén handlade om att starta batteriproduktion i Europa och göra det på ett sätt som ingen annan lyckats göra det på, med de renaste batterierna och en heltäckande värdekedja. För det ville man ha ett visst stöd, i det fallet för att kunna göra en förstudie. Det fick man. Närmare bestämt fick man 45 miljoner från Energimyndigheten för att kunna fullfölja detta.

Kunde vi då vara säkra på att det skulle bli något? Nej, självklart inte. Men vi gick in med det stödet därför att det låg i tiden och dessutom var något nödvändigt. Vi kunde redan då se framför oss en storskalig elektrifiering av våra samhällen. Då blir batterier, gärna så rena batterier som möjligt, väldigt viktiga.

Dessa 45 miljoner som vi gick in med för att stödja det här bolaget handlade inte bara om pengar. Det faktum att bolaget kunde få stöd från det offentliga kunde också vara en signal till andra entreprenörer men också finansiärer att det här var något seriöst.

I morse när jag pratade med vd:n för Northvolt berättade han att de i dag har 1 100 anställda och planerar att åtminstone fördubbla, kanske tredubbla, det antalet de kommande åren. De investerar tiotals miljarder och har väldigt många kunder i den europeiska fordonsindustrin.

Då är frågan, om vi nu pratar om effektutvärderingar: Hade Northvolt blivit av utan detta stöd? Ja, det är mycket möjligt, för Peter Carlsson är en driven entreprenör som tillsammans med sina medarbetare har drivit på detta. Hade det blivit av i Sverige? Det är inte alls säkert, för det är många andra europeiska länder som också stöder den här typen av utveckling.

Fru talman! Det kan låta lite diffust när man pratar om näringspolitik eller utvärderingar. Men i grund och botten handlar det om att vi gör insatser som är långt ifrån hundra procent säkra men som när de lyckas ger tusentals och åter tusentals jobb och exportintäkter till vårt land.

Anf. 4 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Vi är många som omhuldar möjligheterna med Northvolt och har varit engagerade. Jag har ett par vänner som jobbar där, ska jag säga.

Problemet i det här fallet, fru talman, är att näringsministern inte riktigt har koll på om de pengar som ges som stöd till bland annat Northvolt är effektiva eller inte. Det finns liksom inte processer för att följa upp och utvärdera. Jag gläds åt Northvolts framgång, och jag gläds åt andra företags framgångar. Men den här diskussionen och den kritik som Riksrevisionen har riktat mot regeringen handlar om att regeringen inte riktigt har processer för att följa upp och se om man så att säga får pang för pengarna. Vi pratar ju om miljardbelopp som avsätts på olika sätt.

Jag tycker, fru talman, att det är klokt av regeringen att avsätta mer pengar till Tillväxtanalys för att den myndigheten ska kunna jobba mer med uppföljning och utvärdering av näringspolitiken. Det är ett bra initiativ. Men man kan, om man tar kritiken på allvar, också konstatera att

vad Riksrevisionen säger är att man inte i alla lägen kan se om pengar från ett antal finansiärer har gett effekt eller inte. Om man inte hade gett pengar, hade det gett samma effekter i termer av nya jobb och nya företag? Eller var det just den här insatsen som gjorde att man boostade och utvecklade näringslivet?

Jag ska inte kalla det ett lotteri, men Ibrahim Baylan har helt rätt i att man ibland inte vet vilken innovation det är som flyger och inte. Så är det ju, men det menar jag att man kan ta höjd för i den här typen av uppföljning och utvärdering. Och det är egentligen inte det som är kärnan i detta, utan kärnan är att det genom riksdagsbeslut på förslag av regeringen avsätts miljardbelopp varje år till forskning, innovation, demonstration, utveckling, samverkan och initiativ och att det brister i effektivitet i detta eller åtminstone väcks frågor kring det.

Jag tycker att det är ganska anständigt att kunna se skattebetalarna och invånarna i ögonen och säga att vi kan garantera att vi gör vad vi kan och har system, processer och beslut på plats så att det sker på ett effektivt sätt. Jag hoppas att regeringen tar kritiken på största allvar.

Jag kan också tycka att det är problematiskt att riksdagen har fattat ett beslut om ett tillkännagivande, en uppmaning, och regeringen anser att man har fullgjort detta men vi kan konstatera att det kommer förnyad kritik.

Jag undrar om Ibrahim Baylan kan stå här i dag och garantera att han har gjort vad som krävs för att pengarna ska användas på ett effektivt sätt. Jag kan konstatera, fru talman, att statsrådet inte svarar på den frågan i det svar han lämnar.

Näringsministern säger vidare att vi aldrig hundra procentigt kan garantera att varenda krona hamnar rätt i detta. Nej, det tror jag att de flesta människor förstår. Men det jag frågade var om näringsministern kan garantera att de skattepengar som används till stöd till företag används effektivt. Det var det som var huvudfrågan. Kan näringsministern garantera att så är fallet?

Anf. 5 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Nu blev det en animerad diskussion om något jag tror att vi i grund och botten är överens om – att vi alltid ska göra vårt yttersta för att använda skattebetalarnas pengar så effektivt det bara går men också utveckla metoder för att kunna följa upp detta så effektivt det bara går. Det är mot den bakgrunden regeringen skjuter till ytterligare resurser för att utveckla metoder och så att det finns förutsättningar att följa upp.

Men med detta sagt och med förlov sagt, fru talman, är det lite naivt att tro att man inte kan göra något förrän man är helt och hundra procentigt säker. Då blir det inte särskilt mycket gjort när det handlar om innovationspolitik, forskningspolitik med mera eller för den delen näringspolitik. Det är ju så, fru talman, att om man bara satsar på det som är helt givet, då blir det ofta att man satsar på det som redan finns. För oss i Sverige, ett land som väldigt mycket lever på sin konkurrenskraft eftersom det är ett utrikeshandelsberoende land, är vår innovationskraft, vår forskning och vår infrastruktur oerhört viktiga. Då måste vi också vara beredda att satsa på innovationer. Innovationer är per definition något som inte finns i dag. Man innoverar för att hitta nya lösningar och produkter.

Fru talman! Jag måste säga att mycket av det som är regeringens innovations- och näringspolitik i dag är inriktat på digitalisering och omställning, såväl för klimatet som för människor. Vi kan ju se att det här bär frukt. Vi ser just nu enorma investeringar i vårt näringsliv, ibland helt och hållet inom näringslivet och ibland tillsammans med det offentliga – lokalt, som Lars Hjälmered påpekar, men ibland också nationellt.

Ta till exempel den norra landsändan, som jag känner väldigt väl, där det i dag investeras miljarder efter miljarder och är en helt annan anda än det var för bara 15 år sedan, när utflyttningslassen gick ganska tätt därför att det inte fanns tillräckligt med jobb. I dag är det precis tvärtom. Nu har vi arbetskraftsbrist i stora delar av norra Sverige. Vi har den lägsta arbetslösheten i norra delen av Sverige. Varför? Ja, det beror väldigt mycket på de etableringar vi pratar om. Vi pratar om Northvolt, men det handlar också om LKAB, om Hybrit, om SSAB och så vidare.

Är det då en slump? Hade det blivit så även utan näringspolitiken? Ja, i vissa fall är det säkert så. Det är omöjligt att säga. Men vi lever i en väldigt konkurrensutsatt värld. Vi har ett stort antal länder – inte minst våra närmaste grannländer som Danmark, Tyskland, Nederländerna med flera – som gör ganska stora insatser för att locka till sig investeringar. Jag är tämligen säker på att om man inte är på, om man inte är aktiv och ser till att ha ett väldigt tätt samarbete, då riskerar man att tappa investeringar som i likhet med Northvolt börjar med en idé men nu handlar om investeringar på tiotals miljarder och tusentals anställda människor både i Västerås och i norra delen av Sverige, i Skellefteå.

Fru talman! Naturligtvis bör vi göra vårt yttersta för att förbättra våra metoder. Det är därför vi skjuter till extra resurser. Naturligtvis tar vi till oss de granskningsrapporter som görs. Vi går igenom dem ordentligt och kommer i laga ordning att återkomma till riksdagen med en skrivelse, som man bör göra. Så är det alltid, fru talman, både när det görs tillkännagivanden och när vi får den här typen av granskningsrapporter.

Hur är då effekten av denna näringspolitik? Jag ska alldeles strax återkomma till det, fru talman. Det kan ibland låta som politiskt käbbel när man diskuterar något som låter diffust. Men det finns också konkreta resultat, och jag kommer alldeles strax att återkomma till hur de ser ut – särskilt i jämförelse med många andra länder.

Anf. 6 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Vi ser ett behov framöver av att bidra till att utveckla näringslivet. Det finns behov av många nya jobb efter coronapandemin. Det finns också ett behov av att fortsätta att utveckla viktiga samhällssektorer, inte minst breda industriella sektorer.

Jag håller med om mycket av det näringsministern lyfte fram om att det sker mycket positivt. Huvudpoängen jag försöker att göra i denna debatt är dock att man från regeringens sida ska veta vad man håller på med och att de insatser man föreslår verkligen kan ge effekt.

Det kan tyckas småaktigt, men jag väljer att lyfta fram den rätt allvarliga kritik som Riksrevisionen kommer med när man pekar på att det inte har funnits strukturer för att kunna visa att många av de näringspolitiska instrumenten verkligen ger effekt. När det gäller de så kallade samverkansprogrammen har Riksrevisionen pekat på att det är dålig dokumentation i Regeringskansliet och att det i efterhand är svårt att följa upp vilka beslut

som har fattats och vad som var syftet med en del av dessa innovationssatsningar. Det är viktigt för att man i efterhand ska kunna se om det politiska syftet uppfylldes eller inte.

Vi kan också göra en jämförelse med arbetsmarknaden, fru talman. Där finns IFAU, som tittar på utvärderingar – i normalfallet effektutvärderingar – av arbetsmarknaden. Det är inte alltid enkelt, men det görs för att titta på olika typer av politiska initiativ för att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten. Jag tycker att det finns ett stort utrymme för – och en stor önskan – att göra detta också inom den breda näringspolitiken, där man generellt måste bli duktigare på att följa upp för att se att vi hushållar med skattebetalarnas pengar och använder dem på ett bättre sätt än i dag.

Detta, fru talman, står inte i motsats till att man ger uttryck för politiska visioner, har en önskan att det görs satsningar eller gläds åt att det går bra för industrier i dagsläget. Det handlar dock om att se till att man verkligen vet vad det är för förslag man lägger fram.

Anf. 7 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Så är det. Dock ska jag säga till Lars Hjalmered att jag tyvärr tror att detta arbete aldrig kommer att bli färdigt. Man behöver hela tiden – kontinuerligt – utveckla sina metoder. Verkligheten förändras, och vi får också tillgång till ny teknik som kan användas. AI är ett exempel på detta – vi vet att AI i kombination med mer data ger helt andra insikter än vad tidigare metoder har gjort. Det är mot denna bakgrund regeringen nu skjuter till ytterligare resurser för att förbättra våra metoder.

Fru talman! När jag hör Lars Hjalmered förstår jag varför Moderaterna tillsammans med KD och SD skär ned på näringspolitiken, för det gör de ju i sina budgetalternativ – nivåerna är lite olika, men de skär ned. Jag skulle säga att detta är ganska farligt för ett land som är så konkurrensutsatt som Sverige är.

Lars Hjalmered framför kritik mot samverkansprogrammen. De är oerhört populära bland näringslivsföreträdare, för vi jobbar tillsammans för att göra bra saker för vårt land. Vi utvecklar nya metoder och utvecklar ibland policyer och annat. Detta tror jag är A och O för den svenska modellen.

Fru talman! Det här blir lätt diffust. Hur ser då effekterna ut av denna näringspolitik? Ja, det är lätt att säga att det är bra eller dåligt, beroende på om man är regering eller opposition. Men hur ser det ut när andra gör bedömningen av den svenska näringspolitiken?

Världsbanken gör en bedömning varje år. I Världsbankens index Ease of Doing Business, där man kollar affärs- och näringslivsklimatet, kom Sverige tia av 190 länder.

När World Economic Forum gjorde sin *Global Competitiveness Report* för att kolla konkurrenskraften kom Sverige åtta av 140 länder.

När välkända Forbes gjorde bedömningen Best Countries for Business kom Sverige tvåa av 161 länder.

EU-kommissionen, fru talman, går varje år igenom innovationskraften i alla medlemsländer. Sverige kom etta av EU:s medlemsländer.

Detta innebär inte att vi är nöjda, utan vi måste fortsätta att jobba. Men vi har inget att skämmas för.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2020/21:324 om jämlik vård

Anf. 8 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Thomas Morell har frågat mig om jag ser en risk för att människor får olika vård på svenska sjukhus beroende på partitillhörighet och vilka åtgärder jag vidtar för att säkerställa att det inte sker. Han har också ställt frågan om jag i övrigt ser en risk för att politiska hänsyn påverkar verksamheten vid landets sjukhus på ett för vårdragarna negativt sätt och vilka generella åtgärder jag i så fall vidtar.

Jag vill inledningsvis betona att den situation som Thomas Morell beskrev i interpellationen inte avsåg hälso- och sjukvård.

Hälso- och sjukvårdslagstiftningen bygger på alla människors lika värde och att vård alltid ska ges efter behov. Detta är viktiga principer som jag är övertygad om att ansvariga inom regionala och kommunala verksamheter är helt införstådda med och stöder helhjärtat. Regioner och kommuner lyder också under kommunallagen och ska enligt likställighetsprincipen behandla sina medlemmar lika om det inte finns sakliga skäl för något annat.

Det är arbetsgivarens ansvar att se till att medarbetarna följer den lagstiftning som finns på plats, och det är arbetsgivarens ansvar att vidta de disciplinära åtgärder som kan vara aktuella.

Inspektionen för vård och omsorg utövar tillsyn över hälso- och sjukvården och dess personal. Om IVO får kännedom om att hälso- och sjukvårdspersonal inte fullgör sina skyldigheter enligt den lagstiftning som gäller för hälso- och sjukvårdsverksamhet ska myndigheten vidta åtgärder för att skyldigheterna ska fullgöras. IVO kan även anmäla legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd för åtgärder såsom återkallelse av legitimation eller begränsning av förskrivningsrätt.

Sammanfattningsvis: Den lagstiftning som finns på plats slår fast att vården ska ges med respekt för alla människors lika värde, oavsett till exempel patientens hudfärg eller politiska tillhörighet. Vård ska ges efter behov.

Anf. 9 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet Lena Hallengren!

Jag ska ge en kort bakgrund till den här debatten. I höstas genomfördes en stor kampanj med mer än 2 000 förare och åkeriägare på initiativ av en förare som heter Christer Thynell. Varje förare skulle skänka 1 krona för varje mil den körde till Barncancerfonden. Detta inbringade mer än 2 miljoner kronor. Det är ett fantastiskt resultat och ett välkommet bidrag för att hjälpa barn med cancer.

I samband med detta skänkte också flera företag en stor mängd presenter för att dela ut till barn som just nu ligger under behandling. I samband med att dessa presenter delades ut på olika sjukhus fanns en rad artister på plats för att ideellt uppträda för barnen, men när man kom till Astrid Lindgrens sjukhus i Solna blev det stopp. En sjuksköterska tog Peter Jezewskis manager och flickvän Anneli Strand någon meter åt sidan för att förhöra sig om artistens partitillhörighet.

Sköterskans fråga till Anneli Strand var häpnadsväckande – hon ville veta om Peter fortfarande var sverigedemokrat. Budskapet var att om Peter Jezewski hade varit aktiv i Sverigedemokraterna skulle inte barnen tillåtas att komma ned och ta del av uppträdandet. Hela sällskapet blev naturligtvis överrumplad av frågan eftersom den var fullständigt irrelevant. Det var ju ett uppträdande för de cancersjuka barnen det handlade om, inte ett politiskt möte.

I svallvågorna av detta har jag blivit kontaktad av flera människor som vittnar om att de nekats anställning inom vården eftersom de är medlemmar i SD. Andra vittnar om att de inte vågar avslöja var de står politiskt i rädsla för repressalier.

Detta sker alltså i ett land som införde fria och demokratiska val för 100 år sedan. Sveriges riksdag, där vi befinner oss just nu, firar minnet av demokratins införande under hela den här mandatperioden. Då är det minst sagt häpnadsväckande att personal inom sjukvården sätter sig över en annan människas grundlagsskyddade rättigheter. I strid med grundlagen nekades också människor anställning på grund av sin partitillhörighet.

Statsrådet sa i sitt svar att hon inledningsvis ville betona att den situation som jag beskrev i interpellationen inte avsåg hälso- och sjukvård. Det gjorde den dock i allra högsta grad, eftersom Peter Jezewski var ute på sjukhuset och skulle uppträda för barn som låg under behandling. Man satte sig över dels artistens rätt att uppträda, dels barnens rätt att få del av de presenter som var skänkta till dem. Det är mycket anmärkningsvärt, vill jag påstå.

Jag kan förstå att statsrådet inte kan gå in på disciplinära åtgärder gentemot en anställd på Karolinska; det får naturligtvis arbetsgivaren ta tag i. Man kan dock ställa sig frågan om man riskerar att bli olika behandlad beroende på vilken partitillhörighet man har. Vilka kriterier ska gälla?

I svaret säger statsrådet att det ska vara lika vård för alla, oavsett hudfärg och partitillhörighet. Men vi kan ju konstatera att det ändå finns personal inom sjukvården som hanterar människor olika. Så långt kan vi komma.

Jag är intresserad av att veta vad statsrådet tänker göra för att säkerställa att vi verkligen har en vård som är lika för alla.

Anf. 10 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag vidhåller mycket bestämt att situationen med ett uppträdande på ett sjukhus, som Thomas Morell ägnar tid i sitt inlägg åt att beskriva, inte är hälso- och sjukvård och inte regleras i hälso- och sjukvårdslagen. Det är inte någonting som jag menar hör hemma i riksdagens kammare, utan det är väl en lämplig diskussion att ta, om man tycker att den är nödvändig, med ansvariga för aktiviteten.

Thomas Morell talar också om grundlagsskyddade rättigheter och nämner artistens rätt att uppträda och barnens rätt att ta emot presenter. Jag tror knappast att det är det som ses som mänskliga rättigheter i sammanhanget, utan det är att ha tillgång till vård och att få vården utifrån behov, oavsett bakgrund. Detta är vad som regleras i hälso- och sjukvårdslagen. Jag ser inte att det som Thomas Morell anför talar emot det, även om jag gärna vill understryka det som avslutar mitt svar på interpellationen: ”Den lagstiftning som finns på plats slår fast att vården ska ges med respekt för alla människors lika värde, oavsett till exempel patientens hudfärg eller

politiska tillhörighet.” Jag kan också nämna kön, socioekonomisk tillhörighet, ekonomisk bakgrund och så vidare. Detta regleras i hälso- och sjukvårdslagen.

Anf. 11 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

Sjukvård är så mycket mer än bara sprutor, piller och vård i samband med operationer. Sjukvård har väldigt mycket att göra med att den som är patient, barn eller vuxen spelar ingen roll, mår bra och känner en trygghet i det som sker runt omkring.

Att uppträda för barnen är oerhört viktigt, för då får de ett avbrott från något som kan vara väldigt kusligt för ett barn. De är inte i sin hemmiljö utan på ett sjukhus, med allt vad det innebär. Om de då kan få ta del av ett uppträdande och få ett litet avbrott från det som sker i samband med vården har det en positiv effekt på patienterna.

Jag ställde två frågor i min interpellation och kan inte säga att jag fått något tydligt svar på dem.

Den första frågan var om ministern ser en risk för att människor får olika vård på svenska sjukhus beroende på partitillhörighet och vilka åtgärder ministern vidtar för att säkerställa att det inte sker. Svaret jag får från statsrådet är följande: ”Hälso- och sjukvårdslagstiftningen bygger på alla människors lika värde och att vård alltid ska ges efter behov. Detta är viktiga principer som jag är övertygad om att ansvariga inom regionala och kommunala verksamheter är helt införstådda med och stöder helhjärtat. Regioner och kommuner lyder också under kommunallagen och ska enligt likställighetsprincipen behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat.”

Men händelsen på Karolinska sjukhuset visar ju att så inte är fallet. Sjuksköterskan ställde ju den specifika frågan huruvida Peter var aktiv i SD eller ej. Det visar ändå att det finns strömningar inom vården – jag säger inte att det är så överallt – som sätter någon form av epitet på människor.

Först och främst: Vad hade ett eventuellt politiskt engagemang hos Peter med saken att göra? Det var ju inte därför han var där. Sällskapet som var på plats skulle överlämna gåvor till cancersjuka barn och spela några låtar så att barnen skulle få uppleva lite glädje i den tuffa behandling som de genomgår. Kort sagt: Det var så långt ifrån politik som man någonsin kan komma.

På den andra frågan fick jag inte heller något svar. Frågan lyder: ”Ser ministern i övrigt en risk för att politiska hänsyn påverkar verksamheten vid landets sjukhus på ett för vårdtagarna negativt sätt, och vilka generella åtgärder vidtar ministern i så fall?” Statsrådet svarar på följande sätt: ”Den lagstiftning som finns på plats slår fast att vården ska ges med respekt för alla människors lika värde, oavsett till exempel patientens hudfärg eller politiska tillhörighet. Vård ska ges efter behov.”

Ja, man kan tycka att det är en självklarhet. Men vad hade hänt om vi vänder på frågan lite grann, om nu Peter hade kommit in som patient? Hade han då blivit sorterad som nummer ett eller nummer två, eller hur hade det blivit? Det är en oerhört relevant fråga, eftersom det helt tydligt finns de som lägger politiska värderingar vid dem som kommer till sjukhuset.

Anf. 12 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Thomas Morell! Vi måste ju diskutera hälso- och sjukvård utifrån vad hälso- och sjukvård är. Rätten att uppträda på Karolinska sjukhuset är inte en fråga om huruvida kraven i hälso- och sjukvårdslagen uppfylls. Det är väl lämpligt att ta en diskussion med Karolinska sjukhuset om man vill ha ett svar på det, men det är ju en helt omöjlig fråga för mig att stå och diskutera i riksdagens talarstol.

Mot slutet av inlägget ställer Thomas Morell en relevant fråga: Vad hade hänt om samma person – om det är en sverigedemokrat eller inte framgår inte riktigt tydligt – hade sökt vård? Hade personen då nekats vård? Mitt svar är nej.

Om du, Thomas Morell, eller någon annan menar att personalen som triagerar på akuten frågar om partitillhörighet för att avgöra huruvida man ska få vård eller inte ber jag att få en ny interpellation, så ska vi diskutera den frågan. Men jag tycker faktiskt att det är irrelevant att stå i talarstolen och dra slutsatser om ifall den svenska hälso- och sjukvårdslagen innebär vård på lika villkor med ett exempel som handlar om ett uppträdande på Karolinska sjukhuset. Detta måste Karolinska sjukhuset svara på. Jag tycker inte att det finns några jämförelser att göra här med om människor i övrigt får vård utifrån partitillhörighet. Jag utgår från att alla får vård efter behov.

Anf. 13 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

Frågan är oerhört relevant. I svallvågorna av det som hände är det väldigt många som har följt detta. Det är människor som vittnar om – jag kan lämna telefonnummer när vi kommer utanför lokalen – att de har nekats anställning inom vården för att de har en viss partitillhörighet. Det är allvarligt, för då börjar man värdera människor efter partitillhörighet, och det hör inte hemma i ett land som ska vara demokratiskt. Vi firar trots allt 100 år av demokrati i det här landet.

Den här diskussionen kan vi mycket väl fortsätta med utanför kammaren. Och jag kan överlämna telefonnummer, så kan statsrådet själv få prata med människor som faktiskt har råkat ut för detta.

Sjukvård ska vara lika för alla. Och jag förstår inte varför man ställde frågan om partitillhörighet i det här sammanhanget, där det var fråga om ett uppträdande för barn. Jag förstår inte den frågan. Statsrådet borde också bli orolig, för det visar att det finns några inom sjukvården som inte följer de demokratiska principerna. Detta är allvarligt.

Jag hoppas nu, och utgår från, att den här debatten leder till ändringar inom sjukvården, så att det inte sker en sortering på något sätt och att de som söker tjänster inom sjukvården inte blir värderade efter politisk tillhörighet, oavsett vilket parti det är fråga om. Alla ska ha rätt att söka ett jobb och få ett jobb inom sjukvården, och alla som söker vård ska få vård utifrån behov och den sjukdom som man söker för.

Anf. 14 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Utdrag ur hälso- och sjukvårdslagen, 3 kap. 1 §: Målet med hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen.

Om man inte får vård på lika villkor ska man naturligtvis anmäla det till IVO. Men jag tycker att Thomas Morell drar väldigt långa växlar på den situation på Karolinska sjukhuset som han beskriver. Jag kan inte uttala mig om varför någon eventuellt har ställt en specifik fråga.

Detta handlar inte om vård utan om ett uppträdande, såvitt jag förstår av det enda som jag har läst, nämligen Thomas Morells egen interpellation.

Jag tycker inte att det finns fog för att stå i riksdagens talarstol och dra slutsatsen att detta sannolikt skulle få konsekvensen att de inte heller skulle få den vård de behövde om de sökte vård.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2020/21:327 om vaccinationsintyg

Anf. 15 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Alexandra Anstrell har frågat mig hur jag avser att agera för att inom en snar framtid få till stånd ett lämpligt vaccinationsintyg till svenskar som vill resa ut i världen. Hon har också frågat mig om jag kan redogöra för om jag och Sveriges regering har varit drivande i frågan internationellt och proaktivt arbetat för att få fram ett vaccinationsintyg som fungerar bra till de flesta länder och, om så inte är fallet, varför inte. En tredje fråga som hon har ställt till mig är om jag och regeringen enbart bevakar den internationella diskussionen om vaccinationsintyg eller intar en mer drivande roll.

Låt mig inleda med att säga att regeringen, berörda statliga myndigheter och regionerna arbetar intensivt med att se till att vaccinationerna mot covid-19 utförs i så stor omfattning som möjligt. Jag tar interpellantens frågor som ett kvitto på att hon ser resultat av det arbetet och därför vill veta mer om vaccinationsintyg. Det är förstås välkommet.

Låt mig därefter konstatera, precis som interpellanten själv gör, att fler resor mellan länder troligen blir aktuella först när smittläget så tillåter. Detsamma gäller olika typer av arrangemang där människor samlas.

Det är angeläget att ett vaccinationsintyg kan finnas på plats så fort som möjligt. Men det är minst lika viktigt att lösningen blir ändamålsenlig och fungerar internationellt. Jag hoppas att interpellanten håller med om det, liksom att det krävs noggrannhet i förberedelser och framtagande.

Vad gäller Alexandra Anstrells första fråga har arbetet med att ta fram gemensamma europeiska specifikationer nu kommit så långt att ett konkret nationellt arbete pågår i Sverige. Regeringskansliet, våra myndigheter och regionerna är involverade för att ta fram en bra lösning.

I sammanhanget vill jag gärna nämna några av de frågor som behöver lösas ut. En av dessa är att vaccinationsintygen kommer att innehålla personuppgifter som behöver hanteras i enlighet med gällande regelverk, vilket ställer höga krav på de tekniska lösningarna. Det är bland annat den här frågan som regionerna och några av våra myndigheter tittar på.

En annan utmaning är vilken rättslig innebörd ett vaccinationsintyg kan ha eftersom vaccinering inte nödvändigtvis utesluter att man är smittbärare. Risken för ojämlikhet inom befolkningen om vissa personer ges rättigheter som andra inte andra får, trots att vaccination är frivillig, är ytterligare en fråga som diskuteras i Europa.

På grund av dessa två frågor konstaterade EU:s stats- och regeringschefer vid rådsmötet den 21 januari att det var för tidigt att besluta om vaccinationsintyg för att underlätta internationella resor. Däremot enades rådsmötet om att utarbeta ett standardiserat vaccineringsbevis för medicinska syften.

Vad gäller Alexandra Anstrells andra och tredje fråga vill jag säga att Sverige från början har lagt stor vikt vid att formerna för vaccinationsintyg diskuteras internationellt, inte minst inom EU. Vår bedömning är att det finns bred enighet om att ta vidare arbetet med vaccinationsintyg, men att det samtidigt finns utmaningar som behöver hanteras innan ett internationellt system finns på plats. Nu handlar det om att lösa dessa.

Sammanfattningsvis driver regeringen arbetet med vaccinationsintyg framåt, såväl nationellt och internationellt. Jag tackar för möjligheten att redogöra för det arbetet.

Anf. 16 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

När smittläget förbättras kommer länder över hela världen att vilja öppna upp för mer resor från andra länder. När det blir aktuellt förväntas även många länder kräva att resenärer bevisar att det inte finns någon större risk för smittspridning.

Många arrangörer kommer också att vilja att gäster uppvisar bevis på vaccination för att arrangemangen ska kunna genomföras smittsäkert.

Jag har tidigare i en skriftlig fråga i ämnet fått till svar av socialminister Lena Hallengren att framtagning av ett internationellt system för vaccinationsintyg diskuteras inom EU och internationellt. Vidare fick jag till svar att svenska vaccinationsintyg borde utfärdas enligt internationell standard och att regeringen bevakar diskussionen om vaccinationsintyg noggrant.

Ingen myndighet verkar ännu ha fått uppdraget att ta fram ett vaccinationsintyg, eller vaccinpass, men den tidigare informationen var att E-hälsomyndigheten har tilldelats en samordningsroll.

Nu säger ministern i sitt svar att arbetet med att ta fram gemensamma europeiska specifikationer nu kommit så långt att ett konkret nationellt arbete pågår i Sverige på Regeringskansliet, alla myndigheter och så vidare.

Frågan är då: Vem ansvarar för och leder detta arbete, och när kommer vi att få veta något mer om det?

Ministern säger också att det finns risk för ojämlikhet inom befolkningen om vissa personer ges rättigheter som andra inte får, trots att vaccination är frivillig.

Fru talman! Hörde jag verkligen rätt?

Om man väljer att inte ta vaccin får man inte ett intyg utan får ta konsekvenserna av sitt handlande – precis som man får ta konsekvenserna om man väljer att ta vaccin.

Meningen med vacciner är väl att man ska skydda sig mot smittan. Håller man sig frisk blir det färre som belastar sjukvården, fler som kan jobba och leva vidare och fler som kan återstarta Europa.

Menar ministern, när hela befolkningen ges möjlighet att vaccinera sig och i förlängningen få ett intyg, att det skulle bli orättvist för dem som väljer att inte ta vaccin för att de inte får ett intyg? Skillnaden blir troligen att de får resa men måste ta ett test innan och sitta i karantän. Jag tycker att vi alla får stå för de val vi gör. Ett vaccinationspass kan bara uppfattas

-----

som orättvist så länge vaccination inte är tillgängligt för alla. Men i Sverige ska det vara det.

Fru talman! Det är verkligen dags att se framåt och vidta åtgärder för att Sverige inte ska halka efter när resandet kommer igång.

Mina frågor i interpellationen till ministern var om ministern och Sveriges regering har varit drivande i frågan internationellt och proaktivt arbetat för att få fram ett vaccinationsintyg som fungerar bra och vidare om ministern och regeringen enbart bevakar den internationella diskussionen om vaccinationsintyg eller intar en mer drivande roll.

Jag tror att ni förstår vad jag är ute efter. Jag upplever inte att jag har fått något svar, fru minister, och då tolkar jag det som att Sveriges regering inte är eller har varit drivande i frågan om vaccinationsintyg. Då blir följdfrågan: Varför?

Anf. 17 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Pandemin har inneburit stora begränsningar och påfrestningar för många, och många mår dåligt. Det är också många branscher som går på knäna. Resebranschen är en av dem som har drabbats allra hårdast. Det är därför märkligt att som i svaret säga att det skulle vara för tidigt att börja titta på vaccinationsintyg.

Jag har ett konkret exempel. Island är i och för sig ett relativt litet land utanför EU, men man räknar med att ha vaccinerat alla sina invånare i april. Från och med då kommer man att kräva vaccinationsintyg. Island kommer säkert att ligga långt framme i processen, men inte desto mindre kommer många researrangörer att riskera att behöva ställa in resor eftersom människor från andra länder saknar intyg.

Låt mig hänga på det som Alexandra Anstrell sa om ojämlikhet. För mig låter det ministern säger helt obegripligt. Alla i Sverige kommer att erbjudas vaccin. Om man väljer att inte ta det och därmed blir utestängd från sådant som kräver intyg får man stå sitt kast. Det är ett val man gör, likaväl som att den som tar vaccin kan råka ut för biverkningar.

Sverige är ett av världens mest digitaliserade länder. Regeringen har också högt ställda mål på att vi ska bli bäst i världen och utnyttja digitaliseringens möjligheter. Det här är ett utmärkt tillfälle att visa att man menar allvar. Det finns digitala brevlådor där man får identifiera sig med bank-id och annat, och det skulle kunna bli en plattform för vaccinationsintyg. Man behöver alltså inte börja från noll och uppfinna hjulet helt på egen hand.

Jag konstaterar en viss självgodhet i svaret. Jag tycker att den är helt obefogad med tanke på att vaccinationerna precis har startat. Det är alldeles för tidigt att slå sig för bröstet och säga att det har varit en succé. Det återstår att se när vi börjar med massvaccinationerna om det finns en organisation som verkligen fungerar.

Jag ser också väldigt lite konkret i detta svar vad gäller mål, tidsplan, uppdrag och att driva på i EU. Det handlar inte om att vi alla är intresserade av att åka ut på semester utan om att få igång de ekonomiska hjulen – och framför allt om att ge en bransch som i princip ligger helt nere nu, resebranschen, en chans att resa sig efter pandemin.

Anf. 18 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det var inte min avsikt att vara självgod. Men det är kanske också för tidigt att döma ut och att hela tiden grunda med kritik och en känsla av att Sverige inte klarar detta och att vi ligger långt efter.

Låt mig understryka det som jag försökte uttrycka i svaret: Sverige ligger inte efter. Sverige driver på. Men det handlar inte om att skriva och lämna in motioner, utan Sverige är delaktigt i de forum som finns. Det handlar om Europeiska rådet och ministerråd i EU och självklart, internationellt, WHO. I dialogerna på EU-nivå är Sverige en ytterst aktiv part.

Till den som lyssnar på vår diskussion och undrar om man inte kan få veta om man är vaccinerad vill jag säga: Jo, det kan man naturligtvis få. Jag tar upp detta så att vi kan hålla isär frågan om ett vaccinationsintyg vid resa till andra länder och ett intyg på att man är vaccinerad. Ett sådant kort kan man ju få när man vaccinerar sig för att kunna veta vilket vaccin man fick, när man fick första dosen och när man ska ha nästa dos.

Det är en sak att ha den kunskapen. Det är något annat att ha en internationell standard som gills när man kommer till ett annat land. Det är inte så lätt för andra länder att känna till alla de vaccinatörer som bidrar till att vaccinera svenska folket. Bara i Stockholmsregionen är de flera hundra.

Vi behöver ha en internationell standard. När det handlar om att få fram denna standard är staten och regionerna överens om att vi inte ska arbeta fram något som skulle kunna gälla som ett medicinskt intyg i Sverige men som inte har något värde utomlands. Jag tror, precis som både interpellanten och Maria Stockhaus säger, att det är mycket detta man tänker på. Man vill inte ha något i handen som sedan inte gills i andra länder.

Jag vill gärna få chansen att understryka att den fråga som jag beskrev, att alla personer kanske inte har vaccinerat sig och då förknippar vissa rättigheter med det, är en fråga som har diskuterats i Europa. Jag säger inte hur vi ska förhålla oss till det. Jag håller med om att det är klart att vi ger en möjlighet för alla. Jag tycker att det är ett argument som faller, framför allt när alla har fått möjligheten. Jag vill bara säga att det finns många frågor som har diskuterats i Europa, och detta är en av dem.

Något som är mer relevant är det faktum att vi fortfarande inte vet vad det betyder för hur smitta kan bäras vidare. Då spelar det roll hur man ska förhålla sig både i många länder och gemensamt till att någon har ett vaccinationsintyg. Tycker vi att det räcker för att få resa in till ett land, och från och med när skulle det vara?

Återigen: Vår ambition är att framåt sommaren ha vaccinerat dem i den svenska befolkningen som accepterar och vill detta. En del länder ligger ungefär lika långt fram. Maria Stockhaus nämnde Island. Jag har inte hört just det exemplet, men jag har hört att många ligger runt sommaren eller i september någonstans, beroende på hur leveranserna blir. Då har alla fått möjlighet att vaccinera sig, och i det läget är det förstås viktigt att vi har ett vaccinationsintyg på plats.

När man sedan får resa är en fråga för sig, men för att länderna ska våga öppna upp för resande måste vi ha ett vaccinationsintyg som vi vet håller måttet. Vi är inte intresserade av att stå vid svenska gränsen där någon viftar med ett papper där det står att personen är vaccinerad, utan vi vill ju veta att det är ett papper som verkligen håller och som innebär att personen i fråga är vaccinerad.

Återigen: Det finns många frågeställningar inte bara i Sverige utan även i EU och WHO. Vi ser till att vi förbereder oss för att kunna använda de tekniska plattformar som finns så att vi kan ge människor ett intyg om att de är vaccinerade rent medicinskt. Om det ska ge andra rättigheter måste vi vara säkra på att det har en status som accepteras i andra länder.

Anf. 19 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Tack, ministern, för lite klargörande!

Sverige behöver ligga i framkant för att kunna återstarta Europa. Flera länder kommer, som vi har varit inne på tidigare, under detta år troligen att fortsätta att kräva test- eller vaccinationsintyg mot covid-19. Efterläng-tade gränsöppningar kräver åtgärder som gör det enkelt att resa och jobba.

Ledande företrädare för resebranschen, Transportföretagen, Svensk Sjöfart, Transportföretagen Flyg och Sveriges Bussföretag skriver tillsammans i Göteborgs-Posten att de ropar på regeringens agerande i vaccinationsintygsfrågan. De föreslår att man kanske kan skriva ut sitt intyg via 1177, för ett intyg ska såklart inte behöva belasta vården ytterligare. Iata arbetar med att få fram en app som i någon form skulle kunna vara ett covidpass.

Ministern säger i sitt svar till mig att EU:s stats- och regeringschefer vid rådsmötet den 21 januari beslutade att det var för tidigt att besluta om vaccinationsintyg för att underlätta internationella resor. Men den senaste informationen är att kommissionen arbetar med att ta fram ett intyg. Det skrevs att kommissionen arbetar med medlemsländerna för att ta fram vaccinationsintyg i full överensstämmelse med EU:s dataskyddslagstiftning, något som kan stödja vårdkontinuiteten. Före slutet av januari 2021 ska man komma överens om en gemensam metod så att medlemsländernas intyg snabbt ska kunna användas i hälso- och sjukvårdssystemen såväl inom som utanför EU.

Det handlar om att ligga i framkant. Det handlar om att ha en mycket god beredskap – beredskap att vara redo så snart vi kan. Flera länder, bland annat Danmark och Finland, ser över möjligheterna till intyg. Vi borde åtminstone kunna enas om ett intyg i Norden, fru talman, för att göra det enklare. Vi får inte halka efter och vara sist på bollen igen, som vi var i våras. Jag tänker på det proaktiva arbete som jag efterfrågade i min interpellation. Det är detta som behövs för att vi snabbt ska kunna återstarta Europa.

Sverige har god digital säkerhet, så vi borde verkligen vara en bra part i EU som delar med oss av dessa kunskaper.

Fru talman! Det spelar nästan ingen roll vem jag pratar med: Alla har ett sug efter att resa. Man kanske vill resa för att få lite sol på kroppen, man kanske vill resa till sin sjuka mamma i Tyskland eller man kanske vill åka utomlands och jobba när man går ut gymnasiet eller bara kunna få åka någonstans.

I sociala medier delas det varje dag olika minnen från tidigare resor. Det finns ett uppdämt resebehov. Det finns också det som Maria Stockhaus var inne på: en hel bransch som står i startgroparna och som ser vaccine-ringen som ett ljus i mörkret. Resebranschen är hårt pandemidrabbad och har haft näringsförbud i nästan ett helt år.

När samhället så småningom öppnar upp måste det vara enkelt att få ett intyg så att man kan komma iväg. Det känns som att ministern och

regeringen är lite motvalls i detta och ser problemen i stället för möjligheterna. Så min fråga är återigen: Varför är ministern och regeringen så passiva i frågan om vaccinationsintyg?

Prot. 2020/21:74
2 februari

Anf. 20 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag tycker att något som är symtomatiskt för regeringen är att ofta följa utvecklingen och delta i processer men att väldigt sällan driva på och försöka se till att det åstadkoms resultat. Det är inte så att vi kan säga att pandemin har hanterats särskilt professionellt och bra om man jämför med många andra länder, och vi ligger inte i topp när det gäller vaccinationstakten heller.

När det gäller hanteringen i förhållande till företag hörs ofta argumenten att det är för lite, för sent och för krångligt. Det är nästan lite uppgivna diskussioner som man har med många företagare. Det gäller framför allt resebranschen. Deras verksamhet ligger helt nere, och det är svårt för dem att ta med människor någonstans över huvud taget.

Det är klart att vår längtan efter att resa är viktig och att det betyder mycket för välbefinnandet, men här pratar vi om företag som är beroende av att det hela kommer på plats. Då kan man inte bara följa utvecklingen och vara en del av processerna i Bryssel, utan man kanske måste driva på och vara lite mer aggressiv i sin framtoning gentemot EU. Det går lite för långsamt.

Ett officiellt intyg framtaget i Sverige skulle kunna räcka långt för till exempel många researrangörer, flygbolag och andra länder. Vi är ett litet, exportberoende land, och vi är ett folk som gillar att röra på oss. Att få fram ett vaccinationsintyg, även om det till att börja med bara är ett vaccinationsintyg framtaget för Sverige, tror jag skulle räcka långt och vara ett tydligt tecken på att regeringen för en gångs skull faktiskt bryr sig om företagare och företagande.

Anf. 21 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag har försökt att svara på frågorna. Jag vet inte riktigt om jag är otydlig.

Man kan naturligtvis skriva ut ett papper, ett intyg eller ett bevis på att man är vaccinerad, men det är inte så många i andra länder som vet vad till exempel Svea Vaccin är. Det är en av hundratals aktörer som bidrar så att vi kan vaccinera svenska folket. Därför räcker det inte med ett utdrag ur journalsystemet eller det kort som man kan få av vaccinatören. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi skiljer på detta. Det är inte svårt att skriva ut att man är vaccinerad.

Kanske det som Alexandra Anstrell för lite grann efter när hon sa något om slutet av januari var att EU-kommissionen då gick ut och sa att EU-intyg skulle utformas. Det var just EU-intyg för medicinska syften som man enades om den 28 januari. Men återigen: Detta betyder alltså inte att det finns andra delar, utan det är ett medicinskt intyg som visar att en person har fått en spruta och kommer att kunna ta dos två och att det är ett faktum. Det vi vill är att intyget verkligen accepteras och ges en innebörd. Det spelar inte så stor roll om Sverige låter någon göra en utskrift från journalsystemet om andra länder inte accepterar det.

Det handlar inte om att avvakta, inte vilja eller inte driva på. Maria Stockhaus och Alexandra Anstrell kan nästan inte nog understryka hur

långsam regeringen är, men jag tycker i grund och botten att de har helt fel. Jag hör att oppositionen talar, och det är deras möjlighet att beskriva det på det viset. Men vi kan ju inte ha ett eget intyg, utan hela poängen är ju att om det ska vara av intresse för att kunna resa i Europa, Norden och övriga världen måste det vara en internationell standard. Det är ingen som accepterar ett utdrag ur journalsystemet, vilket man kommer att kunna få när man är vaccinerad.

Det är inte heller så att det öppnas upp nu runt om i Europa, utan det är fortfarande ett väldigt allvarligt läge. I detta allvarliga läge, där ett vaccin har varit på plats i fyra fem veckor, måste vi se till att vi får en internationell standard så att vi, när möjligheten att resa kommer, har samma möjligheter som andra att resa.

Mycket kort vill jag säga att det inte heller går att bortse från kunskapen om vaccinets betydelse för att inte sprida smittan vidare. I dagsläget känner vi oss säkra på att de godkända vaccinerna hindrar från svår sjukdom, men inte på att de hindrar att man sprider smittan vidare. Många länder är med all rätta väldigt bekymrade över detta. Man vill veta lite mer innan man säger att ett vaccinationsintyg gör att det är fritt fram att komma till specifika länder.

Vi behöver lära oss mer om skyddsfaktorerna, men vi behöver framför allt få en internationell standard. Vi sitter inte och väntar, utan är delaktiga i det arbetet. När WHO eller EU ska ta fram detta är vi givetvis delaktiga. Vi kommer att följa de standarder som i så fall tillkommer och förbereda oss väl för att kunna använda dem.

Vi har en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner när det gäller vaccination. Det handlar inte bara om själva summan per dos, utan det står också: ”Svenska vaccinationsintyg bör utfärdas enligt internationell standard och parterna är överens om att en sådan standard bör inväntas då mycket tyder på att ett enkelt pappersintyg inte kommer att accepteras internationellt. Att utfärda vaccinationsintyg är en uppgift som åligger vaccinatören men bedöms inte ingå i den avgiftsfrihet för vaccination mot covid-19 som beskrivs i denna överenskommelse.”

I den mån vi behöver göra ytterligare för att se till att vaccinationsintygen kommer på plats ska vi göra det. Men en internationell standard ska inte underskattas när syftet för många just är att kunna resa.

Anf. 22 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag tackar ministern för hennes kanske något raljanta svar.

Hur kommer det sig att så många olika testresultat ändå accepteras i andra länder? Jag känner en person som åkte till Kanarieöarna för inte så länge sedan och hade gjort ett test i Sverige. Det var okej att visa i Spanien. Varför ser regeringen bara problemen?

Det är viktigt att Sverige driver på i EU, men det upplever jag inte att Sveriges regering och ministern har gjort. Till sommaren, när fler svenskar vill och förhoppningsvis kommer att kunna resa ut på semester eller återse närstående utomlands, förväntas också efterfrågan på vaccinationsintygen öka. Då behöver vi ligga i framkant. Då behöver vi ha det klart.

För näringslivet är det dessutom viktigt att anställda kan resa på ett både enklare och säkrare sätt. Ett vaccinationsintyg som kan visas upp på flygplatsen, i hamnen eller vid vilken gränspassage som helst skulle under-

lätta oerhört. Det behövs för att vi ska kunna återstarta Europa. Alla transporter måste kunna fungera. Resebranschen, besöksnäringen och alla andra branscher måste kunna fungera och återstartas. Man har haft näringsförbud i snart ett år. Även om många kommer att ha digitala möten framöver kommer resandet att fortsätta. Tänker ministern sluta resa? Jag tänker inte göra det.

Sverige behöver ett proaktivt arbete. Kom igen nu, fru minister! Ta ledartröjan! Gör det för Sveriges resebransch och för Sveriges befolkning!

Jag tycker att det är viktigt att vi i Sverige tar en ledande roll och delar med oss av våra kunskaper i EU, så att vi kommer fram med det här snabbare. Jag tycker att det är viktigt att Sverige har en god beredskap, och jag tycker att det är viktigt att vi är proaktiva för att återstarta Europa. Jag vet inte om regeringen tycker det, men jag hoppas att vi kan komma framåt snabbt i den här frågan.

Anf. 23 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag kan avslutningsvis lugna Alexandra Anstrell och säga att det är klart att vi ska ha vaccinationsintyg. Men frågorna handlar ju hela tiden om varför vi inte är där än. Jag har i ett antal inlägg försökt beskriva att ett pappersintyg från en svensk vaccinator inte är det som vi tror öppnar gränsen. Det papperet kommer Alexandra Anstrell, jag själv och andra att kunna få när vi har vaccinerat oss. Men vi vill ha en internationell standard, och vi arbetar hårt för att få en sådan.

Till sommaren är jag alldeles säker på att vi har vaccinationsintyg. Fram till dess behöver vi arbeta på internationell nivå både i WHO och i EU för att se till att de intyg som svenska folket får efter vaccination verkligen betyder någonting och att de faktiskt öppnar dörrarna för resor till Norden, till Europa och till övriga världen, för det är klart att vi ska dit igen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2020/21:333 om säkerheten vid Sis ungdomshem

Anf. 24 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Johan Hultberg har frågat mig om jag är beredd att frånta Statens institutionsstyrelse, Sis, ansvaret för unga som begått våldsbrott och andra grova brott. Han frågar vidare om jag anser att de åtgärder som Sis har vidtagit och de anslag som regeringen har tillfört för att höja säkerheten inom Sis är tillräckliga eller om jag avser att ta initiativ till ytterligare åtgärder. Slutligen frågar han om jag ser en risk att den vård och behandling som Sis ska ge till ungdomar enligt lagen om vård av unga försämras eller försvåras av att myndigheten samtidigt ska ansvara för grovt kriminella ungdomar som är dömda till slutna ungdomsvård.

I Sverige har vi en lång tradition av att inte döma personer under 18 år till fängelse. Den slutna ungdomsvården ska förstärkas och förbättras. De anpassade insatser som finns inom Sis verksamhet saknas i dag inom Kriminalvården. Det handlar till exempel om att det på de särskilda ungdoms-

hemmen finns behandlingsmetoder och behandlingsprogram särskilt anpassade för unga, men även om att det finns en välfungerande skolverksamhet.

Samtidigt är det tydligt att säkerheten inom Sis behöver förbättras. Det våldskapital som vi ser i samhället och bland vissa gängkriminella ungdomar i dag hade vi inte i för tio femton år sedan. Regeringen har de senaste åren skjutit till stora resurser för att stärka kvaliteten och säkerheten i verksamheten. Vi har vidare gett myndigheten i uppdrag att vidta säkerhetshöjande insatser vid de avdelningar där dömda högriskungdomar vårdas. Det säkerhetshöjande arbetet på Sis har påbörjats, och vi kommer noggrant att följa detta arbete.

Ett viktigt steg i den inriktningen togs den 18 januari, då beslut fattades om att ungdomshemmen i Södertälje och i Kalix får högre nivå på säkerheten än vad som tidigare funnits på Sis. Den 18 januari beslutades även att LSU- och LVU-avdelningar ska delas upp inom hela Sis. Ungdomar som dömts till slutna ungdomsvård ska inte vistas på samma avdelning som andra omhändertagna barn och ungdomar. Att skilja på LVU och LSU ger dessutom ökade möjligheter till en säkerhetsnivå som är anpassad för respektive placeringsgrund och leder till ökad trygghet för både ungdomar och medarbetare.

Regeringen avser att inom kort tillsätta en utredning som ska göra en översyn av regelverket kring den slutna ungdomsvården. Vårdtiderna ska motsvara brottslighetens allvar, och möjligheterna till kraftfulla stöd- och kontrollåtgärder efter frigivningen från ungdomshemmen behöver förstärkas. Återfallsfrekvensen ska minska, och miljön på de särskilda ungdomshemmen ska vara trygg och säker för såväl ungdomar som personal.

Anf. 25 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Jag tackar socialministern för svaret på min interpellation, som jag tycker är oerhört angelägen.

Bakgrunden till interpellationen är en tudelad oro som jag har. Jag är orolig över den mycket bristfälliga säkerheten inom Statens institutionsstyrelse, med väldigt många rymningar av personer som är där under tvångsvård eller är dömda till slutna ungdomsvård. Jag är också orolig över att Sis verksamhet i stort inte håller tillräckligt hög kvalitet, att Sis inte tillräckligt bra lyckas axla och fullfölja sitt uppdrag att ge viktig vård och behandling till inte minst ungdomar som är på glid.

Vi ska komma ihåg, fru talman, att de allra flesta ungdomar som vårdas inom Sis inte är dömda. Lejonparten av ungdomarna är där av andra anledningar. Om de inte får hjälp och stöd kanske de utvecklar en brottslig livsstil. De har ofta missbruksproblem, allvarliga psykosociala problem och utmaningar, men de är inte dömda. En liten minoritet är dömda. Min oro är i mycket att den lilla grupp som vårdas enligt lagen om slutna ungdomsvård stjälar fokus från behovet av att utveckla vården av dem som vårdas enligt LVU.

År 2019 fanns det 663 platser inom Sis för LVU men bara 68 för LSU. Sedan tillkommer dessutom den missbruksvård som Sis bedriver riktat mot vuxna.

Det är viktigt att ha klart för sig att det bara är en liten del Sis uppdrag som handlar om att ge vård till ungdomar som är dömda. Det är alldeles uppenbart, tycker jag och Moderaterna, att Sis inte klarar av att uppfylla

det uppdrag de har att ge dömda ungdomar en vård eftersom så många fritas och avviker.

Fru talman! En förutsättning för en lyckad vård är naturligtvis att de som är där kvarstannar. I fjol var det hela 26 rymningar. Det ska ställas i relation till de 68 platser vi talar om.

Moderaterna har länge drivit att ansvaret för just de ungdomar som har begått grova brott ska flyttas från Statens institutionsstyrelse till en särskild enhet inom Kriminalvården. Moderaterna tycker heller inte att man ska blanda ungdomar med erfarna kåkfarare.

Det är alldeles uppenbart på det viset att Sis inte – som ministern egentligen var inne på i sitt svar – är rustat för att hantera det klientel som nu kommer med väldigt brottsaktiva ungdomar. Dessa har ett omfattande eget våldskapital men också ett våldskapital i ryggen som kommer från andra kriminella nätverk.

Vi har sett fritagningar. Det är oerhört allvarligt. Det är inte bara så att ungdomar har avvikit på en promenad eller liknande. Det är bättre att ge Sis möjlighet att utveckla sin verksamhet att ge vård och behandling till ungdomar som har psykosociala problem och att de kan fokusera på det genom att flytta ansvaret till den myndighet som har kunskap och kompetens när det gäller säkerhet, nämligen Kriminalvården.

Varför vill inte socialministern ta det steget?

Anf. 26 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Samhällsutvecklingen de senaste åren har gått åt fel håll. Kriminaliteten har eskalerat och gått ned i åldrarna med det tragiska resultatet att vi har 15-åringar som begår kallblodiga mord. De kriminella gängerna rekryterar allt yngre personer, och lagstiftningen är inte anpassad för att stävja utvecklingen.

Det är uppenbart att Sis-institutionerna inte är lämpade att hantera ungdomar som begår grova våldsbrott. Våldskapitalet som dessa ungdomar besitter gör att de hör hemma i Kriminalvården. Det faktum att dagens debatt sker med socialministern och inte med inrikesministern är också talande. Det behövs ett paradigmskifte där de grovt kriminella minderåriga får straff som är proportionerliga till de brott som de begår.

Fru talman! I höstas ställde jag en skriftlig fråga till socialminister Lena Hallengren. Den handlade om användningen av mobiler och surfplattor på Sis-hemmen. Jag fick ett oklart svar då. Jag hoppas nu att ministern kommer att kunna förtydliga sig.

I samband med den spektakulära fritagningen av en 18-åring och en 19-åring dömda för mord respektive mordförsök från Råbyhemmet utanför Lund uppdagades att de intagna har obegränsad tillgång till mobiler och surfplattor.

Det är således helt möjligt för dem att hålla kontakt med andra kriminella, att fortsätta med brottslig verksamhet, att beställa droger och till och med att arrangera och planera sin fritagning.

I och med att barnkonventionen började gälla som svensk lag har det tolkats som att personalen på Sis-hemmen inte har rätt att begränsa de intagnas rätt till privatliv och kontakt med anhöriga. Med andra ord: Det går inte att begränsa deras användning av mobiler och surfplattor.

Det är orimligt att dömda för så grova våldsbrott ska ha tillgång till mobiler och annan kommunikationsutrustning medan de är på en institu-

tion där de avtjänar straff och ska förhindras att ha kontakt med sitt kriminella nätverk och begå nya brott.

Ministern svarade i sitt svar: ”Det ligger i barnets bästa och hela samhällets intresse att förhindra att barn och unga upprätthåller kontakt med kriminella. Säkerheten får inte äventyras, samtidigt som de dömdas rättigheter behöver tillgodoses.”

Det är just den sista meningen som är väldigt otydlig. Det är den inte bara för mig utan också för personalen som jobbar på dessa hem. Fackförbundet ST, som organiserar anställda på Sis-hemmen, önskar inget hellre än en lagändring som är väldigt klar över att de unga inte ska använda kommunikationsutrustning under den tid som de är på hemmen.

Jag undrar om ministern tänker initiera en sådan ändring i lagen och i så fall när.

Anf. 27 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag tror att jag brukar berömma Johan Hultberg. Jag tycker att han är väldigt balanserad i sina inlägg. Det är Johan Hultberg också i dag.

Jag känner precis som Johan Hultberg och jag tror väldigt många andra en stor oro för verksamheten. Klarar Sis-hemmen och institutionerna att ta hand om allt svårare fall och situationer? Det är personalen som går till sitt arbete som ska känna en trygghet i att det inte kan hända vad som helst. Den ska känna sig trygg och säker. Det gäller förstås också för de ungdomar som är där. De varierar sinsemellan väldigt mycket i sina behov.

För att svara lite grann på Boriana Åbergs fråga om elektroniska kommunikationsmedel finns det möjlighet att se till att begränsa dem. Man kan väl inte vara personlig som socialminister, men jag tycker verkligen att de ska använda sig av den möjlighet som de har på Sis-hemmen.

Jag vet att den uppfattningen delas av generaldirektören som är väldigt tydlig mot medarbetarna och säger att det inte är någonting som säger att man har rätt att använda kommunikationsmedel obegränsat. Det finns tvärtom möjligheter att ta bort dem.

Det ska göras i tvåveckorsperioder. Man kan tycka att det är administrativt ansträngande att igen behöva motivera två nya veckor. Men det måste man naturligtvis göra när man anser att det finns skäl för det.

Det som är viktigt att säga i sammanhanget är att det inte är så att Kriminalvården i dag har kompetensen att ta emot dessa unga personer. Den har egentligen inte behandlingsprogram, vårdprogram eller skolverksamhet som är anpassade för rätt unga människor, som man ändå får säga att de som är upp till 18 år är. Det är någonting som Sis har.

Sedan har Kriminalvården ett säkerhetstänk som Sis behöver lära av. Det är också bland annat skälet till att det är just Elisabet Åbjörnsson Hollmark som är generaldirektör. Hon kommer från Kriminalvården och tar med sig väldigt mycket av det säkerhetstänket. Jag vet att det finns en pågående dialog däremellan med en säkerhetsdirektör som är utsedd.

Det jag egentligen vill komma till är att de två anstalter som finns i Södertälje och Kalix och som ska ha en högre säkerhetsklass än den som man i dag har ska vara just för LSU-ungdomarna. Man ska klara att ha säkerhetsåtgärder som är i proportion både till de straff som personerna avtjänar och det faktum att Sis bara är låst verksamhet. Det är därför de befinner sig där.

Dessvärre är såväl rymningar som fritagningar något som inte bara gäller LSU-ungdomar. Det gäller tyvärr ibland även ungdomar som vårdas enligt LVU. Oaktat hur man ställer sig till om LSU-ungdomar ska avtjäna sin påföljd på Sis eller i Kriminalvården måste Sis-institutionerna förbättra sitt säkerhetstänkande och höja det.

Därför kommer de två institutionerna i Södertälje och Kalix att vara välbehövliga just för LSU-ungdomar. Sedan ska man i övrigt dela upp så att personer som är där enligt LVU och LSU inte befinner sig på samma avdelning.

Det är väldigt nyligen – och kanske är det lite bakgrunden till interpellationen, vad vet jag – som justitieministern uttalat sig i frågan om att se över regelverket för den slutna ungdomsvården. Han har sagt att inom kort kommer både utredning och direktiv att presenteras för att se över själva påföljden.

Det ska inte bara vara en fråga om var man avtjänar sitt straff utan vad straffet ska vara och hur det ska vara avskräckande. Ska vi ha en del i detta som motsvarar villkorlig frigivning? Så ser det inte ut i dag. Ska det gälla också för unga människor?

Det är otroligt viktigt att se till att ha den vård, den behandling och den verksamhet som krävs för att unga människor ska ha bästa möjliga förutsättningar, även om det är otroligt utmanande för dem att inte gå tillbaka till ett kriminellt leverne. Vi kan dock naturligtvis inte välja det på bekostnad av en hög säkerhet. Därför måste säkerhetsarbetet på Sis fortsätta. Jag tycker att man är på väldigt god väg. Om sedan de här två institutionerna ska ses som anstalter eller som just institutioner är nog en smaksak, skulle jag säga. Frågan är vilket innehåll som erbjuds.

Anf. 28 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Den här interpellationen skrev jag och lämnade in precis när statsrådet hade haft den presskonferens tillsammans med generaldirektören för Sis där de redogjorde för just det som socialministern nu redovisade, nämligen att man tar flera steg för att förbättra säkerheten inom Sis och också att man har fattat beslut om att differentiera vården av dem som är under LSU respektive LVU. Man ska inte blanda dessa ungdomar på avdelningarna, utan man ska ha renodlade avdelningar för ungdomar som vårdas inom ramen för LSU.

Detta tycker jag är bra. Moderaterna har länge krävt att man ska skilja LVU-ungdomar från dem som faktiskt är dömda. Nu gör man det inom Sis. Vi tycker dock att det hade varit mer rimligt att ta steget att flytta ansvaret till Kriminalvården, som ju har kunskap, erfarenhet och kompetens att bedriva en verksamhet som är säker och där inte närapå hälften av de dömda avviker.

När jag följde presskonferensen med socialministern och gd Åbjörns-son Hollmark tyckte jag mig bli styrkt i min uppfattning att vi behöver göra denna flytt. Generaldirektören presenterade ett väldigt omfattande paket av åtgärder som skulle vidtas för att höja säkerheten till en acceptabel nivå. Hon nämnde att det hade inrättats en ny säkerhetsavdelning som leds av en säkerhetsdirektör, att man nu rekryterar säkerhetsspecialister och underrättelseoperatörer och att detta är helt nya befattningar inom Sis. Man påbörjar också rekrytering av lokala säkerhetssamordnare. Man har infört

personlarm för samtliga anställda som vistas i utomhusmiljöer. Man har tagit bort fria vikter, infört säkerhetshusgeråd och mycket annat.

Problemet är, fru talman, att man börjar från en väldigt låg nivå. Hade man flyttat ansvaret till Kriminalvården hade man börjat med en god säkerhetsnivå och kunnat flytta erfarenheterna från Sis när det gäller vård och behandling till Kriminalvården.

Jag är också bekymrad över hur vårdkvaliteten kommer att påverkas för de ungdomar som inte är dömda, det stora flertal som vårdas enligt LVU, när man går i den här mycket mer repressiva riktningen med högre staket och ökade fysiska skydd. Det gynnar inte nödvändigtvis vården för de andra ungdomarna.

Jag delar dock uppfattningen att säkerhetsarbetet inom hela myndigheten behöver bli bättre. Det är också riktigt, som socialministern sa, att vi även ser många personer som vårdas enligt LVU som avviker.

Jag tycker därför att socialministern borde prata med inrikesministern och komplettera direktiven till den utredning som nu är aviserad med att utreda om man inte ska ta detta steg och flytta ansvaret för de grovt kriminella ungdomarna till Kriminalvården. Detta är också riksdagens mening, fru talman. Riksdagen gjorde ett tillkännagivande redan i mars i fjol om just detta. Det minsta man kan begära är därför att regeringen låter utreda detta i den utredning som nu är aviserad. Jag hoppas att regeringen kommer att presentera sådana utredningsdirektiv enligt riksdagsmajoritetens vilja.

Anf. 29 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Att göra en omprövning varannan eller varje tredje vecka kommer att ta administrativa resurser i anspråk. Med tanke på att dessa institutioner inte direkt är överbemannade med personal vore det bättre med en justering i lagstiftningen som gör att sådana säkerhetsrisker som tillgång till mobiler eller surfplattor utan någon som helst kontroll elimineras. Alla rymningar och fritagningar är talande bevis på att det inte är bra för säkerheten att ha tillgång till sådana kommunikationsmedel.

När det gäller de intagnas rättigheter att hålla kontakt med sin familj och andra går det säkert utmärkt att upprätthålla dessa med fast telefon i ett speciellt telefonrum där personal finns på behörigt avstånd. Så har skett i decennier, och det har fungerat bra. Vi ska inte glömma att dessa rymningar startade på senare tid.

Man skulle absolut kunna begränsa denna användning för att öka säkerheten men också som en signal till dem som begår brott: Begår man mord, mordförsök eller grova rån får man faktiskt finna sig i att få sin frihet och sina rättigheter inskränkta. Det är precis det som är meningen med ett straff.

Anf. 30 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! När det gäller den utredning som justitieministern aviserat får mer ingående frågor om denna och om direktiven ställas till justitieministern. Det jag kan säga är att tillgången till mobiltelefon och elektroniska kommunikationer är en del i detta. Det är klart att det är väldigt angeläget. Jag säger inte emot Borian Åberg på den punkten. Vad jag säger är att möjligheten finns redan i dag.

Jag tycker inte att det får användas som en ursäkt att det är jobbigt att behöva ompröva varannan vecka. Då får man göra sig det besväret. Om man inte ska ha tillgång till mobiltelefon och andra kommunikationshjälpmedel ska man inte ha det. Den bedömningen gör personalen. Det kan handla om att den enskilde skulle kunna använda telefonen till att underhålla kriminella kontakter eller att man på annat sätt är orolig för vad det skulle kunna leda till. Det kan också vara så, som det ibland har beskrivits, att någon som kanske inte själv använder telefonen på det sättet blir utsatt för påtryckningar och lånar ut den till andra. Det kan också vara ett skäl till att säga att här får det inte vara någon mobiltelefon.

Denna möjlighet måste användas i väntan på att lagstiftningen kan ändras. När det gäller huruvida den bör ändras tror jag att vi har samma uppfattning: Vi måste gå i den riktningen. Vi ska bara få ett lagstöd för det.

15–17-åringar i fängelse är ingen enkel fråga. Det är ett ganska stort brott mot hur vi ser på barn och unga. Sedan kan jag inte annat än hålla med alla som tittar på den här debatten och tänker: Har man inte i princip satt sig där själv, så att säga, om man nu begår så grova brott som vi här har talat om i talarstolen?

Det är inte meningen att man inte ska avtjäna ett straff. Tvärtom gör man det, men man gör det på en Sis-institution. Kriminalvården menar själva att det krävs väldigt många och omfattande anpassningar för att kunna ta om hand unga på ett sätt som gör att de inte ytterligare kan underbygga sina kriminella kontakter.

När det gäller de säkerhetsförändringar som generaldirektören på regeringens uppdrag har aviserat är jag säker på att de kommer att ge effekt, men jag tycker också att vi ska låta dem gå igenom och faktiskt få verka ett tag.

Två institutioner där det bara finns LSU-ungdomar kommer nu att ha en helt annan och mycket högre säkerhetsnivå. Man kan diskutera om de då i princip ska kallas ungdomsfängelser, vilket jag tror är det uttryck som Moderaterna har använt, eller Sis-institutioner med väldigt hög säkerhet. Det är nog egentligen en smaksak. Men det vi vet är att Sis är bättre än Kriminalvården på att möta ungdomar när det handlar om behandlingsmetoder, skolverksamhet och personal som är van att jobba med ungdomar. Kriminalvården skulle behöva bygga upp den verksamheten, vilket tar ganska lång tid.

Sedan vill jag också säga, vilket jag tror att Johan Hultberg var inne på, att också LVU:ade ungdomar blir eller ser till att bli fritagna, rymmer och utsätter personalen för våld. Det finns skäl till att de är på Sis-hem och att de måste vara på låsta avdelningar.

Det säkerhetshöjande arbetet på Sis har inte bara att göra med de LSU:ade ungdomarna – det är viktigt att säga – utan det måste ske genomgående. Däremot ska vi se till att LSU:ade och LVU:ade ungdomar inte är på samma avdelning. De ska inte ha ett utbyte där.

Jag tycker att vi har gått väldigt långt i en riktning för att se till att LSU:ade ungdomar avtjänar sin påföljd på institutioner med en väldigt hög säkerhet och med en verksamhet och en inriktning som förhoppningsvis är bättre anpassad för ungdomar än vad Kriminalvården i dag mäktar med.

Anf. 31 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Som jag var inne på i mitt första inlägg, tror jag att det var, är ett problem att den verksamhet som Sis bedriver inte bara håller usel säkerhet utan också är av otillräcklig kvalitet. Statskontoret gjorde en genomlysning av Sis som man presenterade för regeringen för ett knappt år sedan. I den framkommer, vilket jag tycker är rätt häpnadsväckande, att inte ens hälften av personalen inom Sis bedömer att vistelsen på institutionen skapar förutsättningar för förändring. Sis motto är: Plats för förändring. Men inte ens hälften av medarbetarna tror alltså att vistelse för en ung person på ett Sis-boende skapar förutsättningar för förändring.

Jag tycker att det är viktigt att man har med sig perspektivet att Sis inte bara kan arbeta med att höja säkerheten, även om vi är rungande överens om att det behövs. Oavsett om vi flyttar ansvaret för de dömda ungdomarna till en särskild enhet inom Kriminalvården, som Moderaterna vill och som det också finns en majoritet för i Sveriges riksdag, finns också ett jättestort behov av att förbättra kvaliteten inom Sis.

Jag tror att de här frågorna hänger ihop. Jag tror att det vore bra för kvaliteten och verksamhetsutvecklingen inom Sis om man befriade Sis från ansvaret för de dömda ungdomarna. Av dem är de allra flesta faktiskt inte 15 år, utan de är betydligt äldre än så. De är i övre tonåren. Under hösten var 45 av de 67 som då var placerade enligt LSU över 18 år.

Jag tycker att det finns all anledning att följa riksdagens tillkännagivande och säkerställa att den utredning som nu ska tillsättas utreder hur ansvaret för ungdomar som är dömda till slutna ungdomsvård kan flyttas till Kriminalvården.

Anf. 32 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag vill förtydliga att utredaren som ska titta på påföljden slutna ungdomsvård också ska titta på förutsättningarna som finns att personer som har fyllt 18 år när de får sin dom men kanske inte var 18 år när de utförde själva handlingen ändå skulle kunna dömas till fängelse. Det är någonting som utredaren ska titta på. Också delen med villkorlig frigivning är ett sätt att se om det går att få större likheter med hur det ser ut inom Kriminalvården.

Jag vill gärna säga någonting om kvaliteten. Det är klart att det handlar om säkerhet och kvalitet. Jag tror att den kombinationen är väldigt viktig om vi ska ha några ambitioner och någon förväntansbild på de unga människor som väldigt tidigt är inne i tung kriminalitet och begår svåra brott. Om de ska ha några möjligheter att vända och slå sig in på en annan bana är det klart att säkerhetshöjande insatser behövs.

Som sagt har mycket hänt under det senaste året på Statens institutionsstyrelse. Det är inte av en slump som det finns såväl en säkerhetsdirektör och två nya anstalter med högre säkerhetsklassning som att genomgående säkerhetsarbete bedrivs, utan det ser ut så bland annat med hänvisning till den rapport som Johan Hultberg nämnde.

Generaldirektören är väldigt väl medveten om situationen, och det handlar om att förändra kanske både kulturen och strukturen på en hel myndighet.

Regeringen har också tillskjutit 110 miljoner kronor till Statens institutionsstyrelse och också stora resurser kommande år inte bara för att se till att klara av det säkerhetshöjande arbetet utan också för att det handlar

om kompetensen hos personalen och att man kanske kan hitta en likvärdig utbildning. Så gör Kriminalvården – man får chans till utbildning inom Kriminalvården, så man behöver inte vara färdigutbildad när man kommer dit.

Det finns många ambitioner som generaldirektören har på sin lista på sådant som nu ska sättas i verket. Jag tror att det är viktigt, och det kommer att vara viktigt för personalen som arbetar där och för de ungdomar som är placerade där, oavsett om de är placerade där med LVU eller LSU.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2020/21:345 om växande vårdköer

Anf. 33 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Johan Hultberg har ställt frågor till mig gällande ett nationellt mål för när den växande vårdskulden ska vara borta, vilka konkreta åtgärder jag avser att vidta i syfte att korta vårdköerna och möjligheten att genom ett utökat internationellt samarbete beta av de växande vårdköerna.

Hälso- och sjukvården befinner sig just nu i en mycket pressad situation med anledning av coronapandemin. Resurser har behövt prioriteras till dem som behöver det allra mest, vilket tyvärr inneburit att en stor andel planerade vårdinsatser har behövt ställas in. Mot den bakgrunden är det förståeligt att regionerna, som ansvarar för att upprätthålla den lagstadgade vårdgarantin, har haft svårare att uppfylla den. Samtidigt är det centralt att patienter som har väntat länge får den vård de har behov av.

Regeringen har under pandemin arbetat för att säkerställa att hälso- och sjukvården har resurser för att kunna hantera konsekvenserna av pandemin. Under 2020 har 21 miljarder kronor avsatts i riktade bidrag för att ersätta regioner och kommuner för merkostnader förknippade med covid-19 inom hälso- och sjukvården och omsorgen.

Vidare har det skett kraftiga höjningar av de generella statsbidragen till regioner och kommuner under 2020 och 2021. För att stödja regionerna i att hantera den uppskjutna vården och covid-19-relaterad vård avsätts 4 miljarder kronor till regionerna per år 2021 och 2022.

Johan Hultberg hänvisar till att regeringen har tillsatt en delegation för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården som först våren 2022 ska redovisa sitt uppdrag. Detta stämmer förvisso, men jag vill informera frågeställaren om att arbetet inte står still fram till dess.

Delegationen har ett pågående uppdrag att stödja regionerna i deras arbete med att ta fram regionala handlingsplaner för förbättrad tillgänglighet. De regionala handlingsplanerna ska bland annat innehålla regionala målsättningar för väntetider och vårdköer, och delegationen ska stödja regionerna i att genomföra åtgärder i enlighet med dessa.

Delegationens uppdrag gäller såväl under som efter utbrottet av covid-19. Dessutom ska delegationen redan i juni 2021 lämna förslag på åtgärder som stöder ett effektivt resursutnyttjande genom att underlätta för patienter att få vård hos en annan vårdgivare, såväl inom den egna regionen som i andra regioner.

Som Johan Hultberg säkert känner till är det regionerna som ytterst ansvarar för hälso- och sjukvården och därmed för att patienter får vård i

tid. Med anledning av coronapandemin har regeringen dock sett behov av att stärka den nationella samordningen för att stärka tillgängligheten i hela landet. Socialstyrelsen fick därför i uppdrag att stödja regionernas hantering av de uppdämda vårdbehoven. Myndigheten har bland annat redovisat en plan med stödjande åtgärder som har utarbetats i samverkan med företrädare för regionerna och Sveriges Kommuner och Regioner, SKR.

Under hösten har Socialstyrelsen publicerat ett stöd för utmönstring av ineffektiva åtgärder i vården. Syftet med stödet är att resurser ska kunna frigöras till vård som ger större nytta för patienterna.

Kortare väntetider och förbättrad tillgänglighet är en prioriterad fråga för regeringen. För 2019–2021 har regeringen avsatt cirka 7,5 miljarder kronor specifikt för detta ändamål. När hälso- och sjukvården återupptar den ordinarie verksamheten i full skala igen måste fokus vara på att säkerställa att tillgängligheten förbättras och att fler patienter får vård i rimlig tid. Regeringen kommer att fortsätta arbeta för detta.

Anf. 34 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Tack, socialministern, för svaret!

Svensk hälso- och sjukvård beskrivs ofta som väldigt bra och som att den ligger i absolut framkant internationellt sett. Det är sant. Men svensk hälso- och sjukvård har länge haft ett allvarligt och stort problem, och det är den bristande tillgängligheten. Väldigt många patienter har tvingats vänta orimligt länge på att få en operation, träffa en specialist eller ens komma fram på telefon till sin vårdcentral.

Detta är ett systemfel som många regeringar har arbetat för att ta sig an. Alliansregeringen gjorde det framgångsrikt. Vi införde särskilda stimulansmedel i form av en kömiljard som snabbt gav önskad effekt och pressade tillbaka vårdköerna och förbättrade tillgängligheten. Tyvärr avskaffade den S-ledda regeringen den när man tillträdde, och vårdköerna har därefter ökat i en skenande takt. Under förra mandatperioden närapå fördubblades de.

Tillgänglighetsproblemen var allvarliga redan före coronapandemin. Det är viktigt att ha sagt det, fru talman. Jag tror att alla som följer den här debatten förstår och har respekt för att hälso- och sjukvården, mitt uppe i en allvarlig pandemi, tvingas göra tuffa prioriteringar och tvingas skjuta på viktiga operationer, om det är operationer som kan vänta. Man tvingas att i stället ta hand om patienter som kämpar för sina liv och som kräver intensivvård eller annan avancerad specialistvård.

Vi behöver dock ta oss an den här utmaningen. Jag är bekymrad över att regeringen inte visar tillräckligt ledarskap i frågan. Jag tycker att svaret ministern gav här var lite ambivalent. Å ena sidan lades ansvaret tydligt på regionerna. Men å andra sidan säger ministern också att det är en prioriterad fråga för regeringen. Om det är en prioriterad fråga för regeringen att komma till rätta med de galopperande vårdköerna och att ha beredskap för att snabbt beta av dem när pandemin lättar och hälso- och sjukvården kan återgå lite mer till en normal tillvaro krävs det åtgärder och initiativ. Moderaterna tycker att ett sådant konkret initiativ skulle kunna vara att sätta upp ett nationellt mål.

Vi är i en exceptionell situation. Vi har inte varit i en sådan här situation, med den här pandemin. Då tycker jag och Moderaterna att det finns anledning att se bortom den egna regionen och att se hur vi kan kraftsamla

för att beta av vårdskulden. Olika regioner är olika hårt drabbade. Vi behöver samarbeta över regiongränserna.

Vi behöver också, som jag lyfter fram i min interpellation, samarbeta över nationsgränserna. Pandemin har naturligtvis drabbat hela vår omgivning. Våra grannländer är också drabbade. Men till exempel norsk hälso- och sjukvård är inte lika hårt belastad som den svenska. Kanske finns det möjlighet att köpa in sig på kapacitet där och få hjälp att beta av vårdkön?

I norra Bohuslän, som jag kommer från, är vi vana vid att i normalfallet kunna korsa gränsen och få service och sådant på andra sidan gränsen. Till exempel är min andra son född på sjukhuset Østfold i Kalnes. Det är något som jag tycker att regeringen borde titta på. Men regeringen pekar mest på den här delegationen. Det tycker jag och Moderaterna är otillfredsställande.

Vi ser också att det är stora skillnader mellan regionerna. Den bästa regionen klarade i december att hålla vårdgarantin till 92 procent, trots pandemin, medan den sämsta regionen bara kom upp i 42 procent när det gäller operationer. Det tycker jag också vittnar om behovet av ett ökat nationellt ledarskap, fru talman, så att det inte spelar roll vilken region man bor i. Man ska kunna få vård i tid oavsett.

Anf. 35 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! I många sammanhang behöver man ha mer än en boll i luften samtidigt. Regeringen känner ett stort ansvar för att öka tillgängligheten i vården, tycker att det är viktig fråga och tillskjuter rekordstora resurser; jag ogillar egentligen uttrycken ”historiskt” och ”rekordstort”. Men vi har gett välfärden i stort och inte minst hälso- och sjukvården väldigt stora resurstillskott, naturligtvis under innevarande år men även de senaste åren. Det handlar bland annat om en prestationsbaserad tillgänglighetsmiljard.

För att påminna oss om var vi var före pandemin vill jag säga att vi absolut hade bristande tillgänglighet, men före pandemin hade vi faktiskt en situation där alla regioner förbättrade sig jämfört med november, december och januari åren före. Jag vill alltså påstå att regionerna arbetade på och att man kanske var på väg att vända någonting. Men sedan kom en pandemi som verkligen har slagit över hela landet.

Oavsett hur hårt man har drabbats har man för säkerhets skull ställt in en hel del, i form av operationer och behandlingar, som har varit möjligt att ställa in. Har man sedan drabbats hårt har man förstås också personal som har jobbat ännu hårdare, som är ännu tröttare och som på något vis ska växla upp och göra dubbla jobbet i den ordinarie vården när pandemin delvis klingar av. Men naturligtvis ska regionerna hjälpas åt. Min bild är också att de gör det.

Det där jag sa om att hålla mer än en boll i luften handlar om att jag inte tycker att det är korrekt att säga att jag lägger ansvaret hos regionerna. Det är ju regionerna som är huvudmän för hälso- och sjukvården i Sverige. Det är de som har läkare, sjuksköterskor och all vårdpersonal anställd. De sliter också väldigt hårt. De bygger samverkan, och de bygger kunskapsstrukturer. Det staten behöver göra är förstås att se till att de har de resurser som krävs.

Men det handlar också om det vårdkompetensråd som, på tal om pandemin, kom på plats och började arbeta i princip samtidigt som pandemin

började. De har alltså inte fått mycket uppmärksamhet. Men tanken är att de ska kunna samordna och se till att inte varje region sköter sin egen kompetensförsörjning. Det är inte hållbart i längden. Man kan inte sitta i Kalmar, Jämtland eller ens Stockholm och bara tänka på sitt eget. Man måste ta ett gemensamt ansvar för att se till att vi har tillräckligt många AT-läkartjänster och att vi utbildar tillräckligt många sjuksköterskor. Man kan inte lägga ned en utbildning i en del av landet på grund av att det inte är tillräckligt många sökande när det kanske finns behov av ännu fler platser i en annan del av landet. Den samordningen måste fungera mycket bättre. Det känner staten förstås ett stort ansvar för.

Tillgänglighetsdelegationen nämndes. Jag tycker inte att man ska vare sig förstora eller förminska den. Den löser förstås inte alla problem. Men jag tror att den är ett viktigt verktyg för att inte varje region bara ska sköta sig själv. Regeringen skickar in pengar, vi har ett vårdkompetensråd, vi har tillgänglighetsmiljarder och vi har många överenskommelser för att styra vården i en viss riktning, inte bara med fokus på tillgänglighet utan också på kvaliteten, som kan variera. Där tror jag att tillgänglighetsdelegationen kommer att spela roll.

Gunilla Gunnarsson, som leder arbetet, är i full gång och har till sitt förfogande personer som kan bidra med mycket kunskap. Ibland är det på det sättet att regioner är bra på olika saker. Man kan lära av varandra. Varje region ska inkomma med en regional handlingsplan för hur man ska korta sina väntetider och se till att människor får vård snabbare.

Sedan är det inte så enkelt som att säga att man ska nå vårdgarantins mål. Det är absolut inte enkelt, men det låter enkelt, som att vi då vet att vi får vård i tid. Både Johan Hultberg och jag vet att det inte är så enkelt. Många gånger är vårdgarantins 90 dagar på tok för lång tid. Det finns inga standardiserade vårdförlopp när det gäller cancer där 90 dagar är okej. De är betydligt kortare än så. Det är alltså mer komplext än att tala om hur många som fick vård i tid enligt vårdgarantin. Vi måste se till att människor får vård i tid.

Anf. 36 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Jag håller verkligen med om det sista som ministern var inne på: Vårdgarantin är inte ett uttryck för ett drömscenario. Att uppfylla vårdgarantin innebär inte att man egentligen ger särskilt snabb vård. Den kan närmast beskrivas som en form av anständighetgräns, fru talman.

Man borde kunna förvänta sig att åtminstone få en operation inom tre månader. I den bästa av världar skulle man naturligtvis inte behöva vänta så länge. Att vänta i tre månader på att till exempel få byta en höftled betyder för den enskilde ett stort lidande. Och för samhället betyder det kanske stora kostnader i form av sjukskrivningar, förlorade arbets- och skatteintäkter och ett bortfall för svensk ekonomi. Det finns många delar av detta som är viktiga att lyfta fram. Den bristande tillgängligheten i svensk hälso- och sjukvård kostar också svensk ekonomi otroligt mycket. Och det kostar i form av mänskligt lidande, det allra viktigaste.

Fru talman! Tillgänglighetsdelegationen är jag på intet sätt kritisk till. Jag tycker att den är bra. Det är bra att den har tillsatts. Det jag är kritisk till är att inte fler åtgärder har vidtagits, att inte mer har gjorts i närtid för att ta itu med problemen. Att regeringen tog bort den fungerande kömiljarden och lät vårdköerna växa igen är jag däremot väldigt kritisk till.

Jag och Moderaterna tycker att vårdgarantin ska efterlevas. Men vi tycker också att den ska skärpas. Vi vill se en utvecklad vårdgaranti och tuffare krav. När det gäller cancervården, som ministern lyfte fram, tycker vi att vårdgarantin borde kunna relateras mycket tydligare till de standardiserade vårdförloppen för att ytterligare stärka patientens rätt.

Att stärka patientens rätt är centralt i sammanhanget. Vi tycker att man som patient ska ha rätt att också få slutenvård i andra regioner än den egna om det är så att regionen inte klarar att leva upp till vårdgarantin. I dag är det fritt att få öppenvård i andra delar av Sverige men inte slutenvård på samma sätt. Det vore en konkret åtgärd för att försöka förbättra tillgängligheten och öka trycket på regionerna att efterleva vårdgarantin.

Köerna kan såklart inte trollas bort på Rosenbad. Det tror inte jag heller, fru talman. Men socialministern och regeringen har ett viktigt uppdrag: att skapa förutsättningar för regionerna att leva upp till vårdgarantin och skapa förutsättningar för mig som patient att kräva mina rättigheter. En sådan möjlighet skulle vara att få lov att söka vård i en annan region, till exempel om min hemregion inte kan leverera den operation jag behöver inom vårdgarantins 90 dagar.

Jag hade en väldigt konkret fråga. Det gällde ett utökat internationellt samarbete. Det vore intressant att få ett svar på den. Jag uppfattade inte att jag riktigt fick det. Här finns trots allt både offentliga och privata aktörer som skulle kunna vara möjliga att anlita. Vi ser exempelvis att många patienter inom cancervården söker sig till det privata sjukhuset Docrates i Helsingfors. Jag tycker att man borde utreda möjligheten till det på nationell nivå.

Sverige ska som sagt inte vara ett kösamhälle, men inom svensk hälso- och sjukvård är det tyvärr så det ser ut i dag. Alldeles för många väntar på vård och tvingas stå i vårdköer. Pandemin gör dessutom en från början redan allvarlig situation ännu värre.

Anf. 37 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag hade inte tänkt ägna så mycket tid åt den före detta kömiljarden, men eftersom Johan Hultberg tog upp den i båda sina inlägg ska jag ändå säga något om den.

Jag förnekar inte att kömiljarden kan ha haft betydelse i början då den infördes, men med tiden tappade den mycket av sin effekt. Dessutom visade den väldigt tydligt att den styrde mot att de som omfattades av kömiljarden fick vård medan andra inte fick vård. Man frångick helt enkelt behovsstyrning och fick i stället en ordning som inte gynnade vård efter behov i hälso- och sjukvården. Den gjorde att återbesök, kroniker och andra inte fick den vård de behövde, utan man betade av det som gjorde att man i stället fick del av kömiljarden. Det var väldigt olyckligt.

Det här är skälet till att vi införde en prestationsbaserad tillgänglighetsmiljard, som nu är 3 miljarder. Den förändringen gjordes för att också primärvården, återbesök och kroniker ska ingå i beräkningen. Jag tror att det är viktigt för att vi inte ska skapa flaskhalsar. Det vore olyckligt.

Det finns inte någon mirakelmedicin. Den gamla kömiljarden var inte heller någon mirakelmedicin. Men många olika delar kan bidra till att öka tillgängligheten så att vi blir av med de köer som ingen vill ha.

Förut nämnde jag vårdkompetensråd och breda, ökade resurser, som regionerna använder på olika sätt beroende på hur det ser ut. Man ser på

var det behöver tillföras resurser. Är det kompetens till redan befintlig personal som behöver specialisera sig? Behöver man utöka personalen eller skapa fler vårdplatser? Vad behöver resurserna användas till mest?

En sak som jag inte tog upp i mitt förra inlägg vill jag nämna nu för att fylla på listan, och det gäller satsningen på god och nära vård. Det handlar inte bara om att se till att man kan operera snabbare, utan människors vårdbehov behöver också upptäckas tidigare och flödena måste bli bättre.

Jag vet inte hur lång tid som vi har kämpat – säkert i decennier – för att vi ska få en ökad tillgänglighet inom primärvården och för att statusen ska öka. Människor ska känna att det är dit man i första hand ska vända sig. Många gånger kan det göra att man inte ens behöver slutenvård, utan man kan få den hjälp man behöver på ett mycket tidigare stadium. Psykisk ohälsa är kanske ett tydligt exempel på det, men det gäller även somatiska åkommor.

Sammantaget tror jag att det här är något som bidrar till det hela. Men resurstillskott i all ära, vi ska dock inte sticka under stol med att den personal som arbetar inom hälso- och sjukvården många gånger är specialiserad. Det betyder att det inte från en dag till en annan går att fylla på med den kompetens man behöver i den mån de är för få. Vi måste såklart på alla sätt vara rädda om de operationssjuksköterskor, narkossjuksköterskor och andra vi har. Det spelar nämligen ingen roll hur mycket pengar vi har eller hur många sjukhus vi bygger om det inte finns tillräckligt mycket personal som kan utföra operationerna.

Jag har inget jättebra svar på frågan om internationellt samarbete. Jag utgår faktiskt från att regionerna tänker in detta i sitt arbete för att erbjuda vård. Jag låter det dock vara osagt och tar med mig frågan.

När det däremot handlar om att söka vård i andra regioner kommer man naturligtvis hela tiden till samma läge. Om Johan Hultberg inte får vård i sin hemregion och söker sig till Kalmar, där jag bor, finns det såklart någon från Kalmar som också behöver vård. Ska man gå före den person som bor där? Det tycker nog ingen vore rimligt. Någonstans har varje region ett ansvar för att planera för den vård som medborgarna behöver. Men man måste bli mycket bättre på att samarbeta, samverka och se till att de luckor som finns fylls. Det behöver inte vara någon som kommer från den aktuella regionen, utan regionerna kan naturligtvis ha ett samarbete med varandra.

Det finns mycket mer att göra i dag. Vi vet att vi inte har en optimalt nyttjad vård. Även om trycket är stort står operationssalarna alldeles för ofta tomma, till exempel på grund av att människor inte kommer på de tider som de har blivit givna. Mycket talar för att vården borde bli mer personcentrerad så att folk bokar tider då de kan, så att vi inte har någon waste i detta sammanhang.

Anf. 38 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Det här är sannerligen ett komplext problem, och hälso- och sjukvård är en oerhört komplex verksamhet. Man ska ständigt vara redo att möta plötsligt uppkomna vårdbehov samtidigt som man utför en mer planerad verksamhet. Nu ska man klara av detta mitt i en brinnande pandemi.

Svensk hälso- och sjukvård har dock haft problem med bristande tillgänglighet under väldigt lång tid. Socialministern tog upp att tillgängligheten kanske var på väg att förbättras något under månaderna närmast före pandemin. Men om vi tittar på produktiviteten inom sjukhusvården under de fem år som föregick pandemin ser vi att den höll på att minska. Det är oerhört allvarligt att produktiviteten minskar och att vi därmed får allt svårare att ge människor vård i tid och inom rimlig tid.

Jag tycker att situationen är sådan att regeringen behöver ha ett större nationellt ledarskap. Sätt ett nationellt mål! Säkerställ att samverkan fungerar på ett bra sätt mellan regionerna! Titta också ut bortom nationsgränserna!

Det stämmer att många regioner redan i dag ser på möjligheterna att hitta internationella samarbeten. Min egen region, Västra Götaland, har ett avtal som möjliggör akutsjukvård på andra sidan den norska gränsen. Som jag nämnde gäller det även förlossningsvård för personer som bor i till exempel norra Bohuslän eller norra Dalsland och som har lika nära eller rent av närmare till Østfolds sjukhus än till Trollhättan.

Många gånger är det dock svårt för en region att teckna sådana avtal med nationella aktörer på andra sidan. Norsk hälso- och sjukvård är organiserad på ett helt annat sätt. Det hade kanske varit bättre om regeringen gett en statlig myndighet ett sådant uppdrag.

Fru talman! Sverige ska inte vara ett kösamhälle, men tyvärr är det så det ser ut inom svensk hälso- och sjukvård. Vi behöver stärka patienternas ställning och förbättra tillgängligheten. Regeringen har ett stort ansvar för detta.

Anf. 39 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! I november, december och januari innan pandemin började behövde färre vänta på att få en tid än året innan. Det hade varit väldigt glädjande ur alla avseenden om den utvecklingen hade fått fortsätta. Det är inte så att köerna har fördubblats eller att all vård har ställts in, men mycket har dock ställts in. När man ska hantera såväl en pandemi som uppskjuten vård och den vård som hela tiden tillkommer blir det såklart en enorm påfrestning.

Det gäller för regionerna att ha ett fantastiskt gott samarbete och nyttja de tider som kan finnas och de luckor som dyker upp i olika regioner så att de verkligen planlägger ett samarbete. Jag vet att de utifrån den förmåga och den ork som just nu finns gör det. Dessutom har Socialstyrelsen ett uppdrag att samordna regionerna vad gäller den uppskjutna vården. Vi får återkomma och se hur de kan bidra till detta.

Avslutningsvis vill jag säga att man självfallet behöver samarbeta och samverka. Det gäller statens samverkan med regionerna. Det gäller också Sveriges och svenska regioners samverkan med gränsregioner, som väl är det som ligger närmast till hands. Ingenting utesluter att man samarbetar med andra delar av världen, men inte sällan spelar närheten roll för personer som söker vård. Många gånger väljer man ju själv att vänta då man inte vill åka så långt.

Här behöver vården underlätta så att personen i fråga själv inte måste vara den som ringer de där samtalen och jagar runt, även om möjligheten skulle finnas. Jag ser framför mig att det är vården som hjälper den vård-sökande att hitta plats. Om den egna regionen inte kan erbjuda plats får

man hjälpas åt och se om det går att hitta i andra regioner. Det kan dock inte ligga på den enskilda vårdsökande som kanske inte alltid har styrka, ork eller kunskap att söka alternativ vård.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2020/21:328 om bättre möjligheter för reservofficerare att tjänstgöra

Anf. 40 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Jörgen Berglund har frågat mig vad jag avser att göra för att förbättra möjligheterna för Sveriges reservofficerare i stort. Han har vidare frågat mig om jag tänker ta initiativ till att förändra lagen (2012:332) om vissa försvarsmaktsanställningar och förordningen (1994:522) om förmåner till instruktörer inom frivillig försvarsutbildning. Slutligen har han frågat mig om vilka medel och verktyg jag använder som minister för att förbättra för Sveriges alla reservofficerare och om jag kan ge något konkret exempel på hur detta har förbättrat situationen för landets reservofficerare.

Först och främst vill jag säga att regeringen delar frågeställarens syn på att reservofficerarna utgör en viktig del i vårt lands försvar.

Riksdagen har ställt sig bakom regeringens proposition *Totalförsvaret 2021–2025*. Av propositionen framgår bland annat att Försvarsmaktens krigsorganisation ska växa från cirka 60 000 personer i dag till cirka 90 000 plus reserver år 2030.

I den utveckling av Försvarsmaktens operativa förmåga och tillväxt som myndigheten står inför är dess personal den viktigaste komponenten. Personalen utgörs av reservofficerare, officerare, specialistofficerare, officerare under utbildning, kontinuerligt och tidvis tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän, hemvärnssoldater, frivilliga och totalförsvarspliktiga. Alla kategorier av personal är viktiga för försvarets förmåga och utveckling. Som ett led i arbetet att stärka landets försvar gör nu Försvarsmakten en analys av den personella sammansättningen i krigsorganisationen och i grundorganisationen samt behov av olika personalkategorier i nämnda tio-årsperspektiv.

Försvarsmakten ser över tillgängligheten på personal i olika beredskapsgrader inom samtliga personalkategorier. Myndigheten har för avsikt att återkomma till Försvarsdepartementet med ett samlat behov av eventuella åtgärder som myndigheten identifierat. Reservofficerares rätt till tjänstledighet från ordinarie arbetsplats för tjänstgöring i Försvarsmakten är enligt de uppgifter jag har ett av de områden som övervägs av myndigheten.

Det är viktigt att identifiera eventuella hinder för att säkerställa tillgängligheten på personal oavsett kategori, vilka åtgärder som ligger inom Försvarsmaktens mandat att vidta och vad myndigheten kan behöva stöd för. Detta bör göras sammanhållet och systematiskt.

I arbetet med personalfrågor förs en dialog mellan Försvarsdepartementet, Försvarsmakten och arbetstagarorganisationerna, men jag vill vara noggrann med att poängtera att det är Försvarsmakten som arbetsgivare, inte regeringen, som har ansvaret för myndighetens personalfrågor. Detta

är i linje med den arbetsgivarpolitiska delegeringen i staten som riksdagen fattade beslut om 1994.

Försvarsdepartementet avser att följa utvecklingen, och regeringen återkommer till riksdagen i det fall vi bedömer att det krävs lagändringar.

Prot. 2020/21:74
2 februari

Anf. 41 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Omvärldsläget fortsätter att försämrats, och i vårt närområde ökar spänningarna i bland annat Arktis och Östersjön. Vart de just nu fredliga demonstrationerna i Ryssland tar vägen vet vi inte. Förhoppningsvis leder de till en mer demokratisk utveckling av Ryssland – ett Ryssland som militärt blir allt starkare och som betar sig mer aggressivt.

I ljuset av detta har riksdagen nyligen fattat beslut med anledning av en totalförsvarsproposition där vi ökar de militära utgifterna och stärker den militära förmågan. Det är ett nödvändigt och viktigt beslut även om de långsiktiga ekonomiska ramarna saknas. Men nu är det inte försvarsökonomi vi ska prata om i dag, utan det får vi göra vid ett annat tillfälle.

Fru talman! Mer pengar till Försvarsmakten är naturligtvis viktigt, men de är inte på något sätt ensamt avgörande för att nå ökad militär förmåga. Vi pratar om tillgänglig och ändamålsenlig materiel. Utbildade officerare, soldater och sjömän kommer att avgöra om vi kan lösa de svåraste av uppgifter, nämligen att försvara vårt land om det värsta skulle hända – krig.

Fru talman! Försvarsmakten har vid ett flertal tillfällen beskrivit att den stora flaskhalsen att lösa när Sveriges försvarsförmåga ska ökas är just personalförsörjningen. Det finns helt enkelt för få officerare i aktiv tjänst. Att utbilda och träna en kapten tar lika lång tid som att utbilda en läkare. Och det vet alla att det tar tid – lång tid. Det är tid som vi egentligen inte har. Vår förmåga måste höjas nu, inte om fem till tio år. Omvärldsläget försämrats dagligen. Oavsett vad vi tycker om det är det ett faktum.

Fru talman! I denna interpellation har jag tagit upp vad vi, eller rättare sagt vad regeringen och försvarsministern, kan göra för att förbättra personalläget. Sverige har i likhet med många andra länder ett system med reservofficerare. Det är militär personal som till vardags har en annan sysselsättning men i grund och botten är utbildade till officerare. Det är en styrka och en tillgång i den situation vi nu befinner oss i med tillväxt. Sveriges reservofficerare skulle kunna få en mer framträdande roll i tillväxten, men då behöver vi öka incitamenten, underlätta och göra det möjligt för fler att bidra.

Jag har i denna interpellation ställt tre frågor till försvarsministern som i korthet handlar om att möjliggöra och underlätta för reservofficerare att tjänstgöra, bland annat genom att ge dem rätt att vara tjänstlediga från sina ordinarie jobb om de tjänstgör i Försvarsmakten. Den rätten har i dag tidvis tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän men inte reservofficerare.

Jag har läst det skriftliga svaret och lyssnade på vad försvarsministern sa alldeles nyss, och jag konstaterar att försvarsministerns slutsats är att vänta och se vad Försvarsmakten tycker. Det finns inga idéer, inga förslag, inget konkret, utan det är väntan som är svaret. Var, Peter Hultqvist, är det politiska ledarskapet? Varför lyssnar inte försvarsministern på Förbundet Reservofficerarna – den fackliga parten? De har drivit frågan länge. Är det så att socialdemokratiska statsråd bara lyssnar när LO-facken vill något, de som också stöder det socialdemokratiska partiet med pengar? Var är handlingskraften, Peter Hultqvist?

Anf. 42 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag tackar Jörgen Berglund för en mycket viktig interpellation om våra reservofficerare.

Reservofficerare är en officer eller en specialistofficer som har sin huvudsakliga sysselsättning någon annanstans samtidigt som man är anställd inom Försvarsmakten. Jag tittade precis i dag på Sverofs hemsida, där de publicerar en del intressanta tjänster för reservofficerare. Där fanns bland annat en position inom säkerhets- och underrättelsetjänst. Det känns som en viktig position, en viktig tjänst, för Sveriges, rikets, säkerhet.

På senaste mötet med försvarsutskottet fick vi ta del av en föredragning av Försvarsmakten med anledning av händelserna på K 3. Det berättades en hel del om hur Försvarsmakten arbetar med värdegrunden.

Våra reservofficerare är viktiga i vår militära förmåga, som nu ska ökas. Jörgen Berglund frågade ministern om vilka medel och verktyg ministern använder för att förbättra för Sveriges reservofficerare. Jag uppfattar dessvärre inte att Jörgen Berglund får några svar. Jag är därför intresserad av att göra ett tillägg till debatten med anledning av tidigare felaktiga uppgifter om anställda inom Försvarsmakten. Jag tänker närmast på den falska officeraren, och jag tänker också på händelserna på K 3 och frågan om värdegrund.

Hur säkerställer ministern att även reservofficerare som har sin huvudsakliga sysselsättning någon annanstans också får vara med i arbetet med frågan om värdegrund som Försvarsmakten arbetar med nu, inte som förut?

Hur säkerställer man att informationen om alla dessa reservofficerare som finns i registren är korrekt?

Anf. 43 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Det finns en fråga som interpellanten rejält borde fundera över. När jag kom i den här positionen för sex år sedan träffade jag en stor andel reservofficerare som efterfrågade en uppgift i Försvarsmakten. Med den insatsorganisation och den värnplikt som ni avskaffade, Jörgen Berglund, försvann också mycket av reservofficerarnas uppgifter. De befann sig i stor utsträckning i ett vakuum där de saknade uppgift i Försvarsmakten.

Den viktigaste åtgärd vi har vidtagit för att kunna använda oss av reservofficerare igen är att vi har gått från insatsförsvaret till nationellt försvar. Värnplikten och den ökade övningsverksamheten är nyckeln till att ge reservofficerarna en uppgift igen. Den uppgiften ökar stegvis i anslutning till att vi ökar antalet värnpliktiga.

Vi har alltså vänt den utveckling som ni försatte oss i under den tid ni hade ansvaret och genomförde er orealistiska organisation av försvaret, Jörgen Berglund. Vi bytte trend 2015.

När vi nu ska börja göra Försvarsmakten än mer attraktiv för både yrkesofficerare och reservofficerare krävs ett systematiskt arbete över hela bredden. Nyckeln till det är tioårsplaneringen för 2021–2030. I och med det beslut vi tog innan jul har Försvarsmakten mandat att utforma personalförsörjningen på yrkes- och reservofficerssidan. Då handlar det om attraktion, och det handlar om rekrytering. Det handlar om utbildning, tjänstgöring, kompetensutveckling, karriärval och när deras mandat avslu-

tas. Man har mandat att se över allt detta, inklusive reservofficersförsörjningen på det här området.

Jag tycker att det är klokare att göra ett genomarbetat arbete över hela bredden än att jag sätter mig ned nu och vidtar slumpvisa åtgärder utifrån hur den politiska debatten förs. Jag vill se en helhet innan vi vidtar åtgärder, och jag respekterar dessutom Försvarmaktens arbetsgivarroll. Jag tar inte över den rollen.

Det pågår alltså ett arbete gällande hur vi ska omhänderta reservofficersrekryteringen och hur vi ska ge dem stegvis ökade uppgifter i Försvarmakten. Jag tycker att det är viktigt att understryka att man här tar ansvar på ett seriöst sätt, och jag återkommer till följande: I samma takt som övningsverksamheten ökar i omfattning ökar också behovet av reservofficerare. Det är det som är själva nyckeln.

Detta är egentligen det grundläggande svaret på din fråga, Jörgen Berglund, men du tycks inte ha funderat på de här två sakerna – nationellt försvar kopplat till värnplikt, kopplat till övningsverksamhet. Det är hela nyckeln för att aktivera det här systemet, och då har vi en plattform att stå på. Sedan har vi alltså det systematiska jobb som Försvarmakten ska genomföra över hela rekryteringsbredden, med alla de här åtgärderna.

Är det så att det krävs lagstiftningsförändringar när vi ser alla polletterna är det klart att vi ska vara beredda att göra sådana, men jag föredrar faktiskt att det görs ett grundligt förarbete innan man slutligen sätter ned foten.

Anf. 44 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Det verkar finnas två uppenbara kriterier för att bli statsråd i Stefan Löfvens regering. Det första är förmågan att skjuta ifrån sig ansvar, och det andra är att undvika att agera. Det är ständigt någon annan som ska göra någonting, och det är alltid någon annans fel. Oftast är det alliansregeringens fel – det hörde vi precis – men just nu i pandemin är det populärt att säga att det är borgerligt ledda regioners fel. Men det är aldrig en socialdemokratisk ministers fel, fru talman.

I försvarsministerns fall är det nästan alltid Försvarmakten som ska lösa allt. Jag får påminna statsrådet om att han är försvarsminister, inte självförsvarsminister. Försvaret står inför en tillväxt, fru talman, och Försvarmakten är som jag sa tydlig med att personalförsörjningen är den stora flaskhalsen. Har man då inte som statsråd skyldighet att bidra och hjälpa till? Jag tycker det. Jag tycker att det ligger i försvarsministerns ansvar, men vi ser uppenbarligen olika på saken.

Tidvis anställda gruppbefäl, soldater eller sjömän har precis som reservofficerare en annan huvudsaklig sysselsättning. De jobbar med någonting annat. Ibland behöver de tjänstgöra i Försvarmakten, och då får de vara tjänstlediga. De har rätt till tjänstledighet. Det är detta det har handlat om: Varför har inte reservofficern det? Vad är logiken?

Som jag tog upp i min interpellation finns det fler frågor. Till exempel skulle reservofficerarna kunna tjänstgöra och hjälpa till att utbilda de nya värnpliktskullarna på de nya regementena – de regementen som försvarsministern är pigg på att lyfta fram för att visa vad han har gjort. Det är bara synd att försvarsministern verkar glömma att det måste fyllas med ett innehåll.

Fru talman! Nu har vi pratat mycket om tjänstledighet, men det är också viktigt att det är sjysta villkor för reservofficerarna när de arbetar till exempel som instruktörer i våra frivilliga försvarsorganisationer, det vill säga att de har samma ekonomiska villkor som en yrkesofficer har. De utför trots allt samma arbetsuppgifter. De frivilliga försvarsorganisationerna är otroligt viktiga, och det finns för få instruktörer i dag. Just sjysta villkor, fru talman, brukar ju socialdemokrater gärna lyfta fram som viktigt. Men även här verkar det bara gälla i LO-yrken, inte reservofficerare.

Regeringen kan med en enkel förordningsförändring se till att de får lika villkor – sjysta villkor. Försvarsministern behöver inte ens komma tillbaka till Sveriges riksdag, för regeringen har själv hela mandatet – och ansvaret.

Till sist, fru talman: Försvarsministern skriver i sitt skriftliga svar på interpellationen: ”Försvarsdepartementet avser att följa utvecklingen, och regeringen återkommer till riksdagen i det fall vi bedömer att det krävs lagändringar.” Jag blir lite förvånad över att försvarsministern inte nämner det faktum att ett enigt försvarsutskott i torsdags i förra veckan justerade ett betänkande med ett tillkännagivande till regeringen att säkerställa att reservofficerarna får rätt till tjänstledighet.

Riksdagen väntar inte och ser. Vi tänker inte efter och utreder. Vi behöver inte fundera längre, utan vi har bestämt oss. Det är bara att återkomma med lagförslaget till riksdagen. Därför blir min fråga: När tänker försvarsminister Peter Hultqvist återkomma med denna enkla lagförändring som riksdagen kommer att besluta om nästa vecka?

Anf. 45 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag tycker att Jörgen Berglund förtjänstfullt redogjorde för hur försvarsministern faktiskt inte svarar på frågor och inte heller tar det ansvar han som minister har. I stället skyller han ifrån sig på gamla alliansregeringar. Nu är ju nu, tänker jag, och det är nu försvarsministern är just försvarsminister.

Jörgen Berglund får inte svar på sina frågor, och jag fick inte heller något svar på frågan hur ministern säkerställer att de reservofficerare vi har i våra rullor har korrekta cv:n. Tar ministern något ansvar för att säkerställa det? Och hur säkerställer försvarsministern att våra viktiga reservofficerare får ta del av den värdegrund och den organisationskultur som Försvarsmakten arbetar med i dag?

Anf. 46 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Det grundläggande sättet att ta ansvar utifrån totalförsvarspropositionen är att skriva ett regleringsbrev, vilket vi har gjort.

Vi menar att Försvarsmakten ska redovisa en planering för hur myndigheten ska se över personalsammansättningen i krigsorganisationen i tioårsperspektivet. Där ingår alla de bitar som jag har räknat upp – attraktion, rekrytering, utbildning, tjänstgöring, kompetensutveckling, karriärväxling och så vidare – för att man ska få en helhetsbild av vad som krävs i tjänstgöring. Det är ett brett och ordentligt arbete som ska genomföras på ett grundligt sätt.

Sedan påstår debattörerna att man skyller ifrån sig. Men det var faktiskt en realitet; man måste ju veta vad man kommer ur, nämligen en insatsorganisation som inte behövde reservofficerare. Så var det ju. Det är därifrån

vi har startat. Att jag säger det kan debattörerna möjligen tycka känns lite otrevligt, men det är faktiskt en realitet. Det är när vi har fått igång den nationella försvarssatsningen, i kombination med värnplikt och en ökad övningsverksamhet, som uppgifterna kommer tillbaka för reservofficerare. Det är alltså ingen trollformel jag redovisar här, utan det är reella och tydliga fakta.

När det gäller värdegrunderna i Försvarsmakten är det någonting man jobbar med generellt i hela Försvarsmakten, med hela personalstaben. Alla delar av Försvarsmakten ska omfattas av den värdegrund vi har. Det är också Försvarsmaktens uppgift att kontrollera att cv:n och annat är korrekta när det gäller den personal man har.

Delar debattörerna inte uppfattningen att vi ska ha arbetsgivardelegeringen från 1994? Om ni vill att vi ska riva upp arbetsgivardelegeringen, säg det då! Men då har vi liksom ett helt nytt förhållande. Problemet är bara att jag väl skulle bli KU-anmäld och utsatt för den typen av analyser om jag började gå vid sidan av detta. Då skulle ni väl vända på steken och hitta något annat sätt att kritisera.

Tillkännagivanden hanterar vi alltid i den ordning som regelverket föreskriver, så vi kommer naturligtvis att återkomma till riksdagen med ett yttrande om hur vi ska hantera ett sådant. Den ordningen ligger helt fast och är enligt rutin. Men detta skulle, som jag förstod det, hanteras i riksdagen under nästkommande vecka. Jag är väl medveten om det som har varit i utskottet.

Jag säger dock också i mitt inledande anförande att reservofficerares rätt till tjänstledighet från ordinarie arbetsplats för tjänstgöring i Försvarsmakten är, enligt de uppgifter jag har, ett av de områden som övervägs nu när man tittar på helheten inom ramen för myndigheten. Vi jobbar alltså över hela detta breda fält just nu. När vi har alla fakta på bordet kan vi på ett effektivt sätt titta på hur vi går vidare.

Jag säger inte att det är fel att göra denna typ av förändring när det gäller tjänstledighetsmöjligheter. Men jag säger att jag vill ha alla fakta på bordet och ha hela utredningsarbetet.

Sättet att leda och styra en myndighet i detta läge är att ta upp detta i regleringsbrevet, vilket vi har gjort, utifrån det beslut som fattades i propositionen före jul. Frågan är då: Ska vi frångå de gängse formerna för att styra en myndighet? Är det inte regleringsbrevsinstitutet man ska använda när man som regering agerar utifrån en proposition?

Jag tycker att det är viktigt att man upprätthåller en viss ordning – vem som gör vad vid vilket tillfälle – för att inte få en sammanblandning av ansvarsförhållanden.

Anf. 47 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Jag kan egentligen inte bli ledsen när försvarsministern känner sig påhoppad av oppositionen. Jag vill beskriva det som en oppositions uppgift att granska, driva på och ifrågasätta regeringsmakten. Detta ingår så att säga i det demokratiska spelet.

Men det är några saker som jag inte riktigt förstod och som jag tycker blir väldigt ologiska. Om vi nu får fler värnpliktiga, vilket vi får och som försvarsministern tog upp, finns det ju ännu större anledning att se till att till exempel en reservofficer kan tjänstgöra utan att få nej från sin arbetsgivare om man behöver vara tjänstledig.

Det andra är det som försvarsministern återigen tog upp: den gamla alliansregeringen. Då måste frågan bli: Det var väl inte så att Socialdemokraterna var emot insatsförsvaret? Det var ju en realitet som hade med omvärldsläget att göra. Där var man tämligen överens inom politiken. Sedan förändrades omvärldsläget, och samtidigt gick vi från insatsförsvaret mot ett mer traditionellt försvar av nationellt territorium. Detta är ju inget politiskt, utan det är en yttre omständighet som har påverkat detta.

Sedan förstår jag inte, fru talman – arbetsgivardelegationen kommer upp gång på gång. Det är faktiskt en förordning vi diskuterar, och mig veterligen är det regeringen som utfärdar förordningar. Det kan inte Försvarsmakten göra. Alltså är det regeringens ansvar och mandat att göra detta.

Fru talman! Tyvärr känner jag inte att jag har fått svar på några av mina frågor. Jag kan dock konstatera att kammaren nästa vecka kommer att besluta om rätt till tjänstledighet; jag ser fram emot den förordningsförändringen från regeringens sida.

Jag har inte fått svar på vilka övriga konkreta åtgärder man som minister kan vidta. Det är lite detta jag efterlyser: det engagemang och den viljeinriktning som jag anser att en regering måste ha.

Anf. 48 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Jag satt här i kammaren när dåvarande högeralliansregeringen drev igenom avskaffandet av värnplikten med tre rösters övervikt – ett oerhört oklokt beslut som jag anser dessutom var skadligt för svensk försvarsmakt. Detta var nyckeln till att reservofficerarna slutligen också blev utan uppgift. Vi har alltså olika uppfattningar om historieskrivningen.

Ett av de mest väsentliga beslut vi har fattat för att kunna återuppta efterfrågan på reservofficerarnas tjänster rör återaktiverandet av värnplikten, som hänger ihop med bygget av det nationella försvaret och den ökade övningsverksamhet detta har fört med sig. Det är den grundläggande biten.

Du efterfrågar, Jörgen Berglund, konkreta exempel, och sådana har jag nu gett ett antal gånger. Detta är de viktigaste konkreta exempel man kan ge för att bana väg för att reservofficerarna ska ha en plats och en roll i organisationen igen.

När det sedan gäller villkoren har riksdagen delegerat rätten att sluta lokala löne- och villkorsavtal till de enskilda myndigheterna. Vi har också överlämnat befogenheter när det gäller kompetensförsörjning, kompetensutveckling, anställningsvillkor, arbetsmiljö och arbetet med den statliga värdegrunden. Detta ingår alltså i uppgiften.

Ska man sedan göra förordningsförändringar som kopplas till denna helhet tycker jag att det är rimligt att det är med i det samlade arbete som Försvarsmakten nu genomför när det gäller personalfrågorna, som jag har redogjort för här, och att detta också sätts in i detta tioårsperspektiv. Styckevis och delat är kanske inte alltid den bästa metoden, utan det är helheten som är det viktiga. Det är detta vi försöker åstadkomma med det som vi arbetar med.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 49 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Daniel Bäckström har frågat mig om regeringen på något sätt i myndighetsdialog med Försvarsmakten eller på annat vis gett uttryck för att det finns möjlighet att frångå den av riksdagen beslutade grund- och krigsorganisationen och tidsramarna för dess implementering. Daniel Bäckström har också frågat om etableringen av de regementen som riksdagen beslutat ska genomföras eller om regeringen ser detta som önskemål från riksdagen. Slutligen har Daniel Bäckström frågat hur regeringen avser att i styrningen av Försvarsmakten säkerställa att den av riksdagen beslutade organisationen samt tidsförhållandena kommer att genomföras.

Regeringen har den 17 december 2020 beslutat om inriktning för Försvarsmakten 2021–2025. Av beslutet framgår bland annat följande:

- Norrlands dragonregemente K 4 i Arvidsjaur återinrättas under perioden 2021–2025.
- Dalregementet I 13 i Falun återinrättas 2022. Regimentet ska ha en utbildningskapacitet på cirka 200–250 inryckande totalförsvarspiktiga årligen för utbildning av två lokalförsvarsskyttebataljoner och nå full kapacitet senast 2026–2030.
- Västernorrlands regemente I 21 i Sollefteå återinrättas senast 2022 med ett utbildningsdetachment, Jämtlands fältjägarbataljon, i Östersund. Regimentet ska ha en utbildningskapacitet på cirka 200–250 inryckande årligen för utbildning av två lokalförsvarsskyttebataljoner och nå full kapacitet senast 2026–2030.
- Bergslagens artilleriregemente A 9 i Kristinehamn återinrättas under perioden 2021–2025 med Villingsberg som skjutfält. Regimentet ska ansvara för utbildning av två till tre artilleribataljoner för brigaderna i södra Sverige och nå full kapacitet under perioden 2026–2030.
- Älvsborgs amfibieregemente i Göteborg, Amf 4, återinrättas under perioden 2021–2025.
- Upplands flygflottilj F 16 i Uppsala återinrättas under perioden 2021–2025.

Regeringens beslut för Försvarsmakten är i överensstämmelse med vad regeringen föreslagit till riksdagen i propositionen *Totalförsvaret 2021–2025* och vad riksdagen med anledning av denna beslutat den 15 december 2020.

Regeringen beslutade den 17 december 2020 även om regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Försvarsmakten. Av regleringsbrevet framgår bland annat att Försvarsmakten senast den 1 mars 2021 ska redovisa myndighetens planering för återinrättandet av nu nämnda organisationsenheter.

Anf. 50 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! Tack, försvarsministern, för svaret och möjligheten att följa upp vårt gemensamma försvarsbeslut och även det viktiga läget när det gäller det som återstår av genomförandet.

Fru talman! I snart sex år har jag haft möjlighet att vara med och representera Centerpartiet som förhandlare och försvarspolitisk talesperson, såväl i dialog som vid överläggningar med försvarsministern och regeringen inför 2015 års beslut och även, nu senast, 2020 års försvarsinriktningsbeslut.

Vi är inne i ett expansivt och mycket viktigt skede där vi har tillfört mycket pengar och där det också finns förväntningar på att stärka totalförsvaret och att bygga ut krigsorganisationen. Ministern nämner mycket viktiga återetableringar på strategiskt viktiga orter och platser. Det handlar om att bygga försvarsförmåga runt om i hela landet. Detta är viktigt för att skapa plattformar för fortsatt tillväxt under lång tid och utveckling av vår krigsavhållande förmåga. Det ger folkförankring, och det ger också ökad synlighet och en decentraliserad krigsorganisation.

Jag har skrivit den här interpellationen utifrån uttalanden från Försvarsmaktens centrala ledning i början av året, kopplat till genomförandet och realiserbarheten när det gäller krigsorganisationen, alltså det beslut som vi tog här i riksdagen strax före jul. Jag uppfattar svaret från ministern som att man hänvisar till de viktiga beslut med regleringsbrev och myndighetsstyrning som togs före jul liksom det som nu förväntas komma i rapporter från Försvarsmakten och andra myndigheter i början av mars månad.

Jag ställde också några ytterligare frågor som jag inte upplever att jag har fått svar på. Jag repeterar dem, fru talman:

- Har regeringen på något vis i myndighetsdialog gett uttryck för att det finns möjlighet att frångå den av riksdagen beslutade grund- och krigsorganisationen och tidsramarna för dess implementering?
- Anser regeringen och ministern att etableringen av de regementen som riksdagen beslutat om ska genomföras?
- Hur avser försvarsministern och regeringen att säkerställa att riksdagsbeslutet och den beslutade krigsorganisationen genomförs enligt tidsplan?

Det är viktigt att följa upp de här delarna, för vi har ett gemensamt ansvar att se till att detta blir verklighet. En oerhört stor anslagsökning och förmågeökning väntar, och vi måste få ut så mycket som möjligt av varje satsad krona och också veta att det som riksdagen beslutar blir verklighet, alltså att krigsorganisationen utvecklas i enlighet med riksdagsbeslutet.

Fru talman! Det handlar om Upplands flygflottilj i Uppsala, Älvsborgs amfibieregemente i Göteborg, K 4 i Arvidsjaur, Dalregementet i Falun, Västernorrlands regemente i Sollefteå och Bergslagens artilleriregemente i Kristinehamn. Det är oerhört viktigt att detta genomförs, och jag vill ha tydliga besked från försvarsministern i dessa frågor.

Anf. 51 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Den nyligen beslutade totalförsvarspropositionen innehöll en massa bra saker som vi moderater också ställde oss bakom. Det vi inte ställde oss bakom var, som jag har nämnt tidigare, den långsiktiga ekonomiska ramen. Den ska vi dock inte diskutera i den här interpellationsdebatten.

Men precis som Daniel Bäckström framhöll var en viktig komponent för att höja försvarsförmågan och stärka folkförankringen just dessa nya regementen. Jag är naturligtvis personligen nöjd med att I 21 i Sollefteå, i min valkrets, återuppstår. Även det gamla regemente där jag själv jobbade, I 5 i Östersund, återuppstår, förvisso som kår men ändå.

Detta var viktiga och riktiga beslut, och jag har den största respekt för att de inte är helt lätta att verkställa, men det är faktiskt nödvändigt. Då känns det lite tråkigt att det så här två månader efter beslutet dyker upp osäkerheter om huruvida Försvarsmakten kommer att kunna leverera det som riksdagen har bestämt.

Jag lyssnar på vad försvarsministern säger. Han säger att regeringen har givit uppdrag och att regleringsbrev är skrivna. Men sedan då? Slutar ett statsråds ansvar vid beslut och skrivelser? Vi pratade om det lite tidigare. Jag tycker att man måste ha ett engagemang och brinna för något också. Jag anser att regeringen och i det här fallet försvarsministern måste vara lyhörda och vara beredda att agera när saker inte går som planerat. Det är nämligen långt ifrån alltid saker går som man har planerat.

Jag efterfrågar handlingskraft igen. Finns det någon reservplan? Det hoppas jag att försvarsministern i så fall kan delge mig. Jag känner en stor osäkerhet när det gäller det.

Försvarsministern har av naturliga skäl betydligt mer kontakt med försvarsmaktsledningen än jag har. Då skulle jag önska att försvarsministern kunde dela med sig lite grann av vad som sägs och vad det pratas om. Jag läste också den artikel som Daniel Bäckström pratade om, där ÖB blev intervjuad. Det är klart att den väcker lite frågor.

Vad ska vi förbereda oss på? Vad är det som kommer? Den 1 mars har jag förstått att Försvarsmakten ska redovisa planen för hur de nya regementena ska kunna etableras. Vad vet försvarsministern om det? Vet han något? Eller har jag helt fel när jag nu påstår att det kommer att innehålla en hel del begränsningar?

Anf. 52 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Regeringen har gjort exakt det man ska göra i en sådan här situation. Vi har gett de direktiv som ska ges. Vi har inte gett uttryck för några andra uppfattningar vid sidan om eller under bordet eller agerat på något konstigt sätt. Vi har gjort precis det riksdagen har bett oss om.

Nu ska man återkomma med en redovisning av hur försvarsbeslutet ska verkställas. Det ska man återkomma med den 21 mars 2021. På den punkten finns det ingen anledning för mig att på något sätt börja spekulera. Jag utgår från att det vi har beslutat är det som ska genomföras. Det är det som gäller. Det är det som är regeringens direktiv, och det är det som är uppföljningen av riksdagsbeslutet.

Sedan har jag i riksdagsdebatter och i en mängd olika sammanhang sagt att om det uppstår problem med tider och leveranser av materiel eller om verkställighetsproblem av praktiska slag uppstår får vi naturligtvis titta på det. Det får vi göra när det uppkommer i så fall, men det är ingenting som vi på något vis sanktionerar på förhand.

Jag tror att denna typ av problematik finns i alla stora beslut. Om man inte kan acceptera att den verkligheten existerar är det svårt att hantera en situation.

Jag är bestämd om att försvarsbeslutet ska genomföras. Men jag är också öppen för att om något inträffar och det finns sakliga skäl måste vi hantera dem. Men vi har inte på något sätt från min eller regeringens sida öppnat upp för något annat än det riksdagsbeslutet föreskriver. Vi följer den ordning som är den gängse.

När det gäller mitt engagemang i de här frågorna vill jag säga att ni kan lita fullständigt på att jag gör vad jag kan hela tiden. Jag håller kontakt med förband. Jag försöker prata med folk inom Försvarsmakten. Jag försöker informera mig och följa upp. Engagemanget är inte ett problem i sammanhanget. Men det är lätt att använda den typen av påståenden i en politisk debatt där man vill komma åt den man uppfattar som motståndare.

Det här försvarsbeslutet är oerhört väsentligt. Jag är väldigt glad åt detta beslut om en 40-procentig nivåhöjning av försvarsutgifterna, för det är nödvändigt. Det är nödvändigt för att omvärlden ser ut som den gör. Det är lika nödvändigt som de fördjupade samarbetena, som också är en del av försvarsbeslutet. Om vi nu alla värnar om försvarsbeslutet får vi väl tillsammans försöka se till att det blir genomfört.

Jag har i alla fall hyfsad politisk erfarenhet efter många år med alla möjliga uppdrag.

Ett beslut är inte genomfört bara för att klubban har fallit i en beslutande församling. Ett beslut är genomfört först när man är på sista raden, i kanske många år av verkställande. Det är ett arbete under den tiden där man ser till att beslutet genomförs, och det är det jobbet som vi tillsammans nu måste göra.

Men jag har ingen annan ambition än att detta ska genomföras enligt det som riksdagen har beslutat. Uppstår det problem på vägen – det gör det förmodligen i något avseende – får vi försöka lösa det när vi är där, men jag spekulerar inte om sådant i förväg.

Anf. 53 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! Tack för ytterligare svar på de viktiga frågorna kring vår fortsättning! Jag vill instämma med ministern. Det är resultatet som gör skillnaden, när man når hela vägen fram i beslutade processer och når dit man var överens om.

Jag uppskattar vårt arbete som ledde fram till en överenskommelse – en historiskt viktig överenskommelse. Jag uppskattar att vi har en bred förankring i riksdagen och att det finns en långsiktighet som börjar ta form i fråga om vart vi strävar i försvarspolitiska termer, såväl militärt som civilt. Det är helt nödvändigt, precis som försvarsministern säger, utifrån de utmaningar vi har och det säkerhetspolitiska läge som vi befinner oss i. Därför är också träffsäkerheten i riksdagens fattade beslut oerhört väsentlig.

När vi har förhandlat fram dessa betydande belopp till försvarsbeslutet, militärt och civilt, är det en förutsättning för oss att vi vet att pengarna går dit det är tänkt, utifrån beskrivningen av hur dessa pengar ska användas. Jag vill inte att vi under denna resa hamnar i ett läge där vi står inför fullbordat faktum, där det kommer information om så kallade oundvikligheter eller kostnadsfördyringar inom några områden som gör att krigsorganisationen inte kan realiseras.

Centerpartiet har en oerhört tydlig utgångspunkt kopplad till genomförandet av riksdagens beslut, nämligen att prioriteringen av markstridskrafter och av utbyggd krigsorganisation med ökad tillväxt över tid i hela landet ska genomföras.

Detta är inte bara signaler till försvarsrelaterade verksamheter, utan det handlar också om trovärdighet i ett bredare sammanhang. Det handlar om att förmå genomföra det vi fattar beslut om utifrån de premisser som var kända, men det handlar också om att vi följer upp och ser till att det går i den riktningen.

Där har vi ett gemensamt ansvar, men det är ett extra och särskilt tungt ansvar på regeringen, som ansvarar för genomförandet av beslutet gentemot olika myndigheter. Det är en samlad bild. Det är olika departement som berörs. Det är också många uppgifter som nu väntar för att man ska kunna bygga vårt totalförsvar starkare.

Fru talman! En aspekt i detta handlar om att hitta de kostnadseffektiva innovativa lösningarna på lokalplanet, gärna i samarbete med kommuner, företag och fastighetsägare, så att man använder pengarna så optimalt som möjligt. Men det handlar också om att hitta personal. Det handlar om bemanning och om att möjliggöra infrastrukturens utveckling i många hänseenden på de aktuella platserna.

Jag vet att det finns utmaningar att hantera, men det finns också stora möjligheter i det viktiga arbete som vi nu står mitt i.

Fru talman! Än en gång vill jag repetera min fråga. Jag undrar om regeringen och försvarsministern har möjlighet att ännu tydligare säga detta: Om det blir fördyringar kommer det inte att påverka möjligheten att realisera genomförandet av krigsorganisationen avseende de beslutade återetableringarna av regementen. Det gäller alltså de platser jag nämnde tidigare i denna debatt.

Anf. 54 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Försvarsministern såg framför sig att det är tillsammans vi ska förvalta det viktiga försvarsbeslut som tidigare har fattats i riksdagen.

Jag delar försvarsministerns uppfattning i den frågan, men det är här jag lite grann försöker höra med försvarsministern om den ytterligare informationen. Gör man någonting tillsammans är det nämligen viktigt att det sker på så lika villkor som möjligt. Jag är ledsn att säga det, men den här artikeln plus lite andra saker har gjort att man börjar fundera. Kommer det verkligen att bli som riksdagen har tänkt?

Försvarsministern brukar ofta säga att han inte vill spekulera. Jag respektar att försvarsministern inte vill spekulera. Jag kan tycka att det är bra att en minister inte spekulerar alltför mycket. Men jag tror inte att det är orimligt att det den 1 mars kommer att visa sig att det finns ett antal hinder. Det jag vill fråga försvarsministern är om han kan ge exempel på omfall, om jag uttrycker mig så. Jag vill inte säga att man ska spekulera.

Man måste vara förberedd på olika saker. Det skulle kännas tryggt att veta att försvarsministern och regeringen har planerat för olika omfall inför vad som kommer den 1 mars.

Moderaterna vill vara med och bära detta försvarsbeslut, men ska man kunna göra det tillsammans bör man, som jag sa, ha samma information.

Anf. 55 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Det går inte att locka in mig i spekulationsdiskussioner även om man kallar det för omfall. Det är en omöjlig uppgift Jörgen Berglund har åtagit sig genom att omformulera detta.

Information kommer den 1 mars. Då får man väl utgå från den informationen. Jag kan inte stå här och ha någon sorts allmänt resonemang om vad Försvarsmakten som myndighet möjligen skriver den 1 mars. Det de har fått är ett konkret och rejält regleringsbrev som utgår från det som riksdagen har beslutat. Det är så den ordinarie gången är när man arbetar med denna typ av frågor.

Jag delar Daniels uppfattning att vi måste få en ordentlig satsning på armén. Det handlar om brigadformatet, tre brigader plus en reducerad motoriserad brigad, om divisionsförmågan, om att vi måste få fler regementsorter och ett ökat antal värnpliktiga och så vidare. Det är frågor som man tillsammans har drivit i dessa diskussioner.

Det är klart att vi i regeringen har ett större ansvar för att se till att saker och ting blir genomförda, eftersom vi har relationen till myndigheterna. Men då måste sättet att jobba med myndigheterna respekteras. Vi ger våra regleringsbrev och våra direktiv. Myndigheterna svarar på detta.

Vi är nog rätt överens om att det kan finnas utmaningar. Jag vet inte hur många gånger jag har redogjort för att vi kan ha leveransproblem. Det kan vara infrastrukturproblem. Det kan vara andra saker som på olika sätt dyker upp. Jag tänker inte föregripa de sakerna, utan kommer det utmaningar får vi ta ställning till hur vi hanterar dem då.

Sedan gäller det sättet att jobba. Vi har en kontrollstation 2023 – det ingick i uppgörelsen. Det är väl tänkt att vi då ska stämma av hur det går utifrån den plan eller idé som vi kommit överens om i riksdagen när det gäller både ekonomi och genomförande. Vi har vävt in den typen av moment i uppföljningen av det här. Det finns alltså institutionaliserat hur samverkan ska se ut för att vi ska komma vidare i detta.

Detta är ett stort och oerhört viktigt beslut. Det gäller den lokala nivån och att etablera en verksamhet. Jag har besökt flera av dessa kommuner. Jag har inte kunnat besöka alla ställen än, men det kommer. Jag vet att det finns ett intresse av att hjälpa till med mark, lokaler och fastigheter. Det finns också idéer om hur man ska göra orten attraktiv för personal.

Det pågår alltså ett sådant arbete kommunalt, och det tycker jag att man ska värdera. Det är väldigt positivt, för här ser man nya arbetstillfällen. Och för de orter som får detta extra tillskott av verksamhet är det, vad ska vi säga, ett märke att visa upp för omgivningen: Vi har ett regemente förlagt här. Det breddar det lokala näringslivet. Det breddar det lokala utbudet. Det bör ligga i ett kommunalt intresse och i ett regionalt intresse att förvalta det på bästa sätt.

Jag och regeringen ska göra allt vi kan för att det här ska genomföras på bästa möjliga sätt. På den punkten behöver ni inte tvivla. Vi kommer

att jobba enligt de regelverk och de statuter som finns. Uppstår det problem tar vi tag i dem när de är en realitet.

Vi får se vad som händer den 1 mars. Det är en information som naturligtvis kommer att gå till alla.

Anf. 56 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! Tack, försvarsministern, för dialogen och svaren i denna debatt! Det kan bli så att vi får anledning att återkomma i de här frågeställningarna, eftersom detta är några av huvudprioriteringarna för Centerpartiet i den överenskommelse som vi tillsammans har gjort om försvarets fortsatta inriktning med start för de närmaste fem åren men också med fortsättningen inför 2030, då vi också eftersträvar en fortsatt tillväxt uppemot 2 procent i andel av bnp.

Nu har vi 2021. Den första månaden i det nya försvarsinriktningsbeslutet har genomförts, och det återstår ytterligare ett antal månader. Innan den nämnda kontrollstationen, då vi ska följa upp hur det har gått de första åren, ska aktiveras har vi också passerat 2022. Men i det tydliga riksdagsbeslutet och i vår överenskommelse om krigsorganisationens tillväxt och utveckling, med återetablerande av regemente ibland annat Sollefteå och med ett utbildningsdetachement i Östersund, står det att det ska vara påbörjat och regementet återetablerat senast 2022. Det är före det att kontrollstationen infaller.

Detta är ett exempel av många på angivna tider som finns med i försvarsinriktningsbeslutet. De ska efterlevas, och det ska vara tryck i arbetet, för det tar tid att göra detta. Det vet vi. Då är det också viktigt att det är fullt fokus från början.

Varmt tack för svaren i den här debatten! Vi kommer att få anledning att följa fortsättningen. Allt gott!

Anf. 57 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! I den inriktning som regeringen avgav den 17 december förra året står det tydligt och klart att Dalregementet I 13 i Falun återinrättas senast 2022 och att Västernorrlands regemente I 21 i Sollefteå återinrättas 2022 med utbildningsdetachement vid Jämtlands fältjägarbatal i Östersund. Det är de klara direktiv som regeringen har fattat med utgångspunkt från totalförsvarspropositionen, och det är det som är hela inriktningen.

Daniel Bäckström sa att det kanske kommer att finnas anledning att återkomma. Det gör det, och jag tror att det finns anledning att återkomma relativt snart också med anledning av att Försvarsmaktens svar kommer redan den 1 mars. Bara om några veckor befinner vi oss alltså i ett sådant läge att frågan i någon form ska diskuteras igen.

Jag får tacka för debatten. Jag tolkar det hela på det sättet att vi samtliga vill att det här som vi nu har beslutat ska genomföras och att vi tillsammans ska försöka att på olika sätt se till att det verkställs. Sedan hoppas jag också att man inte blundar för möjligheten att det kan uppstå problem. Dem hanterar vi i så fall när de kommer, och då får vi se vilka metoder man ska använda i sammanhanget.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2020/21:340 om ersättning för personer i daglig verksamhet

Anf. 58 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Lars Beckman har frågat mig vad jag anser om den kraftiga ökningen av personer som nu erhåller försörjningsstöd i stället för ersättning från Försäkringskassan, om regeringen har gett något uppdrag till Försäkringskassan i regleringsbrevet 2021 för att åtgärda situationen, vilka åtgärder jag avser att vidta för att personer som har daglig verksamhet ska erhålla aktivitetsersättning från Försäkringskassan och inte hänvisas till försörjningsstöd samt vilka brister jag ser i dagens regelverk.

Som nämns i interpellationen har jag i tidigare interpellationsdebatter varit tydlig med att jag inte är nöjd med rådande situation. Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning ska få den rehabilitering som behövs och ekonomisk trygghet. Regeringen tillsatte den 26 mars 2020 en utredning som ska se över regelverket för rätten till sjukersättning och aktivitetsersättning. Syftet är att förmånerna ska ge hög trygghet vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga, god förutsebarhet för den enskilde och stabilitet i tillämpningen över tid. Regelverkets krav för att en försäkrad ska beviljas förmånerna ska bli mer ändamålsenliga och i möjligaste mån ta till vara den försäkrades arbetsförmåga. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juli 2021.

Regeringen har gett flera uppdrag vad gäller aktivitetsersättning. Nyligen presenterade Inspektionen för socialförsäkringen sitt svar på regeringsuppdraget att analysera variationen i avslag och nybeviljande av aktivitetsersättning. ISF:s granskning visar på stora variationer i försäkringsutfall över tid inom aktivitetsersättningen under senare år.

Vad gäller Försäkringskassan har regeringen tidigare gett i uppdrag att förstärka stödet till de unga som får avslag på aktivitetsersättning. De unga som får avslag på ansökan om aktivitetsersättning ska ges hjälp och stöd för att kunna arbeta eller studera. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 april 2021. ISF har också ett pågående regeringsuppdrag att granska Försäkringskassans utredningsskyldighet i ärenden gällande bland annat aktivitetsersättning. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2021.

I regleringsbrevet för 2021 ges Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ett gemensamt uppdrag om förstärkta insatser för bland annat unga med aktivitetsersättning. Myndigheterna ska också arbeta för att samordningsförbunden ska prioritera att finansiera insatser för målgruppen. Motsvarande uppdrag har lämnats även i tidigare regleringsbrev och är ett viktigt verktyg för att säkerställa att unga med aktivitetsersättning ges rätt stöd.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.56 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 16 (forts.) Svar på interpellation 2020/21:340 om ersättning för personer i daglig verksamhet

Anf. 59 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Interpellationen handlar om funktionsnedsatta som tvingas till försörjningsstöd. Interpellationen handlar om att antalet personer som tvingas söka försörjningsstöd från socialtjänsten trots att de har en funktionsnedsättning och deltar i daglig verksamhet har ökat kraftigt. Det är SVT som har tagit fram siffrorna med hjälp av Socialstyrelsen. Ett rättsombud för personer med intellektuell funktionsnedsättning säger klart och tydligt i SVT:s inslag: "Det här drabbar de allra fattigaste i vårt samhälle."

Fru talman! Vi pratar alltså om personer med funktionsnedsättning. Både läkare och Arbetsförmedlingen har bedömt att de inte kan klara av ett vanligt arbete. Samma slutsats har kommunens handläggare gjort. För att de här personerna ska ha en sysselsättning går de ofta på någonting som kallas daglig verksamhet. Det är alltså personer som sannolikt aldrig någonsin kommer att få ett jobb, oavsett om det är subventionerat eller osubventionerat.

Fru talman! Vad har då hänt? För ett drygt år sedan stod jag och statsrådet här och förde samma debatt. Statsrådet var rasande och upprörd. Man kan gå tillbaka och läsa protokollet och se vad statsrådet sa för över ett år sedan. Nu står vi här igen, fru talman. Vi kan ta del av förskräckliga siffror som säger att antalet personer som är i den här situationen har ökat kraftigt, till och med mycket kraftigt.

Fru talman! Sveriges funktionsnedsatta har haft en tuff tid sedan 2014. Vi har sett kraftiga nedskärningar i LSS. Enligt regeringens egen budget ska fortsättningsvis tusentals personer tappa sin personliga assistans. Vi har sett skrämmande rapporter om hur personer som är beroende av bilstöd inte har fått det beviljat – även om det har skett förbättringar på senare tid.

De personer som vi pratar om nu, fru talman, samhällets absolut mest sårbara individer, hamnar i försörjningsstöd för att Försäkringskassan sparkar ut dem ur aktivitetsersättningen. Det är naturligtvis helt oacceptabelt att Sverige, ett välfärdssamhälle, sparkar ut personer ur aktivitetsersättningen – de personer som vi andra betalar skatt för, de personer som vi alla som har ett jobb värnar. Det som är fundamentet i den svenska samhällsmodellen är ju att vi värnar den som är svagast.

Jag blir lite förvånad över att statsrådet i sitt interpellationssvar nämner att man gett ett uppdrag till Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen att värna dem som blir utsparkade ur aktivitetsersättningen. Det handlar om att kunna få hjälp till ett jobb. Det är en mycket lovvärd ambition, men många av de personer som vi pratar om är inte aktuella för arbetsmarknaden. Det är därför de är på daglig verksamhet. Det är därför läkaren i Ljusdal går ut i Ljusdals-Posten och är helt förtvivlad.

För över ett år sedan stod vi här och debatterade samma sak. Varför har ingenting hänt, statsrådet? Varför har situationen förvärrats?

Anf. 60 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag tackar återigen Lars Beckman för frågeställningen och för engagemanget i de frågor som handlar om våra trygghetssystem för människor som förlorat sin arbetsförmåga på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning.

Ett samhälles styrka ska mätas utifrån skyddet för de mest sårbara. Det håller jag med om. Det är mot den bakgrunden en viktig del av välfärdsstatens uppbyggnad under 40-, 50- och 60-talen handlade om att öka skyddet för människor som förlorat sin arbetsförmåga på grund av funktionsnedsättning, sjukdom eller arbetsplatsolycka. Sverige blev en förebild för resten av världen. Man åkte till Sverige för att studera den svenska sjukförsäkringen, våra trygghetssystem och de ekonomiska försäkringarna för människor som förlorat sin arbetsförmåga. Så var det fram till 2008.

År 2008 kom förändringarna, som klubbades i den här kammaren, med kraftiga försämringar av reglerna för sjuk- och aktivitetsersättning. Vi gick från att vara ett föregångsland till att bli ett av de mest restriktiva länderna i västvärlden vad gäller regler för sjuk- och aktivitetsersättning. Jag kan påminna den ärade ledamoten om att om man studerar den svenska lagstiftningen för sjuk- och aktivitetsersättning, som gällt sedan 2008, och jämför den med lagstiftningen i övriga Norden, övriga Europa och övriga OECD noterar man att vi har den mest restriktiva lagstiftningen. Eftersom den lagstiftningen tillämpats i ett antal år sedan 2008 och bekräftats i praxis i våra domstolar har vi i dag en mycket restriktiv tillämpning av rätten till ekonomisk ersättning vid långvarig nedsättning av arbetsförmågan på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning.

Det har hänt mycket sedan vi stod här och debatterade, Lars Beckman. Vi har gett i uppdrag till en särskild utredare att föreslå ändringar av lagstiftningen. De ändringarna kommer att landa på regeringens bord om några månader. I juni månad kommer vi att få förslagen om förändringar av sjuk- och aktivitetsersättningen. På den här sidan har det hänt mycket. Arbetet är igång. Lagförslagen kommer att vara på vårt bord. Vi kommer att agera för att ändra lagstiftningen.

Det som är sorgligt, fru talman, är att det inte har hänt tillräckligt mycket på den andra sidan. Jag sa redan då till Lars Beckman: Snälla, ta med dig det här budskapet till den moderata partiledningen och Ulf Kristersson! Han har haft det uppdrag som jag har nu, är väl insatt i de här frågeställningarna och borde rimligen känna till bristerna i lagstiftningen. Förändra Moderata samlingspartiets inställning till trygghetssystemen och till våra socialförsäkringar!

Men när den moderata budgeten lades fram i den här kammaren kunde jag tyvärr konstatera att Moderaterna inte bara accepterade försämringarna med den nu gällande ordningen, som rått i ett antal år, utan dessutom föreslog ytterligare försämringar, ytterligare begränsningar och ytterligare skärpningar i våra trygghetssystem för de sjuka och för de funktionsnedsatta.

Fru talman! Lars Beckman bör nog ta med sig frågeställningen, dialogen och interpellationen till den moderata riksdagsgruppen och föra en diskussion internt. För vår del kommer vi att agera. Vi kommer att ha förslagen på vårt bord. Vi kommer att agera för att förändra lagstiftningen, så att de människor som förtjänar samhällets stöd och skydd får det. Det är inte den politiska mittenvänstern som tänker acceptera situationen. Frågor-

na som bör ställas är: Kommer Lars Beckman att argumentera för sin sak på nästa moderata riksdagsgruppsmöte? Kommer han att argumentera för att Ulf Kristersson ska ändra inställning och för att Elisabeth Svantesson inte ska se socialförsäkringarna som en finansieringskälla för skattesänkningar utan som ett försäkringssystem som är skapat för att ge trygghet åt de människor som behöver samhällets stöd för sin försörjning? Detta är frågor som bör tas upp med den moderata ledningen.

Anf. 61 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag tror att det är uppenbart för alla som följer den här debatten att statsrådet ägnade fyra minuter åt att prata om moderat politik. Det är något även jag gärna och ofta gör. Men statsrådet fråntar sig hela ansvaret, trots att han ingår i en regering som har hela makten. Det är statsrådet som har makten att skriva regleringsbrev till Försäkringskassan.

Fru talman! Det var ju det som den här regeringen gjorde 2016, när finansministern i en uppmärksam intervju i *Dagens Eko* sa: Vi måste spara pengar på Sveriges funktionsnedsatta. Mycket riktigt gav man också ett uppdrag till Försäkringskassan att minska antalet timmar i LSS och antalet personer som hade LSS. Det är sannolikt så även i den här frågan. Det är alltså ingen slump att de svagaste i samhället, som behöver samhällets stöd allra mest, de individer som är på daglig verksamhet, blir utsparkade ur aktivitetsersättningen.

Jag tycker att statsrådet hade kunnat utnyttja makten. Han hade kunnat läsa i protokollet vad han själv sa för över ett år sedan. Han hade kunnat skriva ett regleringsbrev till Försäkringskassan om att bryta den här utvecklingen. Men i själva verket låter man den fortgå.

Vi kan titta på vad Inspektionen för socialförsäkringen sagt, som har granskat flera av Försäkringskassans beslut när det gäller aktivitetsersättningen. Den har sett en formulering som kan tyda på att Försäkringskassan tolkar lagen för hårt. Sedan berättar utredaren om varför. Statsrådet och andra kan naturligtvis ta del av det. Jag förutsätter att statsrådet har gjort det.

Är det så att statsrådet vill lämna den politiska retoriken och det höga tonläget har statsrådet hela makten att instruera sin myndighet att ändra sig, att instruera sin myndighet att agera på ett acceptabelt sätt.

Jag tror att det är väldigt få förutom statsrådet och regeringen som anser att det är lämpligt att personer som går i daglig verksamhet sparkas ut ur aktivitetsersättningen för att hamna i kommunernas försörjningsstöd.

Det spelar väl ingen roll att regeringen har gett ett uppdrag att hjälpa den som har tappat aktivitetsersättningen att kunna få försörjningsstöd. Vad är människovärdet i det? Vad är människovärdet i att en ung man i Ljusdal ska hamna i försörjningsstöd? Han kommer aldrig någonsin att få ett reguljärt jobb. Det säger i varje fall kommunen, läkare och alla andra.

Att i det läget om man är minister och har hela möjligheten att instruera sin myndighet, hela makten att lägga fram förslag till riksdagen, och inte gör det men använder ett högt tonläge i stället blir det bara falsk retorik.

Det kan vara personer som tog del av debatten för över ett år sedan och lyssnade på statsrådet. Statsrådet sa redan då: Jodå, vi ska ändra regelverket. Samma sak säger statsrådet till SVT Nyheter Öst enligt en tidningsartikel här: Vi vill ändra regelverket.

Då kvarstår frågan: Varför gör inte ministern någonting? Det är ministern som har makten. Det är ministern som kan agera. Om han inte agerar är det tyst samtycke. Om han inte instruerar Försäkringskassan att det verkligen på riktigt är oacceptabelt att de som behöver samhällets stöd allra mest sviks, är det helt i linje med finansminister Magdalena Anderssons uttalande 2016 att man skulle spara pengar på Sveriges funktionsnedsatta.

Det är bara att ta del av *Ekots* intervju i Sveriges Radio. Det finns Google. Om ministern inte har hört det kan han gå in och lyssna på sin egen finansminister. Problemet är inte att Magdalena Andersson sa det. Problemet är hur regeringen har agerat mot Sveriges svagaste. Det är de som vi betalar skatt för, de som verkligen behöver trygghetssystemen. Varför agerar inte regeringen, fru talman?

Anf. 62 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Lars Beckman, för inlägget!

Den här frågan är så viktig och så grundläggande för den svenska välfärdsstaten att vi kan lägga undan all retorik. Vi kan fokusera på den grundläggande konkreta frågeställning som handlar om: Bör regelverket för sjuk- och aktivitetsersättning ändras eller inte?

Jag har som statsråd med ansvar för dessa frågor landat i slutsatsen att regelverket bör ändras. Vi har ett alltför restriktivt regelverk som drabbar enskilda, de mest sårbara i vårt samhälle. Regeringen har tillsatt en utredning. I den utredningen finns också en parlamentarisk referensgrupp, och Moderata samlingspartiet ingår i det arbetet.

I juni månad kommer den utredningen – precis som jag indikerade i debatten förra gången, Lars Beckman – att lägga fram förslag om ändrade regelverk. De som är i behov av ekonomisk trygghet på grund av långvarig nedsättning av arbetsförmågan ska inom vårt sjukförsäkringssystem få det stöd som de behöver.

Kommer då Moderata samlingspartiet, Lars Beckman, att överge den besparingspolitik som vi har sett under de senaste åren i den här kammaren? Kommer man att ställa sig bakom regeländringar som innebär att skyddet för dem som har sjuk- och aktivitetsersättning förbättras?

Kommer man att rösta för de förslagen i den här kammaren? Om det är så kan vi verkligen njuta av den här debatten och konstatera att svensk vänster och höger kan enas kring det faktum att skyddet för dem med långvarig nedsättning av arbetsförmågan har försämrats kraftigt under de senaste årtiondena och behöver återupprättas.

Då har vi löst den frågeställningen. Om det är så att Lars Beckman tar samma debatter som den ärade ledamoten tar med mig också internt i Moderaterna är frågan delvis löst. Då borde det finnas förutsättningar att i den här kammaren, så snart förslagen har remitterats och behandlats av remissinstanserna, fatta de nödvändiga besluten.

Lars Beckman vet som en erfaren riksdagsledamot att regeringen inte kan diktera hur Försäkringskassan styr rättstillämpningen. Våra myndigheter är i enlighet med svensk grundlag självständiga i rättstillämpningsfrågor. Sättet som politiken kan ändra rättstillämpningen på är förändring av regelverket.

Lars Beckman är också väl medveten om att dessa regler finns i svensk lag stiftad av denna kammare. Det innebär att om man nu är missnöjd –

vilket man bör vara med den här rättstillämpningen och behandlingen av människor med funktionsnedsättning och sjukdom – bör man verka för att denna kammare ska ändra svensk lag så att vi ökar tryggheten.

Låt oss lägga undan retoriken, Lars Beckman. Är Lars Beckman beredd att här och nu tydligt informera Sveriges medborgare om att Moderaterna är beredda som parti att stödja lagändringar för att förstärka skyddet för dem som borde ha rätt till sjuk- och aktivitetsersättning? Är Moderaterna som parti beredda att göra det?

Anf. 63 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! De som är insatta i de här frågorna – RBU, FUB och representanter för dessa grupper – vet naturligtvis att statsrådet nu har ägnat ytterligare fyra minuter åt tom luft. De vet att regeringen har möjlighet att skriva regleringsbrev till Försäkringskassan.

Det var nämligen det regeringen gjorde i ett regleringsbrev när den sa åt Försäkringskassan: Knuffa bort människor ur LSS, ta bort de personliga assistenterna för dem som behöver det. Det är klart att det inte är värdigt en välfärdsstat att det dog en kvinna på toaletten i Malmö för att hon hade fått sin assistans indragen.

Sedan den förra debatten, när statsrådet hade samma höga tonläge och kom med samma retorik, har den regering som statsrådet ingår i sett till att det är 25–30 procent fler än vad det var då som har tappat sin aktivitetsersättning. Det handlar om de unga funktionsnedsatta som är i daglig verksamhet och som är de som vi betalar skatt för.

Jag tror att svenska folket är stolt över att vi har välfärdssystem och att vi hjälper samhällets svagaste. Jag tror att det finns en bred folklig acceptans för det. Det är därför som folk blir så förbannade och upprörda på finansministerns uttalande 2016 där hon sa att vi ska spara pengar på funktionsnedsatta. Jag tror inte att det folkliga stödet och acceptansen finns.

Jag hade uppskattat om statsrådet hade haft lägre tonläge i retoriken och större ödmjukhet. Han borde i stället agera så att de unga funktionsnedsatta som är i daglig verksamhet inte ska behöva gå till kommunerna med mössan i handen och begära försörjningsstöd.

Det är precis just den gruppen som ska vara i sjuk- och aktivitetsersättningen. Det är precis den gruppen som ska ha samhällets stöd. Det är precis därför som jag har ställt den här interpellationen. Jag vill få svar på vad statsrådet och regeringen tänker göra för att unga funktionsnedsatta ska få stöd.

Anf. 64 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Lars Beckman, för interpellationen!

Även om jag inte fick svar på min fråga väljer jag att tolka Lars Beckmans inlägg optimistiskt. Jag väljer att tolka inlägget på så sätt att det verkar finnas människor som sitter i denna kammare och som tillhör andra partier än de partier som ingår i det nuvarande regeringssamarbetet som är beredda att tänka om och tänka rätt.

Om det nu är så borde det finnas möjligheter för oss att ändra regelverket så att vi ger skyddet till de människor som förtjänar skyddet. Förslaget kommer att finnas på vårt bord i juni månad. Då behöver vi inte argumentera, använda oss av retoriska grepp och stå i interpellationsdebatter. Då finns det ett konkret förslag om regeländringar.

I slutändan kommer det att avgöras av hur de politiska partierna ställer sig till de regelförbättringarna. Det kommer att kosta pengar. Det är poängen med de sociala försäkringar som vi finansierar tillsammans att de ska skydda inkomstbortfallet vid nedsättning av arbetsförmågan. Om då partierna kommer fram till att det är värt att investera pengar i våra socialförsäkringar kommer vi att kunna ha en diskussion som handlar om förbättringar i socialförsäkringarna om ett eller två år. Då kommer vi att kunna stå här och konstatera att vi såg ett problem, gjorde någonting åt problemet och löste frågan. Men den här retoriken och den här debatten kommer inte att leda till någon förändring om det inte också blir positionsförflyttningar hos de politiska partierna.

Jag väljer ändå att tolka den här debatten optimistiskt. Jag ser fram emot ett samarbete med de politiska partier som vill återupprätta skyddet inom de svenska socialförsäkringarna. Låt oss nu hoppas på förbättringar, för förslagen kommer att finnas på vårt bord om några månader.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2020/21:337 om vägar på landsbygden

Anf. 65 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Lars Beckman har ställt flera frågor till mig om vägar på landsbygden.

En god tillgänglighet i hela Sverige är nödvändig för att det ska vara möjligt att bo, leva och verka i alla delar av landet samt för att få ett Sverige som håller ihop. Regeringen beslutade under 2018 om en nationell plan för transportinfrastrukturen som innebär en satsning på över 700 miljarder kronor. Planen möjliggör investeringar i hela landet och medför en rekordstor satsning på vägunderhåll om totalt 164 miljarder kronor.

Regeringen har fortsatt att satsa på vägunderhållet. Efter regeringens förslag i en extra ändringsbudget i maj 2020 tillfördes ytterligare medel till underhåll av vägar i landsbygd omfattande totalt 300 miljoner kronor. Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2021 har anslaget för vägunderhåll utökats med 500 miljoner kronor per år under perioden 2021–2023, där fokus är på det finmaskiga vägnätet på landsbygden. Regeringens satsningar möjliggör för Trafikverket att genomföra angelägna underhållsåtgärder på hela det statliga vägnätet.

Efter många år av underinvesteringar kan jag konstatera att regeringen nu genomför satsningar som skapar förutsättningar för en hög nivå av standard på vägnätet. Satsningarna bidrar till en god tillgänglighet, hög trafiksäkerhet och även ökad sysselsättning.

Anf. 66 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Efter statsrådets retorik i svaret tänkte jag återkomma till verkligheten. Jag tänker hålla mig till verkligheten i Gävleborg.

Ännu större hål, gropar och djup lera. Grusväg i flera mil. I det här fallet har jag tagit upp en av länsvägarna i Gävleborg, 546 i norra Ockelbo. Den socialdemokratiska kommunstyrelseordföranden där kallar vägen helt ofarbar, och de boende kallar den en dödsfälla.

Jag förstår om statsrådet inte tar del av SVT Gävleborg, men rubriken på deras hemsida i dag är "Gävleborg har landets sämsta statliga vägar". Nästan en fjärdedel anses vara mycket dåliga med mycket sprickor och spårbildning, enligt Transportföretagens analys.

Vad säger då Trafikverket? Jo, Trafikverket säger: Vi är medvetna om att vägarna i Gävleborg inte når upp till den satta standarden. Vår prioritet är det högtrafikerade vägnätet. Min interpellation handlar om vardagen för dem som bor i landsbygd med det Trafikverket kallar lågtrafikerad väg.

Vi är inte i något gammalt öststatsland. Vi är i Gävleborg, och i Gävleborg säger yrkeschaufförer: Vi kan inte köra säkert. Vi fastnar efter grusvägen. Vi fastnar i modden. Vi fastnar, fru talman! Detta är helt oacceptabelt.

Trafikverket är väldigt tydligt. De säger att regeringen har avsatt för lite pengar. Vi kan inte renovera vägnätet, säger de. De säger också att anledningen till att de gör om vägar från asfaltvägar till grusvägar och sänker hastigheter är att de tycker att det skulle vara mer trafiksäkert. Jag kan dock försäkra, fru talman, att den yrkeschaufför i Ockelbo som kör virkestransporterna – Gävleborg är ett väldigt bra skogslän – får en oacceptabel arbetsmiljö.

Kommunstyrelsens ordförande i Ockelbo har tillsammans med alla andra politiker i Ockelbo krävt av Trafikverket att de asfalterar vägen, att de ser till att det finns framkomliga vägar. Trafikverket säger då till Arbetarbladet att de håller med om att vägarna i Ockelbo är feldimensionerade. De säger att behovet finns, men de säger också att de inte får tillräckligt med pengar för just lågtrafikerade vägar på landsbygd.

Jag skulle gärna vilja höra vad infrastrukturministern har för besked till dem som bor i Ockelbo, eller för den delen i Gävleborg. I den här undersökningen konstaterar man att Gävleborg har landets sämsta statliga vägar. Samma personer som bor i Gävleborg kan läsa om fantasifulla höghastighetstågsprojekt som kommer att kosta hundratals miljarder. Det är samma personer som kör fast med bilen efter grusvägen och samma yrkeschaufförer som kör fast med sina virkeslass.

Jag skulle vilja fråga infrastrukturministern: Är ministern nöjd med de satsningar som är gjorda? Och delar ministern Trafikverkets analys att det inte finns pengar till de lågtrafikerade vägarna?

Anf. 67 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! När det gäller den aktuella sträckan tror jag att det är viktigt att påpeka att det var 2012, under den moderatledda regeringen, som man konstaterade att vägen var nedsliten och inte hade fått underhåll under lång tid. Det är det första.

Det andra är att vi nu efter år av underinvesteringar tar tag i såväl underhållet av vägar och järnvägar som behovet av nyinvesteringar. Vi hade under en period en finansminister, Anders Borg, som gjorde en poäng av att inte satsa på infrastruktur. När vi tillträdde lade vi ett tillskott på över 100 miljarder till den nationella planen för att få utrymme att ta tag i vägunderhåll och järnvägsunderhåll – eller för del delen också påbörja angelägna nyinvesteringar, eftersom vi har kapacitetsbrist inte minst i järnvägssystemet.

Det är klart att det finns stora brister och stora utmaningar fortfarande. Det är ett av skälen till att vi utöver de 164 miljarder som vi beslutade om 2018 och som ligger i nuvarande nationell plan gör ett tillskott i varje budget, nu senast med 1 ½ miljard kronor, öronmärkt för att satsa på vägar i landsbygd.

Den aktuella vägen är intressant. Det är ju en väg som skogsindustrin använder sig av. Vi har, till skillnad från den tid då Moderaterna styrde, nu gjort stora investeringar i det man kallar BK4, bärighetsklass 4, det vill säga att öka bärigheten så att just skogsindustrins lastbilar på ända upp till 74 ton ska kunna ta sig fram. Det har en tydlig näringspolitisk profil, och det är viktigt, inte minst i landsbygden.

Jag kommer själv från Kosta, ett ställe mitt i Småland med 800 invånare. Där finns det inga höghastighetståg eller andra stora infrastrukturprojekt. Där finns det många mindre vägar, och där är det bilen man använder sig av. Jag känner väl till alla utmaningar och ser nu hur vi faktiskt gör investeringar för att ibland upprätthålla kapacitet och ibland förbättra den. Jag ser också hur länen har fått, som förra gången, ytterligare resurser inom ramen för länsplanerna just för att förbättra kvaliteten.

Mycket återstår dock att göra; det är ingen tvekan om det. Där handlar det i grunden om hur mycket pengar man är beredd att satsa. När Moderaterna och Beckmans partikamrater hade chansen att styra förra gången prioriterade man skattesänkningar. Det var inte investeringar i förbättrad vägkvalitet man satsade på.

Jag tror att det är helt avgörande att vi inser att det är viktigt att göra rätt insatser för trafiksäkerheten och för att näringslivet ska ha bra transporter, och jag tror att det är viktigt att vi gör investeringar både i storstäder och på landsbygden så att man känner att det här är satsningar som görs i hela landet.

Det är också därför som det nu i de inriktningsunderlag som Trafikverket har tagit fram och som regioner, inte minst Lars Beckmans egen hemregion, har fått lämna synpunkter på finns förslag om mer resurser till vägunderhåll och till Ostkustbanan, trafiksäkerhetsinsatser och annat.

Det är denna kammare i riksdagen som så småningom ska besluta hur mycket pengar som ska finnas till förfogande. En sak är klar. Under socialdemokratiskt ledda regeringar har vi skjutit till resurser och satsat mer på vägarna och trafiksäkerheten och ökat insatserna för yrkestrafiken. Det är nästan värt en egen debatt när vi kan konstatera hur många insatser vi har gjort för yrkestrafikanterna med klampning, beställansvar, krav på vinterdäck och europeiska insatser för att säkra att man ska ha sjysta löner och inte konkurreras ut av östeuropeiska åkerier. Det är viktiga insatser för yrkestrafiken, som Lars Beckmans parti inte lyfte ett finger för när man själv var i regeringsställning.

Anf. 68 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag tror att den som ser den här debatten noterar att även det här statsrådet ägnar huvuddelen av sitt inlägg åt att prata om Moderaternas politik. Det är bra. Jag pratar gärna om Moderaternas politik ofta och mycket. Det är väljarna som ska utvärdera den här regeringen.

Men nu tänkte jag hålla mig till verkligheten. Gävleborg ligger på sista plats i riket gällande vägkvaliteten. 25 procent av vägarna är mycket då-

liga. Dalarna, Jämtland, Norrbotten och Gotland hamnar också i botten, då 20 procent av de statliga vägarna anses vara mycket dåliga där.

Trafikverket säger till SVT Gävleborg i dag: ”Prioriteringen nu blir att lägga mer fokus på det högratifierade vägnätet i länet och då är det främst riksvägarna och Europavägarna. Vi kommer byta ut slitlagret och inte göra några större och djupare åtgärder. På så sätt kommer vi åtgärda ännu mer meter väg.”

I samma artikel talar man om att andelen pengar som avsätts till vägarbeten är något som politiker beslutar om som svar på redaktionens fråga om varför man inte satsar på det lågratifierade nätet.

Det här är alltså verkligheten, fru talman. Det är verkligheten. Då ställer jag mig frågande till att ministern står här och säger att han delar uppfattningen att vägnätet ska bli bättre i Ockelbo och i de lågratifierade områdena där yrkeschaufförerna kör sina virkestransporter. Det står i skarp kontrast till vad Trafikverket säger i dag till SVT Gävleborg. De här två versionerna är inte kompatibla. Antingen har statsrådet fel eller så har Trafikverket fel, men båda versionerna kan inte vara sanna.

Jag skulle gärna vilja veta: Vad har statsrådet gett för konkret uppdrag till Trafikverket? Vi kunde höra den målande beskrivningen från statsrådet om hur han anser att man ska ha farbara vägar även på landsbygden. Men i verkligheten i Gävleborg kommer Trafikverket alltså inte att lägga två strån i kors för att åtgärda vägnätet. Och så länge Trafikverket inte gör det kommer vi inte att få några bättre vägar i Gävleborg. Så länge Trafikverket inte gör det kommer yrkeschauffören att köra fast i gruset med sin virkestransport.

Arbetspendlaren säger: Jag pendlar till Bollnäs och anser att den här vägen är en dödsfälla. Men den här vägen är bara ett exempel, fru talman. Det är alltså 25 procent av vägarna i Gävleborg som är dåliga. Det påverkar folks möjlighet att bo på landsbygden. Det påverkar folks möjlighet att driva företag. Det påverkar arbetsmiljön för arbetsgivaren som ansvarar för skogstransporterna att yrkeschaufförerna anser att det är en livsfara att köra.

Jag såg ett inslag på SVT som handlade om en väg i Jämtland som också var riktigt, riktigt usel. Ambitionen från Trafikverket är mycket tydlig. Man har ingen som helst avsikt, inget uppdrag och inga pengar till att åtgärda vägnätet på det lågratifierade nätet, utan man kommer att satsa på att byta ytskikt efter E4:an.

Statsrådet vet, eftersom han har läst Moderaternas skuggbudget, att vi satsar väsentligt mycket mer pengar på vägunderhåll än vad regeringen gör. Miljöpartister har till och med stått här i kammaren och hånat mig och andra moderater för att vi satsar så mycket på mobilitet och farbara vägar. Vi sänker också bensin- och dieselskatten för att man ska ha råd att arbetspendla.

Jag måste fråga statsrådet: Vad har statsrådet gjort konkret för att instruera Trafikverket att satsa på vägar i det lågratifierade vägnätet så att virkestransporterna inte ska köra fast?

Anf. 69 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack, Lars Beckman, för engagemanget!

Det är svårt att låta bli att kommentera det faktum att Moderaternas stora satsning, i en tid när vi har en klimatkris och inte bara Greta Thunberg

utan miljontals människor världen över demonstrerar av rädsla för att klimatförändringarna håller på att förstöra förutsättningarna för mänskligt liv, är att sänka bensinskatten. När vi elektrifierar transportsektorn, gör biobränsleiblandning, minskar utsläppen, ska nå 2030-målet med 70-procents reduktion och nettonoll 2045, då springer Lars Beckman och andra moderater ut och säger: Sänk bensinskatten! Jag tycker att det är en anmärkningsvärd brist på klimatansvar.

I detta läge får man också konstatera att vägarnas kvalitet är viktig. Om Lars Beckman läser innantill i de propositioner som regeringen har lagt på riksdagens bord och som faktiskt har röstats igenom här i riksdagen med bred majoritet är ytterligare anslag till inte minst vägunderhåll öronmärkta för just landsbygden.

Behoven är stora, och det är de eftersom det under en lång tid var en borgerlig regering som lät bli att satsa på vägarna. Det går ju an att göra det i opposition – det är mycket som går an att göra i opposition – men när ni hade chansen blev det inte så. Då satsades det inte på vägar, järnvägar eller infrastruktur i den utsträckning som hade behövts. Det är därför vi har en underhållsskuld och en investeringsskuld och för lite kapacitet i inte minst järnvägssystemet. Vi behöver bygga mer järnväg för att avlasta vägarna.

De viktiga infrastrukturprojekt som behöver göras och som Lars Beckmans parti har röstat nej till – till och med stoppat ibland, till exempel Norrbotniabanan som skulle ha varit byggd nu – skulle ha haft som effekt att många viktiga transporter hade gått på järnväg och därmed minskat belastningen på vägnätet, kanske E4:an i norra Sverige, väg 40 eller E6:an, vad vet jag.

Genom att vi öronmärker och ger mer resurser än någonsin till Trafikverket för vägunderhåll ökar förutsättningarna att även den väg som Lars Beckman talar om ska kunna få resurser. Prioriteringen görs i dialog med regionala politiker då man väljer att prioritera de viktigaste stråken inom ramen för den samverkan som finns inom länet.

Avslutningsvis ska jag säga något om yrkeschaufförerna. När det gäller att verkligen bry sig om yrkestrafiken och yrkeschaufförerna måste jag konstatera att före 2014 utsattes svenska åkerier och yrkeschaufförer för en illojal konkurrens utan dess like. De nyliberala lösningarna var att det ska vara så billiga transporter som möjligt över hela Europa. Sverige fick åkeriverksamhet från många länder där man hade pressade löner utan kollektivavtal och dåliga arbetsvillkor som innebar att chaufförerna sov i hytten eller bodde på parkeringsplatser. Samtidigt utarmades konkurrensförutsättningarna för svenska åkerier.

Vi har tagit tag i det. Vi har klampning och kan låsa fast hjulen om man inte följer kör- och vilotidsreglerna. Vi har beställansvar, utökade kontroller av cabotagetrafiken och vinterdäckskrav. Vi har förhandlat på Europanivå om att det ska vara utstationering från dag ett så att chaufförerna som kör ska ha sjysta villkor och sjyst lön redan från dag ett.

Vi tar systematiskt tag i de utmaningar som Moderaterna struntade i att se: behovet av en bättre kvalitet på våra vägar, behovet av bra förutsättningar för yrkestrafiken och en tydlig näringspolitisk profil, inte minst för skogsnäringen genom en satsning på bland annat BK4-vägar så att klimatsmarta 74-tonslastbilar kan köra skogsråvaran även i Gävleborg.

Anf. 70 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Statsrådets och regeringens klimatengagemang innebär att man avvecklar väl fungerande kärnkraft, och nu när det är kallt importerar man el från Tyskland och Polen, där elen produceras i koleldade kraftverk. Så var det med det klimatengagemanget.

Fru talman! Statsrådet talade i fyra minuter om allt och ingenting, förutom det interpellationen handlar om. Men jag tror att de som tar del av den här debatten ser och hör att det inte finns något svar från infrastrukturministern. Kommunpolitikerna i Ockelbo kommer inte att bli lyssnade på. Det kommer inte någon lösning för den väg som är så dålig att bilar kan köra fast om de inte har tillräckligt hög fart och på grund av lera riskerar sladd om de kör för fort. Trafikverket är mycket tydligt: Vi har inga pengar till det lågtrafikerade nätet utan kommer att prioritera det högtrafikerade nätet. Det är verkligheten bortom statsrådets retorik.

Jag tycker att det är bekymmersamt. Det är bekymmersamt för dem som ska arbetspendla och försöka ta sig till Bollnäs, med livet som insats. Det är bekymmersamt att den åkeriägare som kör de viktiga skogstransporterna inte kan påverka arbetsmiljön och se till att man har farbara vägar.

Vi är inte något gammalt öststatsland någonstans i utkanten av Europa. Vi är ju Sverige! År 2021 i februari står vi och diskuterar vägar som är så ofarbara att bilisterna betraktar dem som dödsfällor, fru talman. Och statsrådet står här och raljerar över sänkt dieselskatt. Det är kanske den sänkta dieselskatten som gör att arbetspendlarna kan bo på landsbygden och ta sig till och från jobbet. Det finns nämligen ingen tunnelbana i Hälsingland. Det finns ingen kollektivtrafik i Hälsingland. Människor är beroende av bilen.

Nu ger jag statsrådet en möjlighet till. Kommer det någon lösning för de lågtrafikerade vägarna?

Anf. 71 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Låt mig, trots att frågan har varit föremål för debatt och beslut i riksdagen, upprepa vad som sagts, till exempel i samband med den senaste budgetpropositionen: utökning av vägunderhåll med fokus på det finmaskiga vägnätet på landsbygden med 500 miljoner kronor årligen, det vill säga totalt 1,5 miljarder kronor.

Vi skjuter till resurser. Trafikverket har aldrig haft så mycket resurser som nu för att satsa på vägarna. Men det kommer att behövas mer. Och det kommer att behövas eftersom Sverige under lång tid hade en regering som i stället satsade på skattesänkningar. Man valde att strunta i inte minst landsbygden. Man hade en infrastrukturplanering där huvuddelen av insatserna gjordes i storstäderna, inte i landsbygden.

Nu har vi en regering som säger att hela Sverige ska hålla ihop. Vi gör satsningar i landsbygd och i storstad. Vi utökar och ger förutsättningar för klimatomställningen i hela landet.

Då går Moderaterna vidare och säger: Sänkt bensinskatt! Mer kärnkraft! En moderat kollega till Lars Beckman sa också: Det här är en klimatbluff som Greta Thunberg har gått på. Allvarligt talat? Det säger man i ett läge då all världens samlade expertis ser vad som pågår, då alla förstår att en av de stora utmaningarna för att möta klimatkrisen är att ställa om i transportsektorn.

När jag träffar företrädare för Volvo, Scania och svenska energiföretag säger de: Bra med elektrifiering! Låt oss nu se till att satsa på den omställningen. Vi lämnar dieselvärlden i våra lastbilar. Vi går in i ett nytt skede där vi tar ansvar för kommande generationer. Det skapar dessutom jobb i Sverige, och inte bara jobb. Det skapar hopp och framtidstro, att vi faktiskt kan klara klimatutmaningarna.

I det läget sitter Lars Beckman tillsammans med ett antal partikollegor i Moderaterna och säger: Det är en klimatbluff, och nu sänker vi bensinskatten.

Jag tycker att det är tragiskt. Men tack för en bra debatt!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellationerna 2020/21:354 och 356 om snabbare järnvägsförbindelse mellan Stockholm och Oslo

Anf. 72 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jens Holm och Maria Stockhaus har ställt flera frågor till mig om en snabbare järnvägsförbindelse mellan Stockholm och Oslo. Jag väljer att besvara båda interpellationerna i ett sammanhang.

Sveriges och Norges regeringar är överens om att utvecklingen av den gränsöverskridande transportinfrastrukturen ska ske i dialog mellan departementen i de båda länderna. Det framgår av regeringens beslut om den nationella planen för perioden 2018–2029. Det finns ett gott samarbete mellan våra länder, och vi har kontinuerlig kontakt.

Regeringens beslut om gällande nationell plan innehöll ett uppdrag till Trafikverket om att fortsätta att utreda stråket mellan Stockholm och Oslo. Målsättningen är att stråket ska vara så pass utrett att det kan övervägas i nästa planeringsomgång och planrevidering.

Regeringen har inlett arbetet med att ta fram en ny nationell plan. Avsikten är att lägga fram en infrastrukturproposition till riksdagen under våren 2021. Efter riksdagsbeslut om ekonomiska ramar fortsätter arbetet med den så kallade åtgärdsplaneringen. Den innebär att de åtgärder som bör prioriteras in i den nationella planen identifieras. Beslut om ny nationell plan planeras till 2022.

Anf. 73 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag vill tacka infrastrukturministern för svaret på min och Maria Stockhaus interpellationer. Jag tycker dock att det var ett ganska knapphändigt svar med tanke på frågans vikt. Stockholm och Oslo är kanske inte riktigt en region, men i det här området bor 3,5 miljoner människor. Vi har en stor arbetskraftspendling mellan både Stockholm och Oslo och de orter som finns mellan de två nordiska huvudstäderna. Människor reser mycket, över såväl kommun- som region- och landsgränserna. Det finns stor integration, stort samarbete människor emellan, stor handel, idrottsutbyte och annat.

Men kommunikationerna mellan de två nordiska huvudstäderna är tyvärr allt annat än bra, särskilt ifall man vill resa snabbt, bekvämt och klimatsmart. I dag reser ungefär 1 ½ miljon människor årligen med flyg mel-

lan Stockholm och Oslo. Antalet personer som tar tåget mellan Stockholm och Oslo är bara 200 000.

Om vi jämför med Stockholm–Göteborg kan vi se att mer än 60 procent tar tåget till Göteborg från Stockholm och vice versa. Avståndet mellan Stockholm och Göteborg är ungefär lika långt som mellan Stockholm och Oslo, cirka 50 mil. Men de som reser med tåg mellan Stockholm och Oslo är bara ungefär 10 procent jämfört med de som tar flyget. Varför? Jo, vi har helt enkelt otroligt dåliga järnvägsförbindelser mellan Stockholm och Oslo.

Fru talman! Det offentligt ägda bolaget Oslo–Sthlm 2.55 har utrett möjligheten att bygga en delvis ny järnväg för snabbare, bekvämare och klimatsmartare tågförbindelse mellan Stockholm och Oslo. De har kommit fram till att man med till exempel så kallade brukaravgifter – samma sätt som finansierade bygget av Öresundsbron, det vill säga en avgift för dem som reser över bron – skulle kunna få en finansiering för att snabbt kunna bygga ut järnvägen mellan Stockholm och Oslo så att det går att resa på faktiskt under tre timmar. Alla internationella studier visar att ifall resan mellan två ändpunkter går på under tre timmar väljer människor i de absolut flesta fallen att ta tåget i stället för flyget. Det är alltså viktigt att kunna resa snabbt mellan våra nordiska huvudstäder.

Glädjande nog meddelade den norska regeringen för några veckor sedan att de vill utreda en snabbare förbindelse på järnväg mellan Stockholm och Oslo. De vill, som jag har förstått det, ha en gemensam utredning med Sverige. Man pratar om att man vill ha nära kontakt mellan den norska och den svenska regeringen.

Fru talman! Det här är egentligen ingen ny fråga. Trafikverket har, som ministern var inne på, arbetat med förbättrade järnvägsförbindelser mellan Stockholm och Oslo. Man har till exempel tagit fram en så kallad åtgärdsvalsstudie. Den blev klar 2017.

Men när jag har grävt i papperna och försökt hitta vad mer man har gjort efter åtgärdsvalsstudien har jag inte sett särskilt mycket, nästan ingenting. Jag ser heller inte att ministern har tagit några aktiva beslut för att vi snabbare ska få bättre järnvägsförbindelser mellan Stockholm och Oslo.

Jag vill fråga ministern om han aktivt har tagit kontakt med sin norska motsvarighet i Norge, det vill säga infrastrukturminister Knut Arild Hareide. Finns det några nya initiativ för att skynda på processen?

Anf. 74 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Tack, infrastrukturministern, för svaret!

Enligt den siffra jag har bor det 3,4 miljoner människor i regionen mellan Oslo och Stockholm, om man räknar det som en region. Men de hundra tusen som skiljer är kanske inte så viktiga i sammanhanget. Det intressanta är dock att mängden människor ökar.

Under normala omständigheter, när vi inte befinner oss mitt i en pandemi, tar 1,4 miljoner människor flyget. Före pandemin gick det 22 avgångar i vardera riktningen. Många åkte fram och tillbaka över dagen mellan våra huvudstäder.

När X2000 fick kortare restid till Göteborg i motsvarande grad som en förbättrad tågförbindelse till Oslo skulle få blev det en stor överflyttning från flyg till tåg. Ungefär 70 procent flyttade över. Det finns ingen anledning att tro att detta inte skulle ske om restiden nästan halverades mellan

Stockholm och Oslo. Det skulle dessutom innebära 53 500 ton mindre utsläpp från flyget.

Jens Holm nämnde åtgärdsvalsstudien som Trafikverket tog fram 2017. I den fanns några punkter för hur de såg på dagsläget för resor mellan Oslo och Stockholm:

- icke konkurrenskraftiga restiderna med tåg
- bristande punktlighet
- brister i drift och underhåll av järnväg
- ojämn standard på järnväg i stråket
- tåg ingen naturlig del av kollektivtrafiken på grund av järnvägens kvalitetsbrister
- högt kapacitetsutnyttjande
- bristande redundans
- dålig uppkoppling mot trådlöst nätverk
- olika biljettsystem inom en och samma resa
- tidskrävande byten i flera relationer inom stråket.

Det här är knappast en framgångssaga, och det är inget som främjar ökat tågresa mellan Stockholm och Oslo.

Trafikverket föreslog i sin åtgärdsvalsstudie att man skulle gå vidare med en avsiktsförklaring tillsammans med Norge. Studien kom 2017. Man kan undra vad regeringen har gjort sedan dess.

Nu har den norska regeringen aviserat att det finns intresse från Norge att gå vidare. Där råder dessutom politisk enighet om att man ska göra det tillsammans med Sverige. Precis som Jens Holm undrar jag vad regeringen gör nu.

Fru talman! Jag har skrivit en hel del interpellationer och fått både bättre och sämre svar, men jag måste säga att detta nog var det mest intetsägande svar jag någonsin fått. I min interpellation ställer jag frågor om möjligheten till alternativ finansiering. Det är något som över huvud taget inte nämns i svaret, inte med ett enda ord. Jag tycker att det gränsar till oförskämndhet att departementet och ministern lämnar ifrån sig ett sådant svar.

Fru talman! Listan över önskvärda projekt är lång. Även om vi inte vet hur mycket regeringen kommer att satsa på infrastruktur under kommande år kan vi nog med säkerhet säga att man inte kommer att kunna beta av hela listan under kommande plan. Ska jag vara riktigt ärlig tror jag inte att vi heller kommer att kunna matcha med tillräckligt mycket statliga pengar för att kunna genomföra alla projekt som finns på önskelistan. Av denna anledning vore det rimligt att visa intresse för andra typer av finansiering än den traditionella via statliga årsanslag, något som Trafikverkets generaldirektör dessutom tydligt sagt inte leder till en effektiv framdrift av stora projekt.

Precis som infrastrukturministern ägnar jag mycket tid till att lyssna på företrädare ute i landet. Många säger: Bygg klart! De är frustrerade över

att det tar så lång tid. Oslo–Stockholm skulle kunna vara ett pilotprojekt för en annorlunda hantering. I Trafikverkets åtgärdsvalsstudie siktar man på ett färdigställande 2040, och vi har redan tappat nästan fyra år eftersom ingenting har gjorts. Man kan undra när regeringen tänker agera.

Prot. 2020/21:74

2 februari

Anf. 75 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, infrastrukturministern, för svaret på två mycket angelägna interpellationer av Holm och Stockhaus om infrastrukturen mellan Stockholm och Oslo på framför allt järnväg!

Det har varit ett mörkt år, fru talman, för det nordiska samarbetet i allmänhet och för det svensk-norska samarbetet i synnerhet. Vi har numera en stängd gräns mellan våra två länder. Det är första gången sedan andra världskriget som vi får genomlida något sådant. På båda sidor gränsen finns nu beväpnad personal som ska se till att vi inte korsar gränsen. Mellan Sverige och Norge finns för övrigt Europas längsta gemensamma gräns – 160 mil.

Det besked som för några veckor sedan kom från den norska regeringen om att man vill utreda en bättre järnvägsförbindelse mellan Stockholm och Oslo är lite av ett ljus i mörkret i ett i övrigt ganska dystert nordiskt landskap. Vad jag förstod skulle Norges infrastrukturminister Knut Arild Hareide söka kontakt med Sveriges infrastrukturminister för att sondera regeringens intresse i frågan. Jag förutsätter att den norska regeringen får ett starkt, tydligt och positivt svar från den svenska regeringen om ett genuint intresse för frågan.

Fru talman! Det behövs verkligen en mycket bättre infrastruktur och framför allt en bättre järnvägsförbindelse mellan Stockholm och Oslo. Det tar som bekant fem timmar från Stockholm till Oslo med tåg men bara tre till Göteborg, trots att det är, precis som Jens Holm anförde, nästan lika långt mellan Stockholm och Göteborg som det är mellan Stockholm och Oslo.

Här finns ett stråk med 3,4 miljoner invånare och 56 kommuner. Stråket mellan Stockholm och Oslo utgör därmed Nordens mest folkrika stråk. Det finns alltså ett starkt befolkningsunderlag för att få till stånd en bättre järnvägs kommunikation. Jag vill tillägga att Norge är Sveriges viktigaste handelsland. Vi handlar dubbelt så mycket med Norge som vi gör med exempelvis Kina.

Att främja en stark infrastruktur mellan Sverige och Norge i alla dess delar borde därför vara av starkt intresse för Sverige. Samtidigt ser verkligheten inte ut så. Jag har haft förmånen att möta infrastrukturministern i interpellationsdebatter förut, och det finns en hel del brister. Före pandemin hade vi 22 flygavgångar i varje riktning mellan huvudstäderna medan vi hade ett direkttåg som gick mellan Stockholm och Oslo. Det är såklart ett misslyckande om man vill främja ett klimatsmart resande att det bara finns ett direkttåg medan det finns 22 flygavgångar.

Ett skäl till detta är att det har varit en ombyggnation mellan Lillestrøm och Kongsvinger. Norrmännen valde att lägga den på dagtid. Det är bra att de investerar i sin infrastruktur och järnväg, men problemet är när de gör det på dagtid. Därmed läggs en död hand över passagerartågtrafiken. Jag tolkar det tyvärr som ytterligare ett misslyckande för myndighetsdialogen mellan Sverige och Norge. Det är något som vi helt enkelt måste göra någonting åt.

Summa summarum har regeringen nu ett gyllene tillfälle att göra något åt utvecklingen. Om man får ned tågtiden mellan Stockholm och Oslo till under tre timmar tror man att man skulle kunna flytta ned uppemot 1 miljon flygpassagerare varje år som skulle välja att ta tåget i stället för flyget. Det gäller dock att infrastrukturministern och den övriga regeringen nu välkomnar Norges initiativ och deras utsträckta hand så att vi får igång dialogen om en ny och bättre järnvägsdragning.

Anf. 76 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack, samtliga interpellanter och Pål Jonson, för deltagandet! Jag välkomnar verkligen Knut Arild Hareides besked. Vi har en väldigt bra dialog och har talats vid flera gånger, inte minst nu under pandemin och sedan han tillträdde. Jag vill passa på och säga att det har blivit ett allt bättre samarbete sedan Knut Arild Hareide tillträdde som infrastrukturminister.

Det är viktigt att se signalerna från Norge om förbättrade gränstransporter. Det handlar inte bara om Oslo–Stockholm utan även om Meråkerbanan och Mittbanan. För inte så länge sedan invigde jag bron över Stora Helvetet som går ungefär vid Storlien. Det känns dock som länge sedan eftersom det skedde före pandemin. Där har Mittbanan från svensk sida elektrifierats ända till den norska gränsen. Men än så länge har vi inte sett någon elektrifiering upp till Trondheim. Där finns stora behov. För att inte tala om Lofotenbanan och Malmbanan! Hur viktiga är inte de!

Jag delar Pål Jonsons uppfattning. Den var klokt formulerad. I dessa tider, när vi till och med har vakter vid gränsen, är det ännu viktigare att ge tydliga signaler om fortsatt och bra samarbete som knyter ihop länderna. Samma resonemang gäller naturligtvis också våra övriga nordiska grannländer. Den nya utredningen om en fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingør är ett exempel på att vi vill täta och förbättra kommunikationerna mellan våra länder.

När det gäller detta uppdrag vill jag ändå rätta både Jens Holm och Maria Stockhaus. Rätt ska vara rätt.

Det är sant att det gjordes ett uppdrag 2017, men vi gav 2018 Trafikverket i uppdrag att göra en bristanalys. Det är så det fungerar. Den kommer i samband med revideringen av nationell plan. Det pågår ett utredningsarbete just nu om sträckan Oslo–Stockholm. Det är också ett av skälen till att jag inte bara kunde välkomna den norska regeringens besked utan också säga att vi från svensk sida har haft en sådan process på gång i flera år. Vi har tittat på förutsättningarna, och inte minst konsortiet har gjort det.

Det är viktigt eftersom det råder en tågboom i Sverige. Vi åker mer tåg än någonsin. Det är smart för klimatet och för kapaciteten. Vi behöver lätta på trycket på vägarna, minska flygandet på dessa sträckor och åka mer klimatsmart. Då slår vi snart i kapacitetstaket, och därför är det viktigt att göra järnvägssatsningar i hela landet.

När det gäller riksdagens hantering ska vi komma ihåg att motioner nyligen avslagits. Det är för att de flesta vet – det vet också Jens Holm och Maria Stockhaus, som har avslagit motioner om sträckan Oslo–Stockholm – att det finns en ordning där dessa frågor prövas i samband med nationell plan 2022. Det vi nu diskuterar är ramen för vilka infrastruktursatsningar vi ska göra. Det kommer att vara avgörande.

Den erfarenhet vi har, för att returnera frågan till Moderaterna, är att en gång lyftes ett stort infrastrukturprojekt ut. Det var Norrbotniabanan. Det var en minst lika viktig satsning, kanske till och med viktigare än sträckan Oslo–Stockholm. Där valde Moderaterna att plocka ut den banan eftersom man inte ville lägga så mycket pengar på infrastruktur.

Tänk om man inte hade gjort det. Då hade den banan varit byggd nu. Det hände 2006, och den hade varit klar nu lagom till Northlands investeringar i Skellefteå eller för den delen alla miljardsatsningar som görs i norra Sverige. Hur viktigt hade det inte varit att ha Norrbotniabanan på plats? Att investera i infrastruktur kräver både beredskap att avsätta resurser och förmåga att genomföra satsningarna och göra tuffa prioriteringar.

Vi står nu inför ett läge där önskemål kommer från hela landet. Det blir både min och alla riksdagspartiers tuffa uppgift att prioritera.

Anf. 77 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag har också förstått att Trafikverket ska presentera ett antal rapporter på temat under våren, och det är bra. Jag välkomnar att det är ministerns intention att ta med sträckan Stockholm–Oslo i den nationella infrastrukturplaneringen.

Men bara för att en sträcka kommer med i planeringen innebär det inte att den naturligen blir av. En viktig del i sammanhanget är finansieringen. Jag känner till många projekt i den nationella infrastrukturplaneringen, men de har ingen finansiering. Och har de ingen finansiering vet vi att det inte går att bygga.

Med anledning av de uppdrag som finns till Trafikverket och det arbete som ministern menar pågår undrar jag om det finns ett konkret uppdrag till Trafikverket att också titta på finansieringen, det vill säga hur mycket det kostar att bygga banan och på vilket sätt den i så fall ska finansieras.

Jag skulle också vilja veta mer om samarbetet i sig. Det var en av mina frågor. Jag tycker fortfarande inte att jag har fått ett konkret svar från ministern på min fråga om ministrarna har haft en direktkontakt med varandra i frågan om sträckan Stockholm–Oslo. Det var min konkreta fråga, och ministern svarade att han välkomnar att hans motsvarighet Knut Arild Hareide har öppnat för en ny utredning i Norge. Men pratar ministrarna aktivt med varandra om att skynda på bygget av en delvis ny järnväg på sträckan Stockholm–Oslo?

Med anledning av hur samarbetet ser ut har jag förstått att det numera finns ett samverkansforum för Oslo–Stockholm. Det var något man pratade om när man gjorde åtgärdsvalsstudien. Samverkansforumet träffas högst sporadiskt; det är inte en operativ grupp. Men man har också pratat om att inrätta en styrgrupp mellan de ansvariga myndigheterna i Sverige och Norge för att man mer operativt ska arbeta med frågan, för att ta fram gemensamma prognoser och gemensamma utredningar så att arbetet synkas för att få till en ny järnvägsförbindelse Stockholm–Oslo.

Fru talman! Jag vill veta från infrastrukturministern om det finns en sådan gemensam styrgrupp på myndighetsnivå mellan Sverige och Norge. Jag skulle också vilja veta om det inte finns något mer som ministern kan göra för att skynda på processen. Hur ser egentligen tidsplanen ut? Det som gör skillnad i verkligheten är förstået när vi kan resa mellan våra nordiska huvudstäder snabbt, klimatsmart och bekvämt, förhoppningsvis

under 3 timmar. Då tror jag att det är rätt mycket mer som ministern måste göra för att det verkligen ska bli verkstad inom rimlig tid.

Anf. 78 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag får erkänna att jag blir helt fascinerad över ministrarnas agerande i debatten.

Min interpellation handlar till största delen om att öppna för alternativ finansiering, där sträckan Oslo–Stockholm skulle kunna vara ett pilotprojekt. Trots det framgick ingenting i svaret om alternativ finansiering, och ministern har inte nämnt frågan över huvud taget i något av sina anföranden. Det är faktiskt anmärkningsvärt. Om jag inte får några svar får jag väl återkomma med en ny, tydligare interpellation till ministern.

Vi behöver hitta andra vägar för att finansiera projekt. Jens Holm lyfte tydligt fram hur många projekt som redan i dag är underfinansierade. Trafikverket säger i sitt inriktningsunderlag till den nya planen att en del projekt troligtvis inte kommer att få plats, och det gäller även en del namngivna projekt i befintlig plan.

I underlaget som Trafikverket har lämnat ifrån sig kan man läsa att Trafikverket i arbetet med inriktningsplaneringen inte har analyserat andra former av alternativ finansiering eftersom det inte har bedömts ingå i uppdraget. Då undrar man vad inte ingått i uppdraget betyder. Trots att det är svårt att finansiera namngivna projekt – det kommer troligtvis inte att få plats några nya namngivna projekt – kan man undra vad som händer med sträckan Oslo–Stockholm. Då känns 2040 som orimligt nära i tiden att ens hoppas på att det finns en järnväg på plats där det tar 2 timmar och 55 minuter till Oslo.

Varför fanns inte möjligheten med för Trafikverket att borra i denna fråga och titta på alternativ finansiering? Det är så många projekt som i dag inte är finansierade och som riskerar att inte komma igång i tid eller över huvud taget bli av på grund av att det helt enkelt saknas pengar. I fallet Oslo–Stockholm har bolaget självt borrar en hel del i frågan om finansiering, och det finns all anledning att titta vidare på frågan.

Banavgifter som tas ut på biljettpriset är ett alternativ som enligt bolagets beräkningar inte skulle medföra att biljettpriset inte blir konkurrenskraftigt.

Koncession är en annan lösning. I Frankrike håller man på att bygga 34 mil järnväg för höghastighetståg på kortare tid än sex år. Bolaget som bygger och sedan ska sköta driften har koncession på intäkterna i 40 år. Där finns ett incitament att bygga klart, vilket innebär att det tar sex år att bygga 34 mil järnväg.

I och med att delar av sträckan Oslo–Stockholm ingår i TEN-T-nätverket går det att söka EU-bidrag. Det är något som jag i dagsläget borrar i. Det har visat sig att Sverige är sämst i klassen på att söka EU-bidrag för infrastrukturprojekt, och det kan man också fundera över med tanke på hur stora behoven är.

Möjligheterna till alternativ finansiering är flera för sträckan Oslo–Stockholm, och sträckan skulle kunna vara ett pilotprojekt för att se om det går att få snabbare framdrift i ett projekt och möjlighet att bygga infrastruktur utan att alla pengar måste komma ur den statliga plånboken.

Med tanke på att det finns stora behov av underhåll av befintlig infrastruktur och stora behov av ny infrastruktur för att vi ska klara en ökad

persontrafik, och även en ökad godstrafik, måste vi vara kreativa och hitta nya lösningar såväl när det gäller att minska kostnader och få snabbare framdrift som när det gäller att få nya vägar till finansiering.

Jag undrar om regeringen tänker vidta några konkreta åtgärder för att öppna för alternativ finansiering både av projektet för sträckan Oslo–Stockholm specifikt och av infrastrukturprojekt generellt.

Anf. 79 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Precis som Tomas Eneroth säger har det genomförts två åtgärdsvalsstudier för stråket Stockholm–Oslo. Båda dessa ÅVS:er är glasklara gällande ett problem, och det är problemet på Värmlandsbanan. Värmlandsbanan är den stora flaskhalsen på stråket Stockholm–Oslo. Ett skäl till det är naturligtvis att vi har haft en fullkomlig explosion av gods-transporter på Värmlandsbanan, som tyvärr är i riktigt dåligt skick i vissa avseenden. För att komma till rätta med stråket Stockholm–Oslo måste man alltså även komma till rätta med de stora strukturella problem som finns på Värmlandsbanan.

Själva poängen med 2.55-projektet, fru talman, är att det inte handlar om höghastighetståg och helt nya stambanor utan faktiskt om utbyggnad av befintlig järnväg, med dubbelspår som lösning – till exempel mellan Karlstad och Arvika, som 2.55-projektet föreslår. Det skulle gynna inte bara passagerartrafiken utan även godstrafiken, vilket är centralt.

Jag tror också att 2.55-projektet är ett av de infrastrukturprojekt som allra mest skulle kunna gynna en arbetsmarknadsförstoring. Man skulle kunna få ett pendlingsavstånd mellan till exempel Arvika och Oslo på 40 minuter eller knyta ihop Örebro och Karlstad på 30 minuter. I dag får man lägga till en timme i båda riktningarna för att peka på de pendlingsavstånd som är realiteter i dag.

Det handlar alltså inte enbart om att flytta ned människor från flyget till järnväg – Jens Holm lyfte fram det – utan också om att flytta över människor från väg till järnväg, vilket gör detta till ett mycket attraktivt projekt. Jag bedömer att det skulle kunna ha en effekt liknande den som Öresundsbron hade när det gäller att binda ihop Sverige och Danmark.

Jag väljer att tolka infrastrukturministerns svar i dag som ett positivt svar på den norska förfrågan om att faktiskt engagera Sverige och Norge i en gemensam utredning om detta.

Anf. 80 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack för kloka synpunkter, Pål Jonson, och tack till interpellanterna!

Jag tror att dilemmat vi har i Sverige efter år av underinvesteringar – en moderat finansminister sa att det är olönsamt och onödigt att satsa på järnväg – är att behoven är väldigt stora.

Vi gjorde en avsevärd satsning i den nationella plan som beslutades 2018; den innehöll 700 miljarder i investeringar. Det var den största järnvägssatsningen någonsin. Vi påbörjade då Göteborg–Borås, och Lund–Hässleholm kom in i planen. Där finns Norrbotniabanan, som Moderaterna tidigare lyfte ut och som är så otroligt viktig för tillväxten i hela Sverige, för att inte tala om nya stambanor med satsningar på järnväg i Linköping, Norrköping, Hässleholm och Borås. Det sker längs hela Sverige, där kommuner och regioner har varit med under Sverigeförhand-

lingens arbete – som Moderaterna för övrigt påbörjade men nu backar från. I min egen hemregion är Sydostlänken nog så viktig. Den går från Älmhult och Olofström ned till Karlshamn för att avlasta Södra stambanan.

På det sättet, med de signalerna och med de investeringsbesluten, förstärker vi järnvägskapaciteten högst avsevärt när detta fullföljs. Vi möter i större utsträckning behoven som finns av fler persontransporter och mer godstransporter på järnväg. Det måste vi göra av klimatskäl, för att klara klimatmålen. Vi måste lyfta över transporter från väg till järnväg och sjöfart. Men vi måste också göra detta därför att vi nu är mer än 10 miljoner invånare i Sverige. Vi har ett näringsliv som producerar än mer, och det blir mer transporter. Då måste vi också se till att de blir hållbara. Regiontrafiken och regionförstoringen behöver fortsätta att utvecklas.

De argumenten fungerar väldigt väl vare sig vi pratar om 2.55-projektet för sträckan Oslo–Stockholm eller om vi pratar om Norrbotniabanan, stambanan, Södra stambanan eller andra angelägna satsningar. Det är så att det har satsats för lite på järnväg i Sverige, och det är klart att det behövs.

Detta kan innebära att en del vill ta till det som ibland kallas alternativa finansieringsmetoder och som ibland har slutat i förskräckelse. Vi behöver kanske inte dra in Karolinska, den finansieringsmodellen och kostnaden för vad jag tror är världens dyraste sjukhus i det moderata experimentet med Boston Consulting Group. Men vi kan titta på Arlandabanan och för- och nackdelar med att skriva väldigt långa kontrakt som skapar en prisbild som inte alltid är den mest attraktiva.

Framför allt är det ändå så – och det kanske debattörerna ska prata med sina ekonomisk-politiska talespersoner om – att OPS inte skapar något extra utrymme i de offentliga finanserna. Det är inte mindre pengar, utan det är faktiskt offentliga investeringar. Den enda gången man kan räkna bort det från offentliga investeringar är om det är helt lönsamma projekt som inte har någon belastning på statsfinanserna; så ser EU-regelverket ut numera.

Regelverket kom till efter en ordning där man i Spanien och några andra europeiska länder under lång tid valde att lånefinansiera och privatfinansiera väldigt stora infrastrukturprojekt. De var sedan inte lönsamma, och den som fick betala var – som vanligt – staten. Då inser man att det innebär ett offentligt risktagande även om det är helt privata satsningar, om det inte är så att man har biljettintäkter eller finansiering genom intäkter från verksamheten som väsentligt överstiger de intäkter som i dag finns för till exempel järnvägsprojekt, eftersom det är dyrt att investera i järnväg.

Jag tror alltså att man måste vara ärlig och säga – om inte debattörerna här gör det själva kommer åtminstone deras ekonomisk-politiska talespersoner att göra det – att man inte kan drömma om alternativa finansieringsvägar och tro att de minskar belastningen på det statsfinansiella ramverket. Det gör de inte. Låt oss se till att vi kan bygga mer järnväg, med resurser vi avsätter från skattebetalarnas pengar, för att klara klimatkraven och hålla ihop Sverige!

Anf. 81 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag tolkar ministerns tystnad gällande mina frågor som att det inte finns en styrgrupp på myndighetsnivå som arbetar mer aktivt med

prognoser och utredningar för att driva fram projektet för sträckan Oslo–Stockholm. Det beklagar jag.

Jag noterar också att ministern inte svarar på min fråga ifall han aktivt har kontakt med sin norska motsvarighet. Jag beklagar det. Om vi ska få det här väldigt intressanta och hoppfulla projektet till stånd krävs det nämligen mycket mer arbete från ministrerns sida. Ministern måste agera mycket tydligare än han har gjort hittills.

Fru talman! Vad gäller finansieringen talade jag om parallellen Öresundsbron och hur den byggdes. Man hade ett separat konsortium och ett separat bolag, och man lånade upp pengar. Man investerade i och byggde detta som ett enhetligt projekt, och man byggde bron relativt fort. Och ja, projektet finansieras med brukaravgifter. Det finansieras genom att människor betalar för att köra över bron med bil eller tåg. Vi tycker att detta är en intressant modell, för det har fungerat. Det fungerar när reseunderlaget är stort, och här har vi ett stort reseunderlag. Vi kan prata om en och en halv miljon resor med tåg per år om vi bygger den här banan, för det kommer att vara ett så snabbt, effektivt och klimatsmart sätt att resa.

Det handlar inte om Arlandabanan eller Nya Karolinska. Det vill jag vara väldigt tydlig med. Det är ju dessutom ministern och regeringen som har förlängt avtalet för Arlandabanan med tio år, så att vi har ett privat monopol där. Man kan ju fråga sig varför de har gjort det.

Fru talman! Från vänster till höger vädjar vi till ministern och regeringen: Skynda på arbetet med sträckan Oslo–Stockholm så att vi, våra barn och våra barnbarn kan resa bekvämt, snabbt och klimatsmart mellan våra nordiska huvudstäder!

Anf. 82 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag kan försäkra infrastrukturministern om att jag har pratat med vår ekonomisk-politiska talesperson. Det finns vägar där satsningar på investeringar med alternativ finansiering inte belastar det finanspolitiska ramverket. Öresundsbron är ett sådant exempel, som är väldigt lyckat och som dessutom blev klart i tid och betalades av snabbare än beräknat.

Jag håller med om att det inte blev något bra avtal med Arlandabanan, så jag ställer samma fråga som Jens Holm: Varför valde regeringen att förlänga det med tio år? Exemplet från Frankrike med koncession som verkar ha slagit väl ut är faktiskt intressant att titta på.

Med tanke på att vi har en ofantligt lång lista över önskvärda projekt när det gäller både väg och järnväg och även när det gäller hamnar kan man konstatera att om man inte vill öppna för att titta på andra finansieringslösningar, som inte belastar det statsfinansiella ramverket, blir det inget Oslo–Stockholm 2.55. Det är helt omöjligt. Det kommer inte ens att vara klart till 2040.

En viktig fråga är också att det nu finns politisk enighet i Norge. Man har sträckt ut handen till Sverige och vill ta tag i detta för att börja titta på både, naturligtvis, de fysiska förutsättningarna och detta med alternativ finansiering. Hur kan man hitta lösningar för att få till stånd den här banan så fort som möjligt?

Min fråga till infrastrukturministern är därför: Har infrastrukturministern svarat sin norska motsvarighet efter denna utsträckt hand? Har det förekommit några konkreta kontakter efter det utspelet från den norska

regeringen, där infrastrukturministern har tagit kontakt med infrastrukturministern i Norge för att ta upp diskussionen om Oslo–Stockholm 2.55?

Anf. 83 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack, Maria Stockhaus och Jens Holm, för engagemanget! Som jag sa redan i mitt första svar: Vi har åtskilliga och regelbundna kontakter, och självklart har jag talat med Knut Arild också om Oslo 2.55, precis som om andra angelägna infrastruktursatsningar mellan Norge och Sverige. Vi har flera projekt.

Vi är länder som är sammanflätade med varandra genom historien, mellan folken och på arbetsmarknaden. Vi behöver bättre och tätare förbindelser. Jag delar Pål Jonsons inledande beskrivning att det var och är olyckligt att vi nu under pandemin har fått gränser som vi inte trodde att vi skulle uppleva. Låt oss se postcorona och förbereda för bättre gränsöverskridande transporter mellan de nordiska länderna.

Jag tror också att det är viktigt att komma ihåg, inte minst för dem som följer denna debatt, att när några företrädare för ett parti nu lyfter fram *ett* objekt är det totalt sett lika viktigt att ha en diskussion om förutsättningarna för Norrbotniabanan, nya stambanor, Sydostlänken, Tvärförbindelse Södertörn, satsningar på Göteborgs eller Luleås hamn eller, för den delen, Norvik och satsningar på sjöfarten, infrastrukturen eller de regionala flygplatserna.

Regeringens uppdrag är att se till hela landets intressen. Vägar på landsbygden talade också nyligen en debattör sig varm för. Det är klart att det i den prioriteringen kommer att vara helt avgörande vilket utrymme det finns totalt sett.

Hittar någon finansieringslösningar som inte belastar det statsfinansiella ramverket, enligt Eurostats nuvarande regler, ska man naturligtvis titta på detta. Hittills har jag inte sett att någon lyckats göra det.

Vi tar ansvar för landets ekonomi. Vi har sett till att reda upp den oreda som skapades under den tid vi hade ett moderatlett finansdepartement, som lämnade efter sig en stor statsskuld, ett stort budgetunderskott och hög arbetslöshet. Detta tänker vi inte återgå till, så vi skapar ordning och reda men också goda förutsättningar att investera i mer järnväg – var så säkra!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellationerna 2020/21:331 och 344 om lagliga åsiktsyttringar på reglerade marknader

Anf. 84 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Dennis Dioukarev har frågat mig hur regeringen avser att säkerställa den grundlagsskyddade yttrandefriheten på reglerade sociala medieplattformar. Tobias Andersson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att säkerställa att nätjättarnas makt över sociala medier inte riskerar att påverka valen 2022.

Liksom i mitt svar till Dennis Dioukarevs partikamrater Aron Emilsson och Mikael Strandman i en interpellationsdebatt den 15 januari, som behandlade samma frågeställningar, vill jag inledningsvis understryka att

yttrandefriheten har en lång tradition och en stark ställning i Sverige. Den är en nödvändig förutsättning för en fri allmän debatt och för den fria åsiktsbildningen och utgör en av demokratins hörnstenar.

Det senaste årtiondets teknologiska utveckling har inneburit att enskilda har fått helt nya möjligheter att sprida tankar och idéer, ta del av kultur och information och delta i den allmänna debatten.

De stora internetplattformarna, som äger och tillhandahåller tjänster för att ladda upp användargenererat innehåll, har utvecklats till viktiga förmedlare av information och kommunikation. Utvecklingen har också inneburit utmaningar, bland annat på grund av de affärsmodeller som styr spridningen av innehållet och för att några få plattformar fått en så dominerande position. Frågan om de stora internetplattformarnas ställning är därför viktig, inte bara i Sverige utan globalt, för alla som värnar yttrandefrihet och demokrati.

Internetplattformar är sinsemellan olika och har en grundläggande frihet att själva organisera och ställa upp villkoren för vad som ska gälla för användningen av deras tjänster. Villkoren är något som användaren accepterar för att kunna använda tjänsten och är alltså en civilrättslig, avtalsrättslig fråga mellan den enskilde och plattformen. Med tanke på den centrala ställning företagen har för bland annat möjligheten att yttra sig på nätet är det självklart viktigt att både användarvillkor och arbetet med villkorens efterlevnad präglas av tydlighet och transparens.

Inom EU pågår arbete med att undersöka behoven av en ny eller förändrad reglering för att säkerställa att principer som är grundläggande offline upprätthålls också online. En viktig del i kommissionens förslag till förordning om en inre marknad för digitala tjänster, DSA, är att de allra största plattformsföretagen ska leva upp till högre krav på ansvar för innehåll, transparens och information till användarna och rapportering till myndigheter än mindre aktörer. I paketet ingår också ett förslag till förordning för konkurrensdrivna och rättvisa marknader inom den digitala sektorn, DMA, som innehåller förslag till skyldigheter för stora plattformsföretag med en grindvaktsfunktion.

Som kultur- och demokratiminister med ansvar för mediefrågor följer jag arbetet inom detta område noga. Det handlar om svåra frågor som behöver diskuteras intensivt, både nationellt och internationellt. Som Tobias Andersson påpekar har privata företag som regel inte fritt spelrum, utan alla branscher är i någon mån reglerade.

De förhandlingar som inom kort tar sin början på EU-nivå avser ett regelverk som behöver balanseras noga eftersom det syftar till att reglera tjänster som har fått stor betydelse för förutsättningarna för den fria åsiktsbildningen och demokratin i Sverige. Viktiga utgångspunkter för regeringens arbete är att värna en vidsträckt yttrandefrihet och att lagstiftningen ska vara proportionerlig och tydligt avgränsad i förhållande till yttrandefrihetsgrundlagen samt innehålla tillräckliga rättssäkerhetsgarantier.

Anf. 85 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret på denna för Sverige och riksdagen viktiga fråga. Digitaliseringen har onekligen demokratiserat vår vardag och bidragit till att medborgare och journalister lättare kan granska makten i såväl moderna demokratier som totalitära regimer. Att fritt kunna

uttrycka sin åsikt är själva kärnan i en demokrati och en grundlagsskyddad rättighet i Sverige.

Men denna rättighet har kommit att ifrågasättas alltmer, av medier, politiker och de globala techgiganterna. De sistnämnda har skapat sig en monopolliknande ställning på sociala medieplattformar och har därmed en enorm makt att påverka opinionsbildning samt vilka åsikter som tillåts och inte tillåts.

Jag tycker att ministrarnas svar säger ganska lite om regeringens inställning till den våg av censur som just nu sveper över västvärldens folkvalda politiker. Det är allmänna, svepande självklarheter utan egentlig substans eller svar på hur regeringen tänker säkerställa yttrandefriheten på sociala medieplattformar.

I dag använder tre av fyra svenskar Facebook, och det finns över 2 miljarder användare globalt. Det får därför naturligtvis konsekvenser för det fria ordet när den fria världens ledare, den amerikanske presidenten, får sina konton på Twitter, Facebook och Instagram avstängda.

Granskning av makthavare och att fria eller fälla är normalt uppgifter som journalistiken och fria domstolar ägnar sig åt, men här har alltså techgiganterna tagit sig friheter som ligger utanför ett privat företags befogenheter. Man bryter mot de rättsstatliga principerna och agerar jury, domare och bödel på samma gång.

Vi ser samma exempel över hela världen. Så sent som i förra veckan fick Spaniens tredje största parti sitt konto blockat av Twitter, två veckor före valet. Vad är det som säger att detta inte kan ske i Sverige? Absolut ingenting – tvärtom ser vi samma tendenser här.

Europaparlamentarikern Jessica Stegrud fick nyligen sitt Facebook-konto avstängt efter att hon endast besvarat ett grovt påhopp. Swebbtv raderades från Youtube för att ha uttryckt uppfattningar som inte strider mot nationell eller europeisk lagstiftning.

”Jag delar inte din åsikt, men jag är beredd att dö för din rätt att uttrycka den” brukar tillskrivas Voltaire. Men i Sverige kallade regeringen inför valet upp Facebook för att diskutera klagomål på innehållet. Som kontrast håller Storbritannien, Australien och Polen redan på att ta fram lagar som på olika sätt ska säkerställa yttrandefriheten på sociala medier.

Avstängningen av konservativa politiker har fördömts av Europaparlamentariker, EU-kommissionärer, Tysklands förbundskansler Angela Merkel och Frankrikes president Emmanuel Macron. Amanda Linds svar på min interpellation vittnar om att den svenska regeringen i stället intagit en defensiv position, till skillnad från dess europeiska motsvarigheter. Jag hör inga avståndstaganden, jag hör ingen kritik och jag hör inga fördömanden.

Demokratiministern hänvisar till företagens affärsmodeller. Helt plötsligt låter den socialistiska regeringen som en förkämpe för den fria marknadsekonomin. Men sedan när måste vi välja mellan yttrandefrihet och näringsfrihet, demokrati och marknadsekonomi? Vi skulle aldrig acceptera hatbrott eller hot på sociala medier, så varför ska vi acceptera att våra grundlagsskyddade rättigheter åsidosätts?

Anf. 86 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Det oligopol som ett fåtal globala teknikföretag i dag har över det fria ordet på internet har debatterats flitigt i närtid. Debatten initierades långt tidigare men eskalerade kraftigt i samband med att USA:s

dåvarande president Donald Trump fick sina konton i sociala medier nedplockade.

Redan innan detta skedde drabbades svenska politiker, opinionsbildare, mediekanaler med flera av till synes slentrianmässig censurering av Facebook, Google och Twitter. En gemensam nämnare bland många av de aktörer som censurerats i Sverige tycks vara att de tillhör oppositionen. De som aktivt försvarar censureringen tycks däremot ha det gemensamt att de hyser andra politiska uppfattningar än de censurerade. Mot den bakgrunden är det inte långsökt att tro att nätjättarnas påhejare åtminstone delvis drivs av politiska motiv och att deras inställning till agerandet hade varit annorlunda ifall det hade drabbat deras egna politiska fränder.

Detta sätter fingret på problemet: Så länge ens egna åsikter, vänner och partikamrater inte drabbas är det lätt att ledas till att uppskatta censur av andra. Det är dock en direkt ohållbar hållning för en vän av demokrati i allmänhet och yttrandefrihet i synnerhet.

Tyvärr har politiker världen över under en alldeles för lång tid stått passiva medan nätjättarna har tillskansat sig ett starkare grepp över det fria ordet. Givet vårt sätt att konsumera nyheter och information innebär det i praktiken att ett fåtal företag kontrollerar stora delar av infrastrukturen för information. Detta innebär att de i sin makt har möjligheten att helt censurera innehåll, personer och åsikter men också att de genom förändringar i sina algoritmer kan premiera innehåll, personer och åsikter framför andra – helt utan att någon har insyn i processen.

Den som inte ser hur sådan makt enkelt kan missbrukas i samband med exempelvis val är ytterst naiv. Tyvärr verkar dock regeringen vara ytterst naiv då regeringsföreträdare som Anders Ygeman valde att stötta censureringen av USA:s president.

Fru talman! Jag kan någonstans förstå att om man under längre period har känt ett genuint hat gentemot USA:s förre president kanske det instinktivt kändes skönt att han censurerades av nätjättarna. Den initiala känslan är dock farlig att fastna i. I stället måste man se den större bilden.

Den större bilden utgörs av det faktum att ett fåtal aktörer i dag har full kontroll över den fria åsiktsbildningen på internet. Det är något som innebär att de har möjligheten att påverka förutsättningarna för samtliga politiker och partier att kommunicera på lika villkor över sociala medier, inte minst under nästa års valrörelse.

I min interpellation ställde jag frågan: Avser ministern att vidta några åtgärder för att säkerställa att nätjättarnas makt över sociala medier inte riskerar att påverka valet 2022? Jag upplever inte att Amanda Lind riktigt svarade på den, även om hon nämnde det pågående arbetet i EU-kommisionen, som jag inte tror är tillräckligt för att hantera problematiken. Mot den bakgrunden skulle jag därför vilja upprepa frågan på nytt. Jag ser fram emot svaret.

Anf. 87 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Jag tycker att det är lite beklagligt. Jag har stått i den här kammaren tidigare och diskuterat den här frågan med partivänner till riksdagsledamöterna. Jag tycker att det är beklagligt att vi nu står här återigen.

Man målar upp halmgubbar. Man har en svartvit syn på vilken fråga det är som vi ska hantera. Man undviker att beröra de ganska komplicerade avvägningar som behöver göras. Man kommer fram med förenklade reso-

nemang, och det beklagar jag verkligen, för det här är en viktig diskussion som vi behöver ta.

Precis som jag sa i mitt anförande och som jag sa förra gången vi diskuterade den här frågan är det uppenbart för oss alla att det finns en problematik med ett antal stora nätjättar som har fått en dominerande roll i förmedlingen av den fria åsiktsbildningen. Om det finns det ingen konflikt. Det står också klart att det finns olika typer av problem som kan uppstå utifrån nätjättarnas affärsmodeller.

Detta är ingen fråga som regeringen nyligen har börjat jobba med. Det är möjligt så att Sverigedemokraterna nu lite yrvaket tycker att den här problematiken behöver tittas vidare på, men detta är ju en fråga och en diskussion som har pågått i många år och ett arbete som också har pågått på EU-nivå.

Precis som i alla andra tider när ny teknologi växer fram behöver vi också naturligtvis hitta en reglering som passar, som kan balansera den fria företagsamheten och värna och stötta det fria ordet. Vi ska inte ha en överreglering, men vi måste självklart värna det fria ordet. Därför har regeringen bejakat att vi nu lägger fram två förslag på EU:s bord som vi nu ska diskutera och landa rätt i. Den diskussionen välkomnar jag. Det är ingen som hävdar något annat.

Jag tycker också att det är viktigt att vi använder censurbegreppet på ett korrekt sätt. Sverigedemokraterna framhåller ju hur viktigt det är att vi använder rätt ord i debatter. Censur handlar om att staten hindrar någon från att uttrycka sig. Censur är tydligt förbjudet i svensk grundlag. Det är en extremt viktig princip att värna, just därför att internet är fritt i västvärldens demokratier. Till skillnad från i många totalitära stater kan vi också se en mångfald av plattformar växa fram. Jag tror inte att vi ska förledas att tro att de stora, dominerande plattformar som finns i dag är de som kommer att vara stora och dominerande om tio år, utan detta är naturligtvis en snabbt föränderlig tid där det är uppenbart att det behövs en reglering.

Det regeringen driver och förfäktar, förutom yttrandefriheten, är en viktig princip för oss, och det upprör ibland andra länder i Europa som vill gå längre där. Där står vi upp som en garant, och det ska vi fortsätta att göra.

Jag tycker att det är rimligt att de allra största plattformarna tar ett större ansvar än de mindre, och det ligger sådana förslag på bordet nu. Det är bra. Jag tycker också att det är rimligt att plattformarna är transparenta i sina användarvillkor. Det ska naturligtvis vara tydligt om en användare plockas bort. Det har funnits sådana problem. Det håller jag med om, och det är inte bara en viss typ av ideologisk färg som drabbas av sådant. Diskussionerna de senaste tio åren om vilka olika typer av inlägg som tas bort har varit ganska många. Det har nog berört väldigt många i vårt samhälle.

Det är rimligt att det kommer en ökad transparens. Det ska finnas möjlighet att överklaga. Det är också väldigt bra.

Jag tycker att Sverigedemokraterna gång på gång förenklar resonemanget och kallar det för ett fritt åsiktstorg. Det har aldrig varit det. De stora globala jättarna bygger sin affärsmodell på att sprida det som skrivs på ett så effektivt sätt som möjligt. Det har premierat extremistiska åsikter. Det har varit lätt – för lätt – att sprida olagligt material.

Det är väldigt viktigt att vi tar tag i dessa frågor nu, men låt oss göra det i en anständig diskussion och väga dessa komplicerade saker mot varandra.

Prot. 2020/21:74
2 februari

Anf. 88 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Anledningen till att vi nu står här igen, som demokratiministern säger, är att det är den svenska yttrandefriheten som vi talar om. Det är inga lätta frågor. Åtminstone ser inte jag det på det viset. Frågan har aktualiserats eftersom censuren av oppositionella i många västliga demokratier har intensifierats på sistone.

Jag tycker också att det är en intressant diskussion kring hur vi ser på sociala medier. Åsiktsbildningen har ju flyttat från traditionella torgmöten till sociala medieplattformar. Lagstiftningen måste naturligtvis följa med i den utvecklingen. Det är där den politiska diskursen förs, och det är där mycket av valkampanjandet bedrivs.

Jag tycker inte att vi ska se Facebook eller andra sociala medieplattformar som publicister, för det innebär att man lägger över journalistikens grundläggande uppgifter på privata företag på andra sidan Atlanten. Det säger sig självt att det är ett icke-demokratiskt förhållningssätt att ge Mark Zuckerberg inflytande, som en järnhand, över den svenska demokratin.

Sedan är det en intressant diskussion som föranleds av hur vi ser på det privata företagandet. Detta är naturligtvis privata företag som i dag opererar inom näringsfrihetens begränsningar. Men näringsfriheten är begränsad redan i dag. Den är begränsad av miljölagstiftning, konkurrensregler, konsumenträtt och anti-diskrimineringslagstiftning. Allt det är exempel på begränsningar av den fria marknadsekonomin och äganderätten.

Sociala medier verkar inte i någon sorts juridiskt vakuum där demokratiska principer helt plötsligt slutar att gälla. Därför går det inte heller att hävda att yttrandefriheten måste offras för näringsfriheten för att den potentiellt utgör ett hot mot företags affärsmodeller.

Våra lagar ska upprätthållas överallt. Om man börjar kompromissa med denna princip går vi en väldigt farlig utveckling till mötes, för detta är ett sluttande plan, bortom allt rimligt tvivel.

Ponera att vi har ett globalt oljebolag som köper 51 procent av aktierna i Facebook och bestämmer sig för att kritik mot klimatförändringar utgör ett brott mot deras användarpolicy. Skulle Miljöpartiet då fortfarande ha en lika pragmatisk inställning till yttrandefriheten? Tillåt mig att betvivla det. Låtgåmentaliteten och så-länge-det-inte-drabbar-mig-taktiken är naturligtvis effektiv fram till dess att det drabbar just en själv.

För mig kokar detta ned till följande:

1. Ser man censur och politisk censur på nätet som ett problem?
2. Är man villig att göra någonting åt det?
Svar kommer vi att få i sinom tid.

Anf. 89 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Tack ännu en gång för svaret från ministern! Hade jag varit minister hade jag kanske i sammanhanget inte skrutit om att arbetet på detta område hade pågått i flera år, givet att det än så länge inte har skett någon reglering. Jag hade kanske inte talat jättehögt och skrutit om att man har arbetat så länge men åstadkommit så lite.

Ministern nämner EU-förslag gällande Digital Markets Act och Digital Services Act. De frågorna ligger på ett annat statsråd. Jag diskuterar gärna dem mer med honom, för jag ser stora brister i den svenska ståndpunkten och ser goda skäl att komplettera den. Men den debatten får vi ta en annan dag.

Jag skulle i stället vilja återkomma till att sociala medier i dag utgör en hörnsten i politiska partiers kommunikation och möjliggör en enkel konsumtion av politik för de breda massorna. Samtidigt vet vi att vi endast har möjlighet att kommunicera på dessa plattformar med nätjättarnas tillåtelse, och det finns i nuläget ingenting som hindrar dem från att godtyckligt, eller med utstuderad precision, påverka informationsflödet i samband med val.

Det finns ingenting som hindrar dem från att underminera vår demokrati genom att välja vilka som får komma till tals och hur väl deras budskap sprids. Givet detta finns det starka skäl att se över hur vi garanterar att dessa privata företag med kontroll över dagens primära informationsflöden inte aktivt interagerar i framtida valrörelser.

Det oroar mig därför, fru talman, att det av Amanda Linds svar att döma inte finns några svar från regeringen på hur den hotbilden kan undanröjas före valet. Jag tror att varken jag eller Amanda Lind tror att det som är på gång i EU är på plats redan då.

Denna oro är befogad, anser jag. Jag anser också att jag har goda belägg för det.

Twitters vd avslöjades nyligen, strax efter censureringen av Donald Trump, av Project Veritas med att säga: This is going to be much bigger than just one account. Det syftade på deras nedstängning av just Donald Trumps konto. En av ledarna för nätjättarna valde med andra ord att i ett internt möte med bolaget sätta bilden av att de har mycket kvar att göra när det kommer till att censurera meningsmotståndare.

Precis som min kollega nämnde tidigare har den stora Youtubekanalerna Swebbtv, som i år kommunicerat oppositionella åsikter, återkommande trakasserats av Youtubes ägare Google. Swebbtv har nu även plockats bort från plattformen, så även deras år av videomaterial.

Spaniens tredje största parti, Vox, har blockerats av Twitter mitt i brinnande valrörelse.

Vidare har såväl jag som partikollegor till mig drabbats på olika sätt. Mitt Instagramkonto försvann helt i höstas, dagen efter att jag hade publicerat ett islamkritiskt inlägg. Jag hade aldrig blivit varnad och fick inte heller någon information om varför kontot togs bort. Det var bara borta.

Min spontana reaktion var att kontot hade blivit hackat, för jag kunde inte i min vildaste fantasi tro att Facebook skulle radera ett Instagramkonto tillhörande en ledamot av Sveriges riksdag utan att ens sända denne någon information över huvud taget. Det var dock precis vad som skedde.

Mina sociala medier är mina primära kontaktytor i förhållande till väljarna. Hade nedstängningen av kontot skett under valrörelsen hade det kraftigt begränsat min möjlighet att nå ut, och om det hade drabbat fler än mig hade det sannolikt påverkat valresultatet.

Jag utgår från att Amanda Lind motsätter sig blockeringen av mig såväl som andra av hennes meningsmotståndare, men jag skulle ändå vilja höra statsrådet uttrycka det samt fortsatt konkretisera vilka åtgärder man avser att vidta.

Anf. 90 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Jag ska börja med att landa tillbaka i värdet av den digitalisering som har skett. Vi har ju en naturlig utgångspunkt i den här diskussionen, det vill säga att demokratin har gjort stora landvinningar i och med de sänkta trösklarna för yttrandefrihet som digitaliseringen har inneburit.

Under hela min tid som demokratiminister har jag också pratat om de utmaningar som digitaliseringen innebär. Och jag noterar, i varje debatt och i varje debattartikel med sverigedemokrater, att de undviker att prata om de sakerna.

Det kan handla om den enorma tillgänglighet som sociala medier ger och om möjligheten att sprida rent hat, rena hot och rena olagligheter. Det kan handla om hur de sociala mediejättarna har misslyckats med att tillräckligt snabbt plocka bort sådant material. Man har tagit steg framåt, men det finns fortfarande mycket kvar att göra.

Ja, det är något som Sveriges regering har engagerat sig i. Det är viktigt att stävja olagligheter på nätet.

En femtedel av Sveriges befolkning undviker att lägga ut saker på sociala medier av rädsla för att de ska bli utsatta. Det är ett problem. Journalister och konstnärer hotas och riskerar att skrämmas till tystnad när det gäller att granska oss makthavare. Det är ett problem.

Fru talman! De sociala mediejättarna har redan påverkat val. Deras affärsmodeller bygger på att extrema åsikter får en stark och stor spridning. Sådant som engagerar och väcker känslor syns högre upp i ens flöde än annat. Vad är det om inte att styra den öppna debatten?

Jag vill mena att det är så här. Detta är affärsjättar som har valt dessa affärsmodeller.

Sverigedemokraterna upprepar att dessa aktörer inte är publicister, utan det är fria åsiktstorg. Men det stämmer inte. Sanningen är att dessa aktörer ligger någonstans däremellan och att vi behöver hitta en ny lagstiftning och nya metoder. Vi behöver hitta regleringar som gör att vi värnar yttrandefriheten och det fria ordet och att vi undviker godtycke – för det tror jag ingen av oss vill ha – och främjar transparens. Det finns naturligtvis också saker inom konkurrenslagstiftningen, eftersom detta är stora aktörer som har ett väldigt stort inflytande.

Sverigedemokraterna står här och ljuger i talarstolen, eller så lyssnar de inte på vad jag säger. Att detta är en fråga som jag inte problematiserar eller som jag struntar i stämmer inte.

Jag har upprepade gånger lyft att detta är en viktig fråga som vi behöver prata om. Vi behöver ta fram en reglering. Det är uppenbart att det finns många typer av problem behäftade med de globala nätjättarna, och det är något som Sveriges regering tar på väldigt stort allvar.

Jag och vi tror att den rätta vägen är att hitta en reglering på EU-nivå och att diskutera det nationellt och med våra grannländer och att landa i en reglering som kan fungera. Sedan kommer vi med all säkerhet att behöva ompröva den, precis som när det gäller annan snabb teknologisk utveckling. Den tenderar ibland att springa före lagstiftarna. Detta ska vi göra.

Det blir lite svårt att ta Sverigedemokraternas indignation över detta på allvar när man fortsätter att använda begreppet "censur" på ett slarvigt sätt.

Fru talman! Det är viktigt att vi tar i de här problemen, men låt oss diskutera dem på ett lugnt och sansat sätt, undvika förenklingar och ta frågan om yttrandefrihet på allra största allvar.

Anf. 91 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! De exempel som vi har räknat upp här i dag är saker som faktiskt har skett. Sedan är det upp till var och en att avgöra i vilken utsträckning det är censur eller inte. Politiska valkampanjer bedrivs inte längre på traditionella torgmöten – de bedrivs på sociala medieplattformar, och då måste lagstiftningen hänga med i den utvecklingen.

Naturligtvis är det ingen enkel diskussion. Det finns många olika angreppsvinklar, men vi har noterat ett annalkande problem som vi vill lyfta här i demokratins högborg i Sverige.

Jag hör att regeringen har ett engagemang och att demokratiministern naturligtvis är engagerad i denna fråga. Men det verkar som om man lägger över ansvaret för den svenska yttrandefriheten på andra länders politiker. Man pratar om DSA, man pratar om EU och man pratar om EU-kommisionen. Det kan naturligtvis finnas bra inslag i DSA, men ytterst ansvarar ju Sveriges riksdag för den svenska yttrandefriheten. Vi kan inte outsourca den svenska demokratin. Det måste vara en princip som alla statsråd och riksdagsledamöter ställer upp på i denna kammare.

När det kommer till terrorism och hat- och hotbrott finns det naturligtvis lagstiftning för att hantera de sakerna; det är inte där problemet ligger. Uppenbara olagligheter ska naturligtvis polisanmälas och lagföras. Det råder inget snack om den saken. Där är vi helt överens. Men det ska vara uppenbara olagligheter och inte kontroversiella åsikter. Det är två skilda saker.

Anf. 92 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar än en gång för svaret. Mitt fokus i hela den här interpellationsdebatten har legat på nästa års val. Det är klart att vi kan ha en bred diskussion rörande yttrandefrihet på nätet, och vi kan gå in i detalj på Digital Services Act och så vidare. Vi kan dock svart på vitt se vad som nu har skett från nätjättarna och vad som riskerar att ske i Sverige under nästa års valrörelse, och det är ganska skrämmande.

Det är just på den punkten som jag menar att kultur- och demokratiministern inte har gett ett klart besked om hur vi ska lösa problematiken. Inget av det som ministern har sagt skulle ju på något sätt kunna garantera att de sociala mediebolagen, dessa nätjättar, inte ges möjlighet att påverka nästa års val. Det är ett problem som jag tar på största allvar.

Vi kan ta ytterligare ett exempel på vad som skedde i det amerikanska valet. New York Post postade ganska nära inpå valet en artikel som, med goda skäl, beskrev Joe Bidens son Hunter Biden på ett ganska osmickrande sätt. Twitter valde att begränsa möjligheten att sprida artikeln, trots att man inte kunde bekräfta några sakfel i den. New York Post, en respekterad tidning, fick också sitt Twitterkonto begränsat.

Skulle detta eller motsvarande ske i den svenska valrörelsen vore det ytterst allvarligt. Det vore att underminera demokratin, och det är just därför jag försöker att ställa dessa frågor.

Jag har respekt för Amanda Lind som minister, och om hon hade fått sitt konto på någon plattform för sociala medier censurerat eller nedplockat hade jag varit den första att fördöma det. Jag bad själv Amanda Lind fördöma det faktum att Facebook tog ned mitt Instagramkonto. Hon valde dock att inte göra det. Detta gör mig ärligt talat något bekymrad, fru talman, och jag hoppas att Amanda Lind i sitt sista inlägg kan göra just detta.

Anf. 93 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Frågan om de stora internetplattformarnas ställning i Sverige är viktig för oss alla som värnar yttrandefrihet och demokrati, både nationellt och internationellt. Som kultur- och demokratiminister följer jag självklart det här arbetet mycket noga, även om arbetet med EU-lagstiftningen inte primärt ligger på mitt bord.

Jag menar att plattformarna har ett stort ansvar som viktiga förmedlare av det fria ordet. De har skapat stora möjligheter för förtroendevalda, civilsamhället och vanliga privatpersoner att nå ut väldigt brett med sina åsikter, och det är i grunden bra för vår demokrati.

Samtidigt innebär plattformarnas framväxt utmaningar. En del av dem kan vi möta med lagstiftning. En del av dem måste vi diskutera, och det handlar väl snarare om en etisk diskussion om hur vi ska bete oss på olika sätt på nätet gentemot varandra.

Jag tror ändå att vi kan konstatera några saker. De här gigantiska sociala medieplattformarna är varken neutrala åsiktstorg eller redaktionella medier. Det finns stora problem med hat online. Det finns stora problem med illegalt innehåll som vi måste hantera, och frågorna om transparens behöver bli bättre. Det behöver finnas ett större ansvarstagande i de här frågorna. Om de sakerna tror jag att vi är relativt överens.

Fru talman! Yttrandefriheten har en långvarig och stark ställning i Sverige. Vi ska värna den i ett nytt demokratiskt landskap. Vi måste vara noggranna, och vi måste vara öppna för olika typer av lösningar. Enkla svar om att olika företag konspirerar mot vissa åsikter tror jag inte underlättar detta arbete.

Tobias Andersson lyfte fram att jag ska fördöma det som hände med hans inlägg. Jag vet att Sverigedemokraterna gillar att lyfta fram enskilda exempel här, men jag brukar undvika att gå in i enskilda exempel som jag inte känner till. För mig är det viktigt att de sociala medieplattformarna tar ett större ansvar och att vi hittar en väg framåt som värnar en vidsträckt yttrandefrihet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2020/21:343 om klanröstningens inverkan på demokratin

Anf. 94 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Tobias Andersson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att säkerställa att klanröstning inte påverkar valen 2022.

I Sverige är det en självklarhet att val ska vara fria och hemliga. Att riksdagen ska utses genom fria, hemliga och direkta val följer av regeringsformen. Med fria val avses att ingen annan får bestämma vilket parti väljaren ska rösta på, med hemliga val att väljaren inte är tvungen att visa eller tala om hur han eller hon röstat och med direkta val att det är väljarna som utser de ledamöter som ska företräda dem i riksdagen, utan något mellanled.

I kravet på fria val ligger främst att väljaren ska kunna rösta på vilket parti han eller hon vill utan yttre påverkan. Kravet att val ska vara hemliga motiveras också främst av intresset att skydda väljaren från den påverkan

som kan uppkomma om andra får kännedom om hur väljaren röstar. Brottsbalkens straffbestämmelser om otillbörligt verkande vid röstning med mera och om brott mot rösthemlighet är ett skydd för principerna om fria och hemliga val. I januari 2019 införde regeringen också en skärpning av vallagen som stärker skyddet för valhemligheten genom att de platser där valsedlar läggs ut i val- och röstningslokaler ska vara avskärmade från insyn från andra väljare.

Även om vi alltså har en ändamålsenlig lagstiftning för att se till att det inte förekommer otillbörlig påverkan i samband med allmänna val är det en viktig fråga som ständigt behöver ses över. Regeringen beslutade därför i mars 2020 om en parlamentariskt sammansatt kommitté som har till uppgift att se över och överväga förändringar i delar av valsystemet. En av de frågor som ingår i kommitténs uppdrag är att föreslå metoder för att motverka förekomsten av så kallad familjeröstning, det vill säga att två eller flera personer samtidigt ställer sig bakom valskärmen och tillsammans gör i ordning sina valkuvert eller diskuterar sina val. Kommittén lämnade ett delbetänkande, *Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagningen*, den 27 januari i år.

En utgångspunkt för vår representativa demokrati är alltså att det ska stå var och en fritt att enskilt besluta vilket politiskt parti de ska stödja i allmänna val. Vi ska ha en rik idédebatt där det civila samhällets organisationer fyller en central funktion som arenor för samtal och som verktyg för att kanalisera åsikter till den partipolitiska arenan. Att väljare röstar på partier som i hög utsträckning gynnar deras intressen är en vanlig utgångspunkt i forskningen om väljarbeteende. Men ingen sammanslutning, oavsett inriktning, ska kunna tvinga sina medlemmar att rösta på det ena eller andra sättet.

I samband med att demokratins genombrott i Sverige firar 100 år genomför regeringen flera insatser för att rusta demokratin för framtiden. Flera av dem handlar om att stärka människors förmåga och förutsättningar att delta självständigt. Bland annat har 14 statliga myndigheter fått i uppdrag att genomföra kunskapshöjande och folkbildande insatser.

Sammanfattningsvis ska Sverige ha en rik och levande demokratisk debatt där alla ges utrymme att själva forma sin åsikt och diskutera med andra. Därför är det viktigt att vi fortsätter att utveckla demokratin, vilket regeringen också tagit flera initiativ till under de senaste åren. Otillbörlig påverkan mot individer i samband med röstningen är helt oacceptabel och i strid med demokratins principer.

Anf. 95 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Under föregående år blossade det upp en debatt om klaners vara eller icke vara i Sverige samt om hur de eventuellt påverkar allt från gängkriminalitet till allmänna val. Det var efter att biträdande rikspolischef Mats Löfving deltog i *Ekots* lördagsintervju den 5 september som debatten tog fart, men allvaret i den är fortsatt aktuellt.

Enligt Löfving försöker klaner infiltrera såväl myndigheter som politiken med syftet att erhålla makt som kan gagna klanen. Detta tycktes komma som en chock för många, trots att det är välbelagt att flertalet partier blivit infiltrerade av personer med egna särintressen som företräder sin

grupp – må det vara en klan eller inte – snarare än partiet vars mandat han eller hon erhållit.

I SVT:s *Agenda* den 13 september ville Lövving inte svara på frågan huruvida någon klan i dag har representation i riksdagen. Konstateras kan dock att klanliknande röstning har fört in företrädare för egna särintressen i riksdagen tidigare och att minst en av dagens ledamöter har beskyllts för att vara en del av det, även om det kanske skett genom lokala trossamfund snarare än genom släktnätverk, i den mån dessa från första början ska särskiljas.

Med andra ord är det tydligt att klansamhället påverkar utfallet i de allmänna valen och oberoendet hos våra folkvalda. Ett exempel på detta som uppmärksammades i *Uppdrag granskning* under hösten är hur Socialdemokraterna i Sigtuna påstås ha skänkt mark till en lokal syrisk-ortodox församling i utbyte mot dess röster.

Fru talman! Utifrån de uppgifter som framkom i den granskningen står det enligt mig bortom alla tvivel att Socialdemokraterna direkt eller indirekt genom byggbolaget Peab köpte röster av den religiösa församlingen – en religiös församling som, enligt valresultatet i dess berörda bostadsområde, tycks ha haft stort inflytande över hur de enskilda församlingsmedlemmarna röstat. Det tycks alltså vara som så att det inte var tal om hemliga och fria val för de enskilda individerna. I stället togs ett kollektivt beslut om var rösterna skulle placeras utifrån vilka fördelar det skulle generera den egna gruppen. Det är ett agerande som åtminstone enligt mig bör falla inom begreppet klanröstning.

Detta är endast ett exempel, men det är onekligen en allvarlig problematik som av allt att döma redan etablerat sig i områden runt om i landet. Om vi inte agerar omgående kommer klanstrukturerna i vårt samhälle att växa sig starkare, så även risken för klanröstning. Mot den bakgrunden bör därför åtgärder vidtas omgående för att minimera klanröstningens potentiella påverkan på valen 2022.

I sitt svar på min interpellation betonar Amanda Lind att regeringen tillsatt en kommitté som ska ”se över och överväga förändringar i delar av valsystemet” och att denna bland annat ska ”föreslå metoder för att motverka förekomsten av så kallad familjeröstning”. Det är naturligtvis bra. Jag menar dock på att familjeröstning inte är att likställa med den potentiella klanröstning som riskerar att följa i klansamhällets spår.

Fru talman! Jag önskar därför fråga Amanda Lind om hon och regeringen avser att vidta några andra åtgärder på området.

Anf. 96 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att slå fast att jag helt instämmer med Tobias Andersson om att otillbörlig påverkan på individer att rösta på ett visst sätt är något oacceptabelt. Det står i strid med demokratins principer och med vår lagstiftning. Det är lika oacceptabelt precis var det än sker – inom ett trossamfund, i föreningslivet, i familjen, i någon annan social struktur eller i något annat sammanhang.

Men det verkar som att Tobias Andersson har missat den andra delen av mitt svar. Jag pratar om två saker, och jag tror att vi måste prata om båda de sakerna.

Den ena handlar om lagstiftningen, som måste vara ändamålsenlig. Vi måste hela tiden skruva åt och justera med tanke på de utmaningar som

dyker upp. Vi måste jobba för att stärka säkerheten runt vår demokrati och runt röstningsförfarandet. Tobias Andersson ställde frågan om jag ämnar agera för att motverka påverkan på valet. För mig är detta självklart en viktig del. Otillbörlig påverkan när en person avlägger sin röst är en sak man har pekat på och som kan bli ett problem. Det är naturligtvis fundamentalt att vi minimerar det. Därför är jag glad över de förändringar vi har gjort i vallagen och de förslag som den parlamentariska kommittén lade fram. De kommer att innebära ett mer robust valsystem som minimerar möjligheten för påverkan när själva rösten läggs. Det är jätte viktigt.

Den andra, som jag också ägnade en del av mitt svar åt att berätta om, är att vi naturligtvis behöver fortsätta det demokratistärkande arbetet. Vi ska värna att varje person i Sverige, oavsett vem man är och var man kommer från, ska känna att man har möjlighet att vara en aktiv del i vår demokrati, till exempel genom att kunna vara en del av ett parti och bli förtroendevald, men också genom att kunna göra sin röst hörd i den allmänna debatten och sedan naturligtvis också fritt kunna avlägga sin röst på valdagen.

Det här är ett arbete som regeringen och jag nu har intensifierat i och med att vi högtidlighåller att demokratin firar 100 år. Vi har gett en mängd olika uppdrag till olika myndigheter för att just jobba demokratistärkande. Vi har också ett intensivt arbete mot hot och hat, som vi vet är en viktig faktor när det gäller att vi måste sänka trösklarna för att människor ska våga vara en del av samhällsdebatten.

Vi som tillhör partier har naturligtvis ett väldigt stort ansvar för att se till att alla som står på våra listor faktiskt företräder de idéer som vi står för. Det här är en utmaning som alla våra partier under lång tid har behövt hantera, oavsett vad orsaken är till att det kommer in en person som inte delar de värderingar partiet har. Detta är viktigt. Men det kanske allra viktigaste är att se till att inkludera människor som i dag står långt ifrån vår demokrati och få dem att känna att det finns en röst för dem, att det finns en väg in i den svenska demokratin och att de kan delta i debatten.

Jag tror också att det är viktigt att det även i den här frågan, precis som i den vi diskuterade i den förra debatten, finns en utmaning. Det finns en utmaning i att skilja på å ena sidan tvång och otillbörlig påverkan, vilket är helt fel, och å andra sidan något som redan förekommer i vår demokrati och har gjort det väldigt länge, nämligen att det finns situationer där människor med liknande bakgrund, gemensamma erfarenheter, släktband och gemensamma sociala strukturer röstar på ett likartat sätt. Det som är viktigt för mig som demokratiminister är att säkra att varenda människa i Sverige ska känna att den här demokratin är någonting för den. Den ska kunna göra sin röst hörd och kunna lägga sin röst fritt från otillbörlig påverkan, oavsett vem den människan är.

Anf. 97 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar åter för svaret från ministern. Som sverigedemokrat får jag tillstå att jag har viss erfarenhet av vikten av att granska vad våra företrädare på listorna har för åsikter och värderingar och säkerställa att dessa är överensstämmande med våra. Det är jag den första att tillstå.

Ministern väljer att primärt tala om otillbörlig påverkan på valet, något som jag tycker är centralt. Samtidigt noterar jag att ministern inte explicit uttrycker det som klanröstning eller dylikt. Jag återkommer till det.

I mitt förra anförande berörde jag det enligt mig uppenbara fallet av klanröstning i Sigtuna, som tycks vara orkestrerat av Socialdemokraterna. Liknande företeelser har sannolikt skett på många andra orter i landet. *Uppdrag granskning* har exempelvis även avslöjat att en lokalpolitiker för Miljöpartiet i Botkyrka förmedlade kontakt till en man som inför valet 2018 erbjöd Moderaterna 3 000 röster i utbyte mot att församlingen som han var aktiv i skulle få bygglov för en moské. Centerpartiet fick inför valet 2018 utesluta Mikail Yüksel, vilket av allt att döma skedde för att han annars till synes genom klanröster hade kunnat in i riksdagen på ett centerpartistiskt mandat. För Moderaterna gick det så långt att klanröstning förde en klanpolitiker in i riksdagen. Detta föranledde Säpo att kontakta den dåvarande gruppleadaren Anna Kinberg Batra, vilket sedan ledde till att personen uteslöts.

Fru talman! Jag kan fortsätta med exempel likt dessa, men jag vill hävda att vi redan nu kan konstatera att detta är ett reellt problem som redan nu underminerar vår demokrati.

Alla vänner av demokratin motsätter sig självklart detta och står redo att bekämpa klanröster och i förlängningen klanstrukturer. Samtidigt tycks det vara som så att vissa partier inte ser lika allvarligt på detta.

Jag beskyller inte Amanda Lind för det. Men Miljöpartiets regeringspartner Socialdemokraterna har satt i system att kampanja med valbudskap på andra språk. Toppolitiker inom partiet har även gått så långt som att värva röster utomlands, vilket uppdagades 2018 när riksdagsledamoten Sultan Kayhan tiggde röster i Turkiet, och partiets ungdomsförbund har kunnat av islamister i Skåne utan att man agerat.

Samtidigt fortsätter miljardrullningen till ytterst tveksamma civilsamhällesorganisationer med kopplingar till islamism. Detta är onekligen, fru talman, något anmärkningsvärt.

Belarus diktator Alexander Lukasjenko påstås ha fått 80–82 procent i det gångna valet. Det är en siffra som alla logiskt resonerande människor förstår är kraftigt överdriven.

I ett flerpartival där fri vilja råder och invånare tillåts att utifrån sin egen logik och sina egna personliga preferenser och intressen landa i vilket parti, eller vilken företrädare, som borde föräras med ens röst, ter det sig osannolikt att invånarna skulle resonera så unisont.

Lukasjenko och andra diktatorer är dock inte ensamma med sådana röstsiffror, utan liknande stöd återfinns för Socialdemokraterna i flertalet invandrartäta förorter. Partiet fick bland annat 79 procent i Herrgården i Malmö och 77 procent i Rinkebysvängen östra i Stockholm.

Fru talman! Jag vill naturligtvis inte tro att vårt största regeringsparti verkar för klanröstning. Men jag anser mig ha tillräckligt på benen för att säga att det åtminstone inte har tillräckligt aktivt har motarbetat det, samt att det i viss utsträckning tycks gagnas av det.

I det ljuset vore det betryggande att höra Amanda Lind explicit erkänna att klanröstning är ett problem som behöver bekämpas och att hon inte bara pratar brett som otillbörlig valpåverkan.

Anf. 98 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Jag tycker att detta är ovärdigt riksdagen. Vill herr riksdagsledamot Tobias Andersson fråga Socialdemokraterna som parti nå-

gonting hör det hemma utanför den här kammaren. Det hör inte till mitt ämbete som demokratiminister att kommentera sådana saker.

Fru talman! Nu blev det än mer uppenbart vad det är som Tobias Andersson vill prata om. Detta är en viktig fråga som man ska ta på allvar. Det är viktigt att ta på allvar de problem som finns när det gäller eventuellt tvång om att avlägga sin röst. Det måste vi bekämpa å det yttersta.

Det var ett skäl till att vi tillsatte den parlamentariska utredningen. Det handlar om att på olika sätt undvika risken för så kallad familjeröstning eller andra typer av otillbörlig påverkan som kan ske när rösten ska avlämnas. Det är en viktig del.

Den andra viktiga delen är det demokratistärkande arbetet. Varje fall där någon otillbörligt påverkas när den ska välja och rösta är ett problem för demokratin. Det är naturligtvis ett problem om det handlar om en koppling till någonting som vi definierar som klan, någon annan social struktur, ett trossamfund, eller för den delen en förening eller en familj.

Samtidigt är det också viktigt att inse att det finns en gränsdragning här. Det handlar om att olika grupperingar i samhället naturligt precis som tidigare kan välja att lägga sin röst på ett parti som gynnar deras egna intressen. Det är någonting som är väl belagt i forskning, fru talman. Så ser röstningsmönstren ut, bara för att klarlägga detta.

Sedan noterar jag att Tobias Andersson är väldigt bra på att ställa frågor till mig. Han är väldigt bra på att försöka ringa in en form av problembild. Men han pratar väldigt lite om lösningarna.

Fru talman! Jag är besjälad av att varje person som bor i Sverige ska känna att demokratin är någonting för den. Det handlar om att känna att det är du som själv fritt och utan otillbörlig påverkan kan avlägga din röst på det parti som du tycker bäst stämmer överens med din uppfattning.

Sedan får det naturligtvis vara ett egenintresse som avgör det eller att du känner en person eller en riksdagsledamot. Det är ett ganska vanligt skäl för att lägga sin röst. Man känner sig bekant med en person och litat på den. Vi har ett personvalssystem som möjliggör detta.

Det kan också vara ideologi eller någonting annat som avgör. Det står naturligtvis varje person fritt. Men det ska vara ett informerat val. Man ska kunna känna sig delaktig och också kunna vara en aktiv del av demokratin och ta plats i den på olika sätt.

Det är någonting som jag har jobbat med från dag ett som demokrati-minister. Det innebär självklart att allting som handlar om otillbörlig påverkan är fel. Det är helt oacceptabelt. Det hör inte hemma i vårt samhälle vare sig förr, nu eller framåt.

Det som gör mig väldigt bekymrad är Tobias Anderssons genuina, som det verkar, oengagemang för att involvera alla människor i vår demokrati. Tobias Andersson står och säger att det är ett problem att partier kampanjar och ger ut valmaterial på olika språk. Vad är det för syn?

Det är väldigt många partier som jobbar på det sättet. Även de som ännu inte har fullgott lärt sig svenska ska ha möjlighet att ta del av vår demokrati, lära sig om olika partiers ideologier och åsikter och därmed kunna vara en del av vår demokrati.

Jag undrar hur Tobias Andersson menar här. Menar han att det är fel och farligt att alla människor i Sverige blir en aktiv del av vår demokrati?

Anf. 99 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Tack för det något bitska svaret från ministern! Det förtjänade jag säkerligen.

Jag vill betona att det viktiga är att vi säkerställer att de som kommer till Sverige och som successivt ska bli en del av vår nation genomgår en fullgod process för att bli svenska medborgare. Den dagen de väl går och röstar hoppas jag att de har tillgodogjort sig det svenska språket i sådan utsträckning att de kan ta del av den allmänna valkommunikationen och informationen som ges ut på det svenska språket.

Jag beskriver ett problem som drabbar alla partier eller åtminstone flera partier, sett till empirin som finns. Därför blir det något märkligt när Amanda Lind tycker att mina frågor snarare skulle riktas till det socialdemokratiska partiet.

Jag instämmer i Amanda Linds bild av att det är Socialdemokraterna som till syvende och sist i störst utsträckning har drabbats av klanröstning eller gagnats av densamma, hur man nu ser på problematiken. Det är oneligen så, vilket jag redogjorde för i mitt tidigare inlägg, att flertalet partier har drabbats av klanröstning och inte bara Socialdemokraterna.

Det hör lite till sakens natur att jag ställer frågor till ministern. Det ligger inom min granskningsmakt i förhållande till regeringen att göra just så.

Fru talman! Jag får vara ärlig att tillstå att jag har ett stort intresse av att även diskutera lösningar med ministern. Det hade naturligtvis varit positivt för såväl mig som mina partikollegor som också jobbar med frågorna att sitta ned med ministern i något sammanhang och diskutera dessa frågor.

Jag anser inte på något sätt att det faktum att jag här och nu ställer frågor till Amanda Lind och försöker att få besked om hur man avser att agera för att begränsa klanröstningens påverkan på nästa års val skulle stå i konflikt med att ha ett konstruktivt idéutbyte om lösningar. Just lösningar är något som jag uppmärksammat har saknats i den här interpellationsdebatten.

Anf. 100 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Jag uppskattar om inte riksdagsledamoten lägger ord i min mun. Tobias Andersson sa här: Det tycks vara orkestrerat av Socialdemokraterna. Den typen av konspirationsteorier och idéer får Tobias Andersson ta med Socialdemokraterna om det är viktigt att reda ut det. Han ska inte stå och sprida sådant i kammaren. Jag tycker att det är ovärdigt.

Med det sagt vill jag ändå tacka Tobias Andersson för en intressant debatt. Det är en viktig fråga att val till riksdagen sker genom fria, hemliga och direkta val, att det följer regeringsformen och att vi säkrar de utrymmen där valen sker så att man kan avlägga sin röst på ett sätt där man inte riskerar att bli påverkad när rösten läggs. Det är grundläggande i detta.

Sedan bygger de allmänna valens legitimitet i hög grad på att det finns en tillit till valsyste­met. Det är också viktigt. Det bygger också på att det finns en tillit till vår demokrati att involvera alla grupper i samhället och att alla ska känna att demokratin är någonting för dem.

Jag vill vara tydlig med att jag instämmer helt med Tobias Andersson. Otillbörlig påverkan på individer att rösta på ett visst sätt är helt oacceptabelt. Det står i strid med demokratins principer. Vi måste jobba både med lagstiftning och med det demokratifrämjande och demokratistärkande ar-

betet. Där får vi aldrig slå oss till ro. Det är själva grunden i demokrati-jubileet som vi har. Demokratien är någonting som vi måste försvara varje dag.

Jag vill återigen säga att jag tycker att det är beklämmande att Tobias Andersson ger uttryck för att valinformation på olika språk skulle vara ett problem för vår demokrati. Jag menar att det är tvärtom så att fler som involveras i vår demokrati gör den starkare och bättre oavsett vem du är, varifrån du kommer eller var i landet du bor.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 21 Svar på interpellation 2020/21:329 om nordiskt samarbete med anledning av coronapandemin

Anf. 101 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Hans Wallmark har frågat mig hur det nordiska samarbetet har påverkats övergripande, på mellanfolklig nivå och ur ett medborgarperspektiv under det år som präglats av pandemihanteringen – givet olika dödstal, olika strategier och olika restriktioner i länderna. Hans Wallmark har också frågat mig hur jag blickar framåt och vilka åtgärder som kan sättas in för att inte nordiskt samarbete, särskilt i gränsbygder, ska tillfogas långsiktiga skador.

Det nordiska samarbetet har ställts inför stora utmaningar och fortsätter att påverkas av de restriktioner som införts för att bekämpa smittspridningen. På ett övergripande plan vill jag dock först framhålla att de nordiska kontakterna har varit täta under krisen – på ministernivå, departementsnivå och myndighetsnivå. Vi har delat information och erfarenheter och nått fram till pragmatiska lösningar i en rad kritiska frågor. Till exempel har den viktigaste arbetspendlingen över våra gränser kunnat fortsätta. Som Hans Wallmark också lyfter fram har vi haft ett mycket gott konsulärt samarbete. Sverige har också tagit på sig rollen i EU att vidareförsälja vaccin till Norge och Island.

Nu behöver vi utvärdera hur vårt samarbete kan fungera bättre, både för att ta oss an de utmaningar vi står inför i dag och för att kunna stå bättre rustade inför nästa kris.

Ur ett medborgarperspektiv har de nordiska ländernas hantering av krisen bitvis framstått som okoordinerad, inte minst för boende och företag i gränsregionerna, som har drabbats hårt av de restriktioner som vidtagits för att bekämpa smittan.

Jag ser mycket allvarligt på rapporter om växande missämja och diskriminering från våra vanligtvis så integrerade gränssamhällen. Nära och tillitsfulla mellanfolkliga relationer är en central byggsten för ett starkt nordiskt samarbete. Att återuppbygga förtroende för nordiskt samarbete, särskilt i gränsregionerna, har hög prioritet för mig.

Vid möten med mina samarbetsministerkollegor har jag, sedan krisens början, drivit frågan om att vi behöver stärka vårt samarbete i gränshinderfrågor. Jag har särskilt pekat på behovet av att tydliggöra samarbetsministrarnas ansvar och vikten av dialog inför beslut om gränsrestriktioner. Frågan kommer att stå på dagordningen igen vid mitt nästa möte med mina samarbetsministerkollegor den 12 februari.

Under 2021 innehar Finland ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. En av prioriteringarna kommer att vara hur det nordiska samarbetet kan utvecklas i kölvattnet av pandemin, bland annat vad gäller krisberedskap och mobilitetsfrågor. Det är viktiga prioriteringar, som jag ser fram emot att arbeta med under året. Bland annat kommer ett forskningsprojekt att genomföras som undersöker de samhällseliga konsekvenserna av inresebegränsningar mellan de nordiska länderna under pandemin. Min förhoppning är att resultatet blir ett viktigt underlag för att bedöma hur vi kan stärka vårt samarbete i dessa frågor.

Inom Nordiska ministerrådet kommer de nordiska länderna nu att arbeta tillsammans i flera covid-19-relaterade projekt, bland annat på arbetsmarknadsområdet, på kulturområdet och genom forskningsprojekt. Under 2021 ska också ett nytt mandat till Gränshinderrådet tas fram. Det arbetet ska beakta hur gränsregionalt samarbete kan värnas även i kristider. Det gäller till exempel bättre informationsdelning, beredskap och konsekvensbedömningar av vilka effekter olika åtgärder får i gränsregionerna.

För mig fortsätter situationen i gränsregionerna att ha hög prioritet. Vi politiker har bjudit in nordborna att bosätta sig och investera i gränsregionerna. Nu måste vi ta ett gemensamt ansvar för att återuppbygga förtroendet för det nordiska samarbetet. Tätt sammanvävda gränsregioner, där ömsesidigt utbyte kan leda till grön tillväxt på båda sidor om gränsen, är en av nycklarna för att kunna nå visionen om att vara världens mest hållbara och integrerade region 2030.

Anf. 102 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Det finns två verkligheter och en bakgrund. Jag tror att den verklighet som också Anna Hallberg ger uttryck för är alldeles korrekt, nämligen att det finns ett ganska väl fungerande samarbete på nivån mellan regeringar, mellan departement och mellan myndigheter. Det är den ena verkligheten. Sedan finns den andra verkligheten, den människor möter, med stängda gränser, affärer som inte längre har några kunder och pendling som inte fungerar – i Tornedalen, i Värmland, i Bohuslän, i Öresundsregionen. Båda verkligheterna finns, och jag tror att det är viktigt att man håller båda sakerna i huvudet samtidigt.

Sedan, fru talman, är ju bakgrunden den att Sverige på ett dramatiskt sätt sticker ut: Vi kommer de kommande dagarna att notera över 12 000 döda i pandemin. Det finns alltså en förklaring till att olika länder agerat på ett visst sätt mot Sverige.

Alltså: två verkligheter och en bakgrund.

Fru talman! För ungefär två veckor sedan spreds en nyhet om att lastbilar som skulle transportera sjukvårdsmateriel till Sverige stoppades i Danmark och att det fanns någon lag som förhindrade detta. Det blev ett ganska stort rabalder. Folk blev väldigt upprörda. Jag fick mejl och flera synpunkter och kommentarer på Facebook. Jag tycker att det hedrar statsrådet Anna Hallberg, fru talman, att hon väldigt snabbt var ute och tog reda på fakta och också försökte dementera detta. Sedan kan man väl säga att nyheten om den inte helt korrekta uppgiften kanske spreds på ett mer braskande sätt än det som sedan kom att bli dementin med sanningen. Det säger väl också något.

Detta visar dock att det finns en grund för upprördhet. Folk blir ilska över sådant här, sant eller osant. Det finns en växande känsla av att det nordiska samarbetet inte fungerar.

Jag ska jag också säga, fru talman, att statsrådet Anna Hallberg sedan var väldigt förekommande. Jag kallade till ett digitalt möte bara någon dag senare. Anna Hallberg ställde upp tillsammans med sin gode kollega Flemming Møller Mortensen från Danmark. Vi hade med oss de båda ambassadörerna – den danska i Stockholm, Vibeke Rovsing Lauritzen, och vår svenska, Charlotte Wrangberg. Vi var också över 25 ledamöter från riksdagen som ställde upp med ganska kort varsel.

Det här visar att på den nivån fungerar det. Det går snabbt, det finns en tillit och det finns också en ärlig ambition att försöka rätta till det som är fel. Problemet är den andra verkligheten, med de stängda gränser som människor nu möter och den frustration de känner över att ha blivit inkapslade. Här tror jag att det är oerhört viktigt att vi funderar igenom vad man ska göra.

Jag tycker att det är ett balanserat svar, fru talman, som Anna Hallberg avger. Hon anger också att ett möte med samarbetsministrarna i Norden ska ske den 12 februari. Jag tror att det är viktigt att man då inte bara inventerar problemen utan också funderar igenom vad man måste göra, hur vi kan läka och hela de ganska stora, dramatiska sår som har rivits upp i gränsregionerna. I Stockholm eller i Östergötland kanske man inte alls känner på samma sätt som man gör i gränsregionerna i Norrbotten, i Värmland, i Bohuslän och i Skåne där man har levt ett liv med öppna gränser, med fri handel, med pendling och med glädjen över att ha bekanta, vänner och släktingar på andra sidan gränsen och där nu den gränsen har stängts.

Vi har alltså två verkligheter, fru talman, och en bakgrund. Och bakgrunden är mörk: 12 000 döda i covid-19.

Anf. 103 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Även jag vill tacka Anna Hallberg för ett mycket utförligt svar och också Hans Wallmark för en mycket angelägen interpellation.

Anna Hallberg säger i svaret att de nordiska kontakterna har varit täta på ministernivå, departementsnivå och myndighetsnivå. Utan att på något sätt förringa det tror jag ändå att det är en ganska klen tröst för de tusentals människor i gränsbygder som verkligen hamnat i kläm i kölvattnet av pandemin. Det handlar om människor som förlorat sitt livsförvärv och sina inkomster och i många fall inte kunnat träffa familjemedlemmar som bor på andra sidan gränsen. Familjer har dragits isär, och det är naturligtvis djupt tragiskt.

Jag noterar också en viss ödmjukhet i Anna Hallbergs svar, vilket jag tycker är ett klokt förhållningssätt, beträffande de utmaningar som pandemin skapar för det långsiktiga nordiska samarbetet.

Fru talman! Det har utan tvekan varit ett mörkt år för det nordiska samarbetet i allmänhet och det svensk-norska samarbetet i synnerhet. Norge är ett av de länder som har infört striktast inreserestriktioner i hela Europa. Det är första gången sedan andra världskriget som vi upplever en situation där gränsen mellan Sverige och Norge är stängd. Det är för övrigt den längsta gränsen i hela Europa, 160 mil, och det är faktiskt beväpnad personal som vaktar den gränsen.

Det är klart att detta är ett hårt slag för Sverige. Norge är vår viktigaste handelspartner. Det är ett extra hårt slag för de människor som bor i gränsbygderna utmed den norska gränsen. Jag tror faktiskt att jag inte kan komma på något annat län som i det här fallet är så drabbat som mitt eget hemlän Värmland. I grunden beror det på att Värmland är det geografiska fönstret mot den dynamiska Osloregionen, inte minst eftersom E18 går tvärs igenom mitt hemlän och utgör själva kroppspulsådern för ett stort flöde av människor, varor och kapital. Så har det varit under lång tid.

Närheten till Norge har också präglat den regionala utvecklingen i mitt hemlän när det gäller arbetsmarknad, besöksnäring, turism, detaljhandel och så vidare. Det har underlättat för att till exempel ställa om en traditionell industristad som min egen, Arvika, till att också bli en tjänste- och besöksnäringstad.

Jag kan ge några exempel, fru talman. Varje vecka pendlar ungefär 18 000 personer till Norge för att jobba. Mellan 15 och 20 procent av dem bor i fyra mindre kommuner i Värmland. Det handlar om Arvika, Eda, Årjäng och Torsby. Procentuellt sett är det alltså en väldigt stor del av den sammanlagda befolkningen som faktiskt drabbas just i Värmland.

Förrförra året hade Värmland 400 000 besöksnätter från norska gäster. De spenderade i genomsnitt 1 500 kronor per dag. Gränshandeln i Värmland omsatte 5,5 miljarder förrförra året. Allt detta är i princip borta. Det är borta från den värmländska samhällsekonomin, och det är ett stenhårt slag mot Värmland och den regionala utvecklingen.

Vilka de långsiktiga effekterna blir när det gäller hur tilliten påverkas i det nordiska samarbetet är det nog för tidigt att säga. Men jag tycker att det finns skäl att känna oro inför framtiden. För det första tror jag att det finns en risk att många människor känner en begränsning och en tveksamhet när det gäller att arbeta eller söka sig arbete på andra sidan gränsen på grund av osäkerheterna som har uppstått.

För det andra har vi sett att normmän nu börjar sälja sina fastigheter i Sverige eftersom de inte kan rå om husen efter ett år. Vi har också sett tendenser på vad vi kallar en vi-och-dom-mentalitet mellan svenskar och normmän både i sociala sammanhang och på arbetsplatser. Det inger oro inför framtiden.

Anf. 104 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Tack till statsrådet för svaret på den här oerhört angelägna interpellationen från min kollega Hans Wallmark!

Jag representerar också en gränsregion som har drabbats oerhört hårt av pandemin och de restriktioner som har följt av densamma. Som Wallmark var inne på i sitt inlägg handlar det mycket om att vi i Norden har tacklat pandemin så olika och att situationen när det gäller smittspridning och dödstal är väldigt olika.

Jag jämförde statistiken i Sverige och Norge och konstaterade att bara mellan julafton och nyårsafton rapporterade Sverige fler dödsfall i covid-19 än vad Norge gjorde under hela 2020. Det är viktigt att ha med sig det. Det är naturligtvis orsaken till att Norge har valt att ha en stängd gräns under långa perioder mot Sverige och egentligen ända sedan i mars mot mitt Bohuslän och mitt Dalsland.

Detta har fått oerhört allvarliga konsekvenser för människor och företag i gränsregionerna. Sveriges största köpcentrum, Nordby, har gapat

tomt sedan i mars. 95 procent av omsättningen har försvunnit. Närmast en varseltsunami har rullat in över Strömstad och omkringliggande kommuner, där arbetslösheten nu har fördubblats. Väldigt många ytterligare jobb kan komma att förloras om inte vaccinationen nu blir framgångsrik och gränsrestriktionerna kan lättas.

Jag tror samtidigt att väldigt många av invånarna i gränsregionerna har förståelse för att vi är i ett exceptionellt läge som innebär att den fria rörlighet som vi tagit för given tillfälligt får ta paus. Men jag vet att väldigt många medborgare känner en enorm frustration över den närmast totala bristen, som det uppfattas, i koordination mellan de nordiska länderna. Det kommer ett besked ena dagen från den svenska regeringen i Stockholm och ett annat besked från den norska regeringen i Oslo någon dag senare. Varje dag måste man söka ny information om vad som gäller för att få lov att korsa gränsen.

Hittills har gränspendlingen, som statsrådet nämnde i sitt svar, kunnat fungera. Men nu är det så allvarligt att inte den heller fungerar utan att många medarbetare inte kommer till sina arbetsplatser i Norge. I det läget finns det personer som har sin arbetsplats i Norge och som nu riskerar att gå utan lön för att arbetsgivaren väljer att inte permittera dem och de inte får lov att korsa gränsen om de inte tillhör de kategorier som Norge har klassat som samhällsviktiga.

Ska vi ha det på det viset? Mitt svar är självklart nej. Regeringen måste säkerställa att vi löser den typen av praktiska problem i gott samarbete med våra kollegor i Norge i det här fallet.

Fru talman! Jag tycker närmast att det behövs någon form av haverikommission för det nordiska samarbetet. Nu har det gått många månader sedan pandemin inleddes, och jag tycker att det är djupt otillfredsställande att vi inte har kommit längre i koordineringen och samarbetet mellan våra nordiska länder. Det behövs en pånyttfödelse av det nordiska samarbetet. Svaret ska inte bli att vi glider isär, utan vi ska naturligtvis knyta näven i fickan och göra allt vad vi kan för att förbättra detta och närma oss varandra igen.

Här behövs en motoffensiv. Vi behöver konkreta initiativ från den svenska regeringen för vad man kan göra för att utveckla samarbetet. Vi behöver investeringar i infrastruktur och investeringar och initiativ för att förbättra samarbetet i en lång rad frågor. Jag återkommer till det.

Anf. 105 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Tack, Hans Wallmark, Pål Jonson och Johan Hultberg, för att ni lyfter den här frågan! Jag delar verkligen bilden att den är oerhört angelägen.

Vi kan väl börja med den ena av de verkligheter som Hans Wallmark beskrev och även Johan Hultberg berörde, det vill säga smittspridningen. Ja, Sverige har drabbats hårdare än våra grannländer av pandemin. Det gjorde vi redan från start.

Jag tycker att det är viktigt att säga att vi måste kunna göra internationella jämförelser. Det kan vara med våra grannländer, men det behöver inte vara en geografisk närhet. Vi behöver titta på det här och se vad det är som gör att Sverige har drabbats hårdare. Det kan vara befolkningstäthet, ålder på befolkningen, hur vi lever, hur vi bor hemma, hur vi bor på vårdboenden och så vidare. Det finns säkert många skäl till det, och ingen här

har svaret i dag. Men absolut har Sverige drabbats hårdare. Jämfört med de andra nordiska länderna har vi också ett större resande i Sverige.

Allt det här kan spela roll när det gäller varför vi har drabbats mer än vad framför allt Norge och Finland har gjort. De här jämförelserna har lett till att Sverige också har stuckit ut i Norden. Det är en verklighet, och den lever vi fortfarande med i dag.

Den andra verkligheten är vardagen i våra gränsregioner. De kontakter, möten och digitala besök – tyvärr har det inte blivit så många fysiska besök – som jag har haft med alltifrån privatpersoner till företagare och kommunföreträdare, regionföreträdare och så vidare visar på precis de svårigheter som jag verkligen är fullt medveten om. Det handlar om dem som har familj på andra sidan gränsen, om dem som arbetar i ett annat nordiskt land och om dem som har företag och som har sett inte bara sin kundbas raseras utan också att deras medarbetare inte kan ta sig till jobbet längre.

Jag och mina kollegor i regeringen har arbetat hårt ända sedan krisens inledande för att kunna underlätta den här situationen och framför allt för att få igång en god dialog med de andra nordiska regeringarna. Jag har haft en väldigt tät bilateral kontakt med samarbetsministerkollegorna. Är det en verklighet? Ja, det är *en* verklighet, men det är inte en verklighet för medborgarna i vardagen – men det syftar självklart till att förbättra deras verklighet.

Jag har också vid flera tillfällen träffat företrädarna för näringslivet vars företag är så skadeskjutna nu att man inte vet om de kommer att kunna resa sig igen. De har drabbats otroligt hårt, inte minst gränshandeln, som Johan Hultberg nämner.

Det är ett otroligt svårt läge. Trots de historiskt stora insatser som regeringen har gjort på generell basis för att stötta både medborgare och företag är det i nuläget svårt att se att gränshandeln kommer att komma tillbaka inom den närmaste tiden.

Jag bejakar detta. Och vi förstår detta. Men vi ser också vad vi behöver göra framåt. Jag håller verkligen med om och instämmer i det som Johan Hultberg sa på slutet: Vi måste få igång en ny samarbetsmodell i Norden. Vi måste få igång en dialog. Och vi måste få igång en informationsgivning som fungerar.

Jag delar frustrationen över och instämmer i problembeskrivningen av att bristen på information och dialog har lett till att medborgarna och företagen i onödan har blivit mer osäkra på vad som gäller. Det är anledningen till att jag under ett antal månader vid vartenda ministerrådsmöte och varenda bilateral kontakt har lyft upp just samarbetsministrarnas roll. Hur ska vi ha en informationsgivning till våra medborgare? Hur ska vi ha en dialog innan vi fattar de här svåra, stora besluten som påverkar våra gränsmedborgare i deras vardag?

Jag kommer att ta upp det igen vid vårt nästa möte i februari. Jag har fått visst medhåll från de andra länderna, men inte fullt ut. Vi behöver en helt ny modell. Behövs en haverikommission? Det behövs kanske snarare en modell för hur vi ska jobba tillsammans framåt.

Anf. 106 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Jag vill tacka mina kollegor Pål Jonson och Johan Hultberg, som lyfter fram sina aspekter och sina hemlän. Det gäller i det fallet i stor utsträckning gränsen mellan Norge och Sverige. Man berör konse-

kvenserna för just pendlingen och för butikerna. Det är sår som har rivits upp. Så är det i gränsbygderna.

Statsrådet berör också de nedsättande omdömen som nu förekommer. Smutsiga svenskar, sägs det i Norge. Smutsiga svenskar, sägs det i Finland. Det lägger ytterligare sten på redan tung börda. Hemma i mitt Skåne, vid Öresund, får jag också känslan att vi får igen. Det skapar en nedåtgående spiral som det gäller att stoppa på något sätt. Återigen, det är en verklighet.

Den andra verkligheten är precis det som statsrådet och jag är överens om. Det är bra att de tre EU-länderna i Norden har bistått Norge och Island när det gäller att få hängavtal för vaccin. Under pandemins början flögs svenskar hem till Norden då de var strandsatta i olika delar av världen och inte kunde flyga hem till Sverige. En annan aspekt är att Sverige på ett mycket aktivt sätt hjälpte Norge i deras kampanj för att hamna i FN:s säkerhetsråd.

Det är alltså de två olika verkligheterna. Den verklighet som finns i Bohuslän, Värmland, Skåne och Norrbotten, med sår som har rivits upp. Och den verklighet som vi också kan prata om: ett samarbete som fungerar och där man löser problem. Där finns också ett aktivt engagemang, som jag uppfattar det, från statsråden och ministrarna i de olika regeringarna.

Fru talman! Jag tycker ärligt talat att Anna Hallberg och Flemming Møller Mortensen är goda exempel. Men det är medborgarnas verklighet som är den relevanta för alla som bor i gränsbygderna. Därför är det viktigt att man när man träffas den 12 februari funderar igenom hur det balsam ska se ut som kan appliceras på de sår som har rivits upp, primärt i de olika gränsbygderna.

Finlandsinstitutet gjorde i oktober förra året en undersökning via Novus. Av de tillfrågade i hela Sverige instämde var tredje i att samarbetet mellan de nordiska länderna hade försämrats under coronapandemin. Men man gjorde en specifik mätning för Norrbotten. Där var det många fler. Det finns alltså tydlig evidens för att man i just gränsbygder uppfattar att det är värre, sämre och mer plågsamt.

Det positiva är att Finlandsinstitutets Novusundersökning också visade att nära nio av tio anser att de nordiska länderna borde samordna sin beredskap. Här finns ett frö man förhoppningsvis kan odla. Det är också något vi kan lära av pandemin, med all sin död och all sin tragik, hur vi som nordbor kan möta nästa kris och nästa utmaning på ett bättre och mer välkoordinerat sätt.

Precis som mina kollegor vittnar om från den svensk-norska gränsen har det uppfattats som att det har varit fram och tillbaka, hit och dit. Därför är det verkligen att titta på hur vi kan samordna, samverka och koordinera. Hur kan vi planera för nästa utmaning? Det kan gälla cyberområdet, det kan gälla en ny pandemi och det kan gälla försörjningsfrågor.

Det är olika verkligheter. Jag tror att den verklighet som medborgare i gränsbygder känner och de sår som har rivits upp kommer att kräva balsam för att läka.

Anf. 107 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Visionen om Norden som världens mest hållbara och integrerade region är satt under enorm press i och med coronapandemin. Det är bara att konstatera.

Om inte den norska och den svenska regeringen, som vi pratar mycket om nu, tar tag i de problem som har uppstått riskerar ett halvt sekel av integration och samarbete i de gränsregionerna att gå förlorat. Det är djupt oroväckande.

Fru talman! Låt mig ändå titta på ett område där vi skulle kunna blicka framåt och bygga något nytt, vilket jag tror är viktigt. Hans Wallmark och även Anna Hallberg diskuterade det i sitt svar. Det gäller samarbetet om krisberedskap. Pandemin har väl varit det största stresstestet av vårt krisberedskapssystem som vi har haft i modern tid. Det är klart att vi har viktiga erfarenheter att dra. Jag tror att det finns ett utomordentligt stort intresse av att fördjupa det nordiska samarbetet på området. Vi har till exempel jobbat med det i Nordiska rådet och har skrivit en rapport om det som på norska heter samfundssäkerhet.

Men frågan är lite bredare än bara coronapandemin. Vi jobbade också utförligt med detta i Försvarsberedningen. Då handlade det om samverkan för att säkra flödssäkerhet i fred, kris och konflikt, inte minst i Sverige och Norge. Jag tror att den har stor potential att vidareutvecklas.

Vi har jobbat ganska mycket med detta i Värmland. Det handlar om att hantera skogsbränder, om att hantera ambulanssjukvård och om gemensam räddningstjänst. Jag tror att det finns ett frö här för att vi ska kunna stå bättre rustade inför nästa kris som otvivelaktigt kommer att påverka oss.

Jag vet att inrikesministern har föreslagit ett fördjupat samarbete med Finland på området. Jag skulle välkomna ett liknande initiativ tillsammans med Norge, inte minst för att läka de djupa sår som har skapats.

Anf. 108 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Det är glädjande att vi trots allt är överens om vart vi vill. Vi vill komma tillbaka till en vardag där gränsen inte känns, där vi kan röra oss fritt i Norden och där det inte spelar någon roll på vilken sida av gränsen man arbetar eller bor.

För mig betyder Norden mycket också på ett privat plan. Min fru är svensk, men vi träffades i Oslo. Mina barn är svenskar, men vår andre son föddes på sjukhuset Østfold Kalnes, för att det är närmare eller lika nära till BB där som det är till BB på Näl utanför Trollhättan. Det är så livet ska se ut i en gränsregion. Vi lever gränslöst, samarbetar och knyter band över våra gränser.

Fru talman! Hemma från mitt vardagsrumsfönster har jag kunnat blicka ut över havet sent på kvällarna och se silhuetten av färjorna som går mellan Fredrikshamn och Oslo. Nu har Stena Line gett besked om att de lägger ned den linje som de har trafikerat i 40 år. Stena Saga ligger vid kaj i Uddevalla och är ute till försäljning. Det är ett konkret exempel på hur band som knyter samman Norden löses upp.

Nu måste vi knyta band som för oss samman igen. Vi behöver verkligen den motoffensiv som jag var inne på. Vi behöver nya initiativ där vi stärker och utvecklar samarbetet. De boende i gränsregionerna behöver konkreta besked om hur man löser vardagsproblemen. Arbetspendlarna i Strömstad eller Dals-Ed som inte får lön på grund av att gränsen är stängd kan kanske inte vänta till den 12 februari.

Anf. 109 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Jag börjar med att kommentera Hans Wallmarks inlägg om det som gäller mellanmännsliga relationer. Vi nordiska regeringsföreträdare delar bilden av att det här är fullständigt oacceptabelt. De vittnesmål man hör om den behandling folk möts av – den vi-och-dom-känsla som nu finns vid våra gränser – är något helt oacceptabelt. Vi har hört dessa vittnesmål flera gånger. Vi måste göra allt för att stävja detta. Kanske är det framför allt de mjuka värdena som kan skapa långsiktiga sår och negativa spår i de nordiska relationerna.

Om vi tittar framåt ser jag flera vägar. På kort sikt måste vi få till stånd en modell för hur vi fattar beslut och vad som är samarbetsministrarnas ansvar och roll i respektive regering. Jag har lyft upp det förr och kommer att göra det igen. Det här är inget som vi kan påtvinga de andra regeringarna, men jag kan föreslå och vi kan ihärdigt förespråka att om man har rollen som samarbetsminister eller Nordenminister måste man bevaka, om jag får uttrycka mig så, de nordiska frågorna och gränshinderfrågorna vid regeringsbeslut.

Varför säger jag detta? Jo, för det får oerhört stora konsekvenser för tusentals människor när man fattar beslut om att stänga gränserna i Norden. Ibland måste man göra det. Det har funnits sådana tillfällen, och det finns tillfällen just nu när vi måste göra det. Men hur kan vi begränsa dessa restriktioner så mycket det går? Och hur kan vi hitta undantag?

Låt mig lyfta upp några exempel från den här perioden som är positiva, fru talman.

Efter en intensiv dialog med Finland och mellan mig och den finska samarbetsministern valde den finska regeringen att under en period göra ett undantag för Tornedalskommunerna. Det lättade på trycket i Tornedalen. Nu har Finland stängt ned igen, men det har ändå funnits en flexibilitet.

Jag som svensk samarbetsminister blev kontaktad när Sverige i december införde gränsrestriktioner mot Danmark. Bornholmsborna blev då väldigt hårt drabbade. Då tog vi ett nytt, extra regeringsbeslut för att kunna underlätta för just Bornholm. Sådan dialog där vi visar att vi vill varandra väl måste ske mycket oftare.

Vi har dock ännu inte hittat vägen framåt fullt ut för en flexibel lösning med Norge, och det beklagar jag. Vi har försökt. Vi får fortsätta att ha en dialog. Vi har en bra dialog, men den verkligheten räcker inte för att den ska sippra ned till medborgarnas verklighet, vilket vi har kunnat konstatera här i dag.

Jag vill nämna lite mer om vad jag menar med samverkansmodellen. Jag skulle vilja att vi nordiska samarbetsministrar kom överens om att vid varje möte lägga de svåra gränshinderfrågorna och gränsmedborgarnas svåra problem på bordet och tillsammans kom överens om hur vi ska lösa det hela. Hur ska vi kunna ge Gränshinderrådet ett större mandat? Hur kan vi få en effektiv informationsdelning? Där är vi inte i dag, men vi ska dit. Det är helt avgörande för att visionen inte ska vara under så stor press. Annars är risken att våra gränsmedborgare till och med betraktar den som oppnåelig.

Pål Jonson tog upp krisberedskap. Jag tycker att det är ett bra exempel där vi kan hitta konkreta samarbetsformer och aktiviteter, om man får kalla det så, som visar att vi vill gå framåt tillsammans. Det kan gälla infrastrukt-

tur. Tidigare talade vi om vaccin. Det kan också gälla nya initiativ – jag tog upp Danmark som exempel – där vi visar våra medborgare att vi vill varandra väl och bygger samhället framåt tillsammans.

Prot. 2020/21:74
2 februari

Anf. 110 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Statsrådet Anna Hallberg talar om allt det positiva som man från svensk sida försöker göra gentemot ministerkollegorna i övriga Norden. Jag tycker att det är bra. Jag hoppas också att statsrådet räknar med mig som parlamentarisk rottweiler som kommer att hjälpa till på statsrådets sida gentemot de andra nordiska länderna. Det positiva behövs nämligen. Vi behöver balsam på såren.

Fru talman! Skälet till mitt engagemang är att Norden i grunden fyller mig med en otrolig stolthet och glädje. Och det jag nu ser fyller mig med en stor sorg. När vi nu sliter sönder banden och skapar problem i framför allt gränsregionerna hotar vi det som är Nordens styrka. Tillsammans är vi världens tolfte största ekonomi. Här finns otroligt innovativa och expansiva företag, smarta människor och människor som vill göra saker och ting. När de band som har byggts upp under hundratals år nu håller på att slitas sönder under pandemins första och andra år fylls jag av sorg. Det kan ju vara så bra, men just nu är det så dåligt i Norrbotten, Värmland, Bohuslän och Skåne.

Jag önskar verkligen av hela mitt hjärta att vi är framgångsrika och får ihop en ny modell. Det är viktigt. Pandemin kommer förr eller senare att kunna hanteras. Vaccin är på väg, även om det blivit förseningar. 12 000 människor har visserligen dött, men vi måste också se framåt. Då behövs åtgärder. Jag lovar, fru talman, att i ministerns arbete kommer det att finnas parlamentariker som vill se någonting annat.

Anf. 111 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Tack, Hans Wallmark, för stödet! Jag tackar även för frågorna från Pål Jonson och Johan Hultberg.

För mig är detta ett område där vi måste samverka. Vi måste samverka i Sveriges riksdag, och de nordiska regeringarna måste samverka. Vi behöver även bejaka vardagsproblemen. Det är därför jag lyfter upp detta på vartenda möte med nordiska samarbetsministrar och säger att vi inte kan prata vision, handlingsplaner för att nå visioner eller budget innan vi pratar om de vardagsproblem som våra medborgare har i dag och hur vi tillsammans ska lösa dem.

Jag är helt övertygad om att vi kommer att klara detta. Men de sår och de spår som har satts i det nordiska samarbetet måste så snabbt som möjligt läkas. Vi måste snabbt sätta på ett plåster eller lägga på balsam och sedan titta framåt tillsammans.

Vi ser ju vilken styrka vi har i Norden när vi kommer ut på den internationella arenan. Vi har smarta lösningar när det gäller digitalisering, klimat och social hållbarhet. Vi är oslagbara när vi jobbar tillsammans på den internationella arenan. När man har ett problem på hemmaplan måste man ibland blicka ut och säga: Där ute är vi starka tillsammans.

Jag lyfter även upp detta med mina nordiska handelsministerkollegor. Det är inte alls oviktigt att vi jobbar tillsammans med våra innovativa företag som finns på den globala arenan.

Är det att förneka att vi har problem i vardagen när jag säger så? Nej, vi har problem varje dag. Jag delar verkligen Johan Hultbergs bild av att vardagen måste komma tillbaka med den sömlösa gränsövergången där familjer kan träffas. Tilliten måste återställas i våra gränsregioner.

Kärnan i allt detta handlar just om tillit, att våga bosätta sig i våra gränsregioner och våga starta ett företag där. Det måste vi hitta tillbaka till.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 22 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Redogörelser

2020/21:RAN1 Verksamhetsredogörelse för Riksdagens ansvarsnämnd 2020

2020/21:SN1 Verksamhetsredogörelse för Statsrådsarvodesnämnden 2020

EU-dokument

COM(2020) 796 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2016/794 vad gäller Europols samarbete med privata parter, Europols behandling av personuppgifter till stöd för brottsutredningar och Europols roll inom forskning och innovation

Finansutskottets betänkande

2020/21:FiU42 Extra ändringsbudget för 2021 – Förstärkta stöd till företag, nedsättning av arbetsgivaravgifter för unga och andra åtgärder med anledning av coronaviruset

§ 23 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 29 januari

2020/21:383 Fastspänning som tvångsåtgärd inom psykiatri

av *Clara Aranda* (SD)

till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:384 Dröjsmål gällande krisstöd till företag

av *Mats Green* (M)

till näringsminister *Ibrahim Baylan* (S)

2020/21:385 Alternativ till förtida stängning av Bromma flygplats

av *Maria Stockhaus* (M)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2020/21:386 Trygghetsskapande åtgärder för lantbrukare

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2020/21:387 Ökad svensk matproduktion

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:388 Stöd för demokrati i Ryssland

av *Margareta Cederfelt* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:389 Inrättandet av en viltmyndighet

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:390 Beslutet om att inrätta en viltmyndighet

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:391 Nationell kunskapsuppföljning under coronapandemin

av *Kristina Axén Olin* (M)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:392 Digitalisering och yttrandefrihet

av *Josef Fransson* (SD)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:393 Djurskyddet vid hästförsäljning

av *Sofia Westergren* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

den 1 februari

2020/21:394 Minskad elimport från Norge

av *Joar Forssell* (L)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:395 Säkerheten vid vägarbeten

av *Thomas Morell* (SD)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:396 Företagens tilltro till rättsstaten

av *Hannes Hervieu* (C)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:397 Ersättningsenergi för bensin och diesel

av *Lotta Olsson* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:398 Åtgärder för bättre djurskydd vid handel med djur

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

§ 24 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 29 januari

2020/21:1521 Olaga intrång på lantbruk

av *Kristina Yngwe* (C)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1522 Grön konsumtion

av *Angelica Lundberg* (SD)
till statsrådet *Lena Micko* (S)

2020/21:1523 Utbredningen av kvinnoförnedring

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)
till statsrådet *Åsa Lindhagen* (MP)

2020/21:1524 Arbetslösheten

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)
till arbetsmarknadsminister *Eva Nordmark* (S)

2020/21:1525 Kvotering

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)
till statsrådet *Åsa Lindhagen* (MP)

2020/21:1526 Demokrati och politisk intolerans

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)
till kultur- och demokratiminister *Amanda Lind* (MP)

2020/21:1527 Socialjouren och tillgången till uppgifter om barn

av *Ellen Juntti* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:1528 Konfiskering och beslagtagning av bahaiers egendomar i Iran

av *Anders Österberg* (S)
till utrikesminister *Ann Linde* (S)

2020/21:1529 Möjligheter att genomföra högskoleprovet fler tillfällen

av *Marie-Louise Hänel Sandström* (M)
till statsrådet *Matilda Ernkrans* (S)

2020/21:1530 Sveriges stöd till Rysslands demokratiörelse

av *Jörgen Berglund* (M)
till utrikesminister *Ann Linde* (S)

2020/21:1531 Skolverkets bidrag till ideella läsxhjälpföreningar

av *Kristina Axén Olin* (M)
till utbildningsminister *Anna Ekström* (S)

2020/21:1532 OSSE som aktör för att stoppa den ryska aggressionen gentemot Ukraina

av *Margareta Cederfelt* (M)
till utrikesminister *Ann Linde* (S)

2020/21:1533 Lärdomar från Israel avseende vaccinationer

av *Jörgen Berglund* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:1534 Sprängningar i Stockholm

av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet *Mikael Damberg* (S)

2020/21:1535 En viltvårdsmyndighet

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2020/21:1536 Våldtäkt mot barn

av *Alexandra Anstrell* (M)
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2020/21:1537 Ekonomisk standard

av *Lars Beckman* (M)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2020/21:1538 Åtgärder mot rån och bedrägerier
av *Alexandra Anstrell* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1539 Sexuell exploatering av barn
av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:1540 Kvinnors utsatthet
av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:1541 Personer som är säkerhetsshot
av *Ellen Juntti* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1542 Arbetsvillkoren för omsorgspersonal
av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)
till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:1543 Hedersrelaterat våld under pandemin
av *Emma Ahlström Köster* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1544 Statligt lån till arrangörer av paketresor
av *Angelica Lundberg* (SD)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:1545 Antalet poliser per capita
av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1546 Kinas hot mot Taiwan
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1547 Antisemitismen i Sverige
av *Björn Söder* (SD)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:1548 Palestinsk antisemitism
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1549 Missförhållanden på Sis ungdomshem
av *Linda Lindberg* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1550 Internationella stödligor
av *Lars Andersson* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1551 Utredningar av neuropsykiatriska funktionshinder
av *Clara Aranda* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1552 Hinder för svensk livsmedelsexport
av *Tobias Andersson* (SD)
till statsrådet Anna Hallberg (S)

2020/21:1553 Stöd från Försvarsmakten till polisen
av *Pål Jonson* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1554 Handeln med djur och konsumentköplagen
av *Sofia Westergren* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

Prot. 2020/21:74
2 februari

2020/21:1555 Antalet skolbränder i Sverige

av *Jörgen Berglund* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1556 Gemensamma minimilöner i EU

av *Ann-Sofie Lifvenhage* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:1557 Respekt för nationell kompetens inom lönesättning

av *Ann-Sofie Lifvenhage* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:1558 Åtgärder för att säkerställa vaccinationsleveranser till Sverige

av *Ann-Sofie Lifvenhage* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1559 Tidsplanen för vaccination mot covid-19

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

den 1 februari

2020/21:1560 Åtgärder mot korruption vid Myndigheten för press, radio och tv

av *Björn Söder* (SD)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:1561 Stärkt djurskyddslagstiftning

av *Sofia Westergren* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1562 Kriminella artister

av *Angelika Bengtsson* (SD)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:1563 Ett jämlikt föräldraskap

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1564 Vaccinering av prioriterade äldre

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1565 Ungdomsarbetslösheten

av *Lars Beckman* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:1566 Åtgärder mot Ryssland

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1567 Militärkuppen i Myanmar

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1568 Information om förlossningsskador

av *Markus Wiechel* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1569 Utökad statistik om och uppföljning av förlossningsskador

av *Markus Wiechel* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1570 Förskrivning av antidepressiva läkemedel till äldre människor

av *Markus Wiechel* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1571 Regeringens formulering av coronastrategin

av *Markus Wiechel* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1572 Turkiska övergrepp i Afrin

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1573 Ultraljud för att granska förlossningsskador

av *Markus Wiechel* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1574 Krav på Iran efter kidnappning

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1575 Elförsörjningen i Sverige

av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:1576 Förklarad hemvist till följd av studier utomlands

av *Fredrik Christensson* (C)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:1577 Underhåll av infrastruktur

av *Björn Söder* (SD)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1578 En handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter

av *Clara Aranda* (SD)
till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:1579 Handläggningstider för fastighetsbildning

av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet Per Bolund (MP)

2020/21:1580 Sveriges kapacitet att kartlägga spridningen av virusmutationer

av *Clara Aranda* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1581 Hanteringen av uttjänta vindkraftverk

av *Lotta Olsson* (M)
till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:1582 Bygglärlingar

av *Lotta Olsson* (M)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:1583 Likvärdiga förutsättningar för Sveriges flygplatser

av *Ann-Sofie Lifvenhage* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1584 Coronarestriktioner på restauranger

av *Lotta Olsson* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1585 Ett robust banksystem

av *Pål Jonson* (M)
till statsrådet Per Bolund (MP)

Prot. 2020/21:74
2 februari

2020/21:1586 Skydd av djur i samband med försäljning
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)
2020/21:1587 Djurköpare och djurens bästa
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

§ 25 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 1 februari

2020/21:1385 Näringslivets inflytande över utbildningsplatserna
av *Sten Bergheden* (M)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

§ 26 Kammaren åtskildes kl. 20.58.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 13 anf. 38 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.56,
av tredje vice talmannen därefter till och med § 20 anf. 94 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Olof Pilo

§ 1	Justering av protokoll.....	1
§ 2	Anmälan om nya riksdagsledamöter	1
§ 3	Avsägelse.....	2
§ 4	Anmälan om kompletteringsval.....	2
§ 5	Anmälan om subsidiaritetsprövning	2
§ 6	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
§ 7	Ärenden för hänvisning till utskott	5
§ 8	Ärenden för bordläggning.....	5
§ 9	Svar på interpellation 2020/21:349 om regeringens näringspolitik	5
	Anf. 1 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	5
	Anf. 2 LARS HJÄLMERED (M).....	6
	Anf. 3 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	7
	Anf. 4 LARS HJÄLMERED (M).....	8
	Anf. 5 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	9
	Anf. 6 LARS HJÄLMERED (M).....	10
	Anf. 7 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	11
§ 10	Svar på interpellation 2020/21:324 om jämlik vård.....	12
	Anf. 8 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	12
	Anf. 9 THOMAS MORELL (SD).....	12
	Anf. 10 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	13
	Anf. 11 THOMAS MORELL (SD).....	14
	Anf. 12 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	15
	Anf. 13 THOMAS MORELL (SD).....	15
	Anf. 14 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	15
§ 11	Svar på interpellation 2020/21:327 om vaccinationsintyg	16
	Anf. 15 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	16
	Anf. 16 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	17
	Anf. 17 MARIA STOCKHAUS (M).....	18
	Anf. 18 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	19
	Anf. 19 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	20
	Anf. 20 MARIA STOCKHAUS (M).....	21
	Anf. 21 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	21
	Anf. 22 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	22
	Anf. 23 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	23
§ 12	Svar på interpellation 2020/21:333 om säkerheten vid Sis ungdomshem.....	23
	Anf. 24 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	23
	Anf. 25 JOHAN HULTBERG (M)	24
	Anf. 26 BORIANA ÅBERG (M).....	25
	Anf. 27 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	26
	Anf. 28 JOHAN HULTBERG (M)	27
	Anf. 29 BORIANA ÅBERG (M).....	28
	Anf. 30 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	28
	Anf. 31 JOHAN HULTBERG (M)	30
	Anf. 32 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	30
§ 13	Svar på interpellation 2020/21:345 om växande värdköer	31

Anf. 33 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	31
Anf. 34 JOHAN HULTBERG (M)	32
Anf. 35 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	33
Anf. 36 JOHAN HULTBERG (M)	34
Anf. 37 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	35
Anf. 38 JOHAN HULTBERG (M)	36
Anf. 39 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	37
§ 14 Svar på interpellation 2020/21:328 om bättre möjligheter för reservofficerare att tjänstgöra	38
Anf. 40 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	38
Anf. 41 JÖRGEN BERGLUND (M)	39
Anf. 42 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	40
Anf. 43 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	40
Anf. 44 JÖRGEN BERGLUND (M)	41
Anf. 45 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	42
Anf. 46 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	42
Anf. 47 JÖRGEN BERGLUND (M)	43
Anf. 48 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	44
§ 15 Svar på interpellation 2020/21:336 om genomförandet av försvarsbeslutet	45
Anf. 49 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	45
Anf. 50 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	46
Anf. 51 JÖRGEN BERGLUND (M)	47
Anf. 52 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	47
Anf. 53 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	48
Anf. 54 JÖRGEN BERGLUND (M)	49
Anf. 55 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	50
Anf. 56 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	51
Anf. 57 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	51
§ 16 Svar på interpellation 2020/21:340 om ersättning för personer i daglig verksamhet.....	52
Anf. 58 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	52
(forts.).....	52
Ajournering.....	52
Återupptaget sammanträde.....	53
§ 16 (forts.) Svar på interpellation 2020/21:340 om ersättning för personer i daglig verksamhet.....	53
Anf. 59 LARS BECKMAN (M)	53
Anf. 60 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	54
Anf. 61 LARS BECKMAN (M)	55
Anf. 62 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	56
Anf. 63 LARS BECKMAN (M)	57
Anf. 64 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	57
§ 17 Svar på interpellation 2020/21:337 om vägar på landsbygden.....	58
Anf. 65 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	58
Anf. 66 LARS BECKMAN (M)	58
Anf. 67 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	59
Anf. 68 LARS BECKMAN (M)	60
Anf. 69 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	61

Anf. 70 LARS BECKMAN (M).....	63
Anf. 71 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	63
§ 18 Svar på interpellationerna 2020/21:354 och 356 om	
snabbare järnvägsförbindelse mellan Stockholm och Oslo.....	64
Anf. 72 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	64
Anf. 73 JENS HOLM (V)	64
Anf. 74 MARIA STOCKHAUS (M).....	65
Anf. 75 PÅL JONSON (M).....	67
Anf. 76 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	68
Anf. 77 JENS HOLM (V)	69
Anf. 78 MARIA STOCKHAUS (M).....	70
Anf. 79 PÅL JONSON (M).....	71
Anf. 80 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	71
Anf. 81 JENS HOLM (V)	72
Anf. 82 MARIA STOCKHAUS (M).....	73
Anf. 83 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	74
§ 19 Svar på interpellationerna 2020/21:331 och 344 om	
lagliga åsiktsyttringar på reglerade marknader.....	74
Anf. 84 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	74
Anf. 85 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	75
Anf. 86 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	76
Anf. 87 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	77
Anf. 88 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	79
Anf. 89 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	79
Anf. 90 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	81
Anf. 91 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	82
Anf. 92 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	82
Anf. 93 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	83
§ 20 Svar på interpellation 2020/21:343 om klanröstningens	
inverkan på demokratin	83
Anf. 94 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	83
Anf. 95 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	84
Anf. 96 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	85
Anf. 97 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	86
Anf. 98 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	87
Anf. 99 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	89
Anf. 100 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	89
§ 21 Svar på interpellation 2020/21:329 om nordiskt	
samarbete med anledning av coronapandemin	90
Anf. 101 Statsrådet ANNA HALLBERG (S).....	90
Anf. 102 HANS WALLMARK (M)	91
Anf. 103 PÅL JONSON (M).....	92

Anf. 104 JOHAN HULTBERG (M)	93
Anf. 105 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	94
Anf. 106 HANS WALLMARK (M)	95
Anf. 107 PÅL JONSON (M).....	96
Anf. 108 JOHAN HULTBERG (M)	97
Anf. 109 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	98
Anf. 110 HANS WALLMARK (M)	99
Anf. 111 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	99
§ 22 Bordläggning.....	100
§ 23 Anmälan om interpellationer	100
§ 24 Anmälan om frågor för skriftliga svar	101
§ 25 Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	106
§ 26 Kammaren åtskildes kl. 20.58.	106